VÄNERSBORGS SÖNERS GILLES

ÅRSSKRIFT

1974

Fyrtiotredje årgången

Vänersborg 1974. CW Carlssons Eftr AB

Bidrag till Vänersborgs kyrkas historia efter 1777.

Av Sven Blomgren.

Då Vänersborg natten till den 25 september 1777 hemsöktes av en förödande brand, blev också den från 1660-talet härstammande kyrkan helt förstörd av elden. I Inrikes Tidningar för den 2/10 1777 läses: "Kyrkans silfver kunde som knappast bärgas, men de öfriga kyrkans prydnader och tillhörigheter jämte klockor och orgelverk blefvo uppbrände." Men att även kyrkans textilier åtminstone till en del blevo räddade, framgår av en i en räkenskapsbok för tiden 1780—1831 bevarad "förteckning på Wenersborgs kyrkas skrud och egendom som genom klockaren Petter Falks tilltagsenhet bärgades undan olyckeliga vådelden, som redan satt kyrketaket i full låga år 1777". I denna förteckning, som tydligen gjorts kort efter branden, nämnas

altarkläden och mässhakar, bland dem en gammal mässhake, skänkt av kommendanten Anders Styltenhjelm (Stöltenhielm) år 1649. Därjämte räddades en del böcker, "hvilke voro uti högärevördige och Höglärde Herr Prosten Elghs förvar".

Sedan den gamla kyrkan sålunda brunnit ned, höllos gudstjänsterna tills vidare i det 1752 uppförda kronobageriet. Givetvis var det angeläget att snarast möjligt bygga en ny kyrka, men det var icke lätt för den efter branden utblottade staden och dess borgare att anskaffa därför erforderliga penningmedel. Sådana erhöllos genom en av Kungl. Maj:t beviljad stamboksinsamling över hela riket och genom en tre dagars kollekt i flertalet stift. Ritningar till en ny kyrka i nyklassisk stil uppgjordes av konduktören vid Överintendentsämbetet arkitekten Thure G. Wennberg (1759—1818) och fastställdes av Kungl. Maj:t år 1781. Själva kyrkan började uppföras år 1783 och invigdes den 25 augusti 1784 av kontraktsprosten Brynolf Brisman, som var kyrkoherde i Särestad. Vad kostnaderna beträffar, äro följande summor upptagna i räkenskaper för tiden 1/5 1782 — 1/5 1783: för "lefvereringar af byggnadsmaterial" s:a 1462 riksdaler 20 skilling 8 runstycken, för arbete och körslor s:a 53 rdr 27 sk. 3 rst., för timmerarbetet s:a 192 rdr 30 sk. 6 rst., för hantverkares arbetslöner 639 rdr 4 sk. 6 rst., för diverse avlöningar m.m. 37 rdr 32 sk.; i räkenskaper för tiden 1/5 1783 — 1/5 1784: för leveranser 387 rdr 6 sk. 6 rst., för hantverkares arvode 328 rdr 7 sk. 8 rst., till timmermän och dagsverkare 80 rdr 15 sk. 2 rst.; i räkenskaper för tiden 1/5 1784 — 1/5 1785 ytterligare en del utgifter för kyrkan. Kyrkan gjordes 70 alnar lång och 29 alnar bred. Två rader av träkolonner uppburo taket och utgjorde stöd för de läktare, som löpte utmed alla fyra sidorna, alltså även ovanför altaret. Av ekonomiska skäl uppsköt man tills vidare den på ritningen upptagna tornbyggnaden. I stället uppfördes redan under åren 1780 och 1781 en provisorisk stapel av trä för den nya klocka, som samtidigt anskaffades. Om byggandet av klockstapeln vittna följande poster i räkenskaperna för tiden 1/5 1780 — 1/5 1781: "Virke till Ställningar och klockestapel" 58 riksdaler 16 skilling 6 runstycken, och för tiden 1/5 1781 — 1/5 1782: "Till Klockestapeln" 42 rdr 17 sk. 4 rst. En ny klocka i stället för dem, som smält i branden, beställdes hos klockgjutaren rådman Nils Billsten i Skara. Den göts av mal-

men från de smälta klockorna, vilken tydligen icke utan möda hopletades. Enligt räkenskaperna för tiden 1/5 1780 — 1/5 1781 utbetalades till rådman Billsten 5 riksdaler specie 26 skill. 8 runst. "för besvär vid malmletningen". "För klockmalmens transporterande till Skara, samt resekostnad till Söderquist, som dervid hafvit tilsynen," utbetalades 4 rdr 26 sk. 6 rst. Under samma räkenskapsår erhöll klockgjutaren rådman Billsten 50 riksdaler specie "i afräkning på dess arfvode för klockans omgjutning", och under räkenskapsåret 1/5 1781 — 1/5 1782 utbetalades för klockan 28 rdr 32 sk. 4 rst. och till klockgjutaren "återstoden för klockans omgjutning" 38 rdr. Att klockan redan under det förra räkenskapsåret blev färdiggjuten, framgår därav, att detta år 6 riksdaler utbetalades till "Sven Andersson i Brättehagar för klockans transporterande från Skara till Wenersborg". Den sålunda anskaffade klockan upphängdes alltså tills vidare i den nybyggda klockstapeln. Denna stapel synes ej ha varit alltför omsorgsfullt byggd, ty redan i kyrkorådets protokoll för den 25/9 1786 läses: "Klockstapeln trodde likwäl Herr Landssecreteraren borde i år förses med någon betäckning, hvilken ehuru provisionellt uppsatt likväl dessförutan kunde genom förruttnelse blifva obrukbar innan tornmuren tilläfventyrs hant blifva färdig. Kyrkorådet beslöt att stapelen skulle så fort sig göra låter beslås med utskottsbräder eller packningar..."

Tanken på tornbyggnaden hade man alltså ställt på framtiden. Däremot fann man det angeläget att snarast förse kyrkan med orgelverk. Uppdraget att bygga ett sådant anförtroddes genom magistratens försorg år 1785 åt orgelbyggaren Lars Strömblad, som då var bosatt i Falköping. Denne byggde under det följande året enligt av Kungl. Maj:t approberad ritning ett orgelverk med 32 stämmor. Enligt kyrkorådets protokoll för den 15 dec. 1786 var det då färdigt, och invigningen bestämdes till tredje söndagen i advent. Samtidigt beslöts att uppsätta ett skrank på läktaren "till orgelverkets fredande". Invigningen synes dock ha skett först 1787. Lars Strömblad har blivit berömd för sina vackra och fantasifulla orgelfasader. Den fasad, som han utförde i Vänersborgs kyrka, finnes, ehuru något förändrad, alltjämt kvar, medan själva orgeln 1860 ersattes med en ny sådan, vilken i sin tur utbyttes mot en i huvudsak ny år 1970.

Kostnaderna för det Strömbladska orgelverket uppgingo till 1600 riksdaler specie, vilka betalades av stadskassan.[1]

För övrigt synes kyrkans inredning under de första åren ha varit långt ifrån fullkomlig. Därom får man en föreställning av följande ord i kyrkorådets protokoll för den 23/3 1791 § 6: "Kyrkan hade blifvit bygd och inredd tvärt emot den af Kongl.Mjst approberade ritning, och tillika emot alla architecturens reglor; ett steg som icke allena var vågsamt, detta vore en öfverträdelse, som församlingen uppå gifven anledning borde söka att afhjelpa, om felet skulle bevisas vara af okunnoghet och således förlåteligt. Men denna rättelse var ej lätt att utgöra . . . I början såg kyrkorådet en afgrund af brister . . ." Kolonnerna voro ofullbordade och hade ett föga prydligt utseende, kyrkan behövde målas, predikstolen var blott provisorisk, altartavla, nummertavlor m.m. saknades. En del av dessa brister påtalades av borgmästare Lindqvist vid sockenstämma den 18/5 1787, och det uppdrogs åt kyrkorådet att vidtaga erforderliga åtgärder. Vid kyrkorådets sammanträde den 20 dec. samma år var landshövding J. Fredrik Lilliehorn (1745—1811) närvarande och framställde följande förslag, som av kyrkorådet antogos: Pelarne borde förbättras, kyrkan målas vit, listverket förgyllas med metallguld; predikstolen borde "göras helt liten men blott provisionel"; "i stället för altartafla, den kyrkan nu förmodligen ej mäktade köpa sådan den tarfvades, kunde man tills vidare låta förfärdiga ett korss med crucifix öfver altaret". Landshövdingen erbjöd sig att under en tillämnad resa till Stockholm vidtala någon lämplig konstnär att uppgöra förslag till förbättringar i dessa avseenden, att eventuellt låta förfärdiga en pelare som modell eller skicka ned någon lämplig person. Han skulle ock i Stockholm låta göra ett timglas med förgylld fot och nummertavor. Efter återkomsten från Stockholm redogjorde landshövdingen den 15 april 1788 inför kyrkorådet för de åtgärder, han sålunda vidtagit. Han hade vänt sig till sin vän hovintendenten Jean Eric Rehn (1717—1793) och medförde nu en av denne gjord ritning till kolonnerna jämte en modell i litet format. Han medförde även av Rehn gjorda ritningar till predikstol och altartavla med dess fot, själva altaret med dess upphöjda grund och trapporna omkring och framlade även andra av Rehn gjorda förslag. Enligt landshövdingens

1 Beträffande orgelbygget se Corin, Vänersborgs historia I sid. 412 f.

åsikt borde predikstol nu förfärdigas enligt den medförda ritningen, den borde flyttas närmare koret och i enlighet med fastställd ritning höjas till jämnhöjd med läktaren. Hellre än det kors med krucifix, som man tills vidare tänkt sig, borde en altartavla förfärdigas, men den borde av ekonomiska skäl göras "simpel och i förstone utan kostsamma zirater och målningar;" enligt Rehns förslag borde den få kritvit målning på listverket och förgyllt bildhuggeri, men fonden på tavlan borde få mörkbrun eller liknande färg och däråvar något bibelspråk anbringas med stora förgyllda bokstäver; framdeles skulle tavlan kunna kompletteras med en målad bildframställning. Vidare meddelade landshövdingen, att nummertavlor, siffror och timglas kunde fås, när kyrkorådet det åstundade, att bildhuggeri och snickerier genom hovintendenten Rehns förmedling kunde ombesörjas i Stockholm och att han vidtalat en förgyllare Ahlbom att på kallelse under stundande sommar komma till Vänersborg för att förgylla och måla. Kyrkorådet betygade landshövdingen sin synnerliga tacksamhet och bad honom att genom hovintendenten Rehn beställa predikstol, altartavla, timglas och nummertavlor att tillverkas i Stockholm och därefter sjöledes transporteras till Vänersborg. För predikstol och altartavla beräknades en kostnad av 500 riksdaler specie. Altartavla och altarbord tillverkades i Stockholm 1790, likaledes predikstolen "med en bildhuggen molnsky" över, vilken invigdes 1791. Trenne nummertavlor med tillhörande siffror av mässing, alltsammans förgyllt, köptes likaledes från Stockholm 1791, ävensom ett av bildhuggaren Ljung förfärdigat timglas med förgyllning. Att kyrkans predikstol och altartavla förfärdigats enligt ritningar av Jean Eric Rehn, bestyrkes också av dennes egenhändiga förteckningar över av honom utförda arbeten, vilka förvaras i gårdsarkivet på Bellinga i Skåne.[2] Sist i den andra förteckningen läsas nämligen följande ord: "Wener(s)borg låtit förfärdiga Prädickstol, och Altare Tafwla". Över ingången till predikstolen på dess bakre vägg synes Guds allseende öga inom en triangel, som är symbol för den heliga Treenigheten, därovan är en medaljong anbragt med en bild av Kristus i profil, och under baldakinen svävar en duva, Andens symbol. Ovanpå baldakinen är en molnsky med änglahuvuden med vingar. Ett annat, förgyllt änglahuvud jämte vingar finnes under bokbrädet.

2 Anteckningarna ha utgivits av Gustaf Upmark i Samfundet S:t Eriks årsbok för år 1925.

Predikstolens yttre sidor äro smyckade med förgyllda girlander. Den av Rehn ritade altartavlan, som saknade bildframställning, flyttades vid restaurationen 1864 ut i vapenhuset, men hela dess vackra ramverk uppsattes 1925 ånyo bakom altaret och utgör sedan dess en värdig inramning till kyrkans nuvarande av Georg von Rosen målade altartavla. Ovan denna höjer sig ett tympanon (trekantigt gavelfält), vari en förgylld törnekrona är infälld, och därovan finnes i mitten en förgylld urna med eldslågor, en symbol för det efter döden återuppvaknande livet, och å vardera sidan ett förgyllt änglahuvud med vingar. Kolonnernas detaljer äro, som ovan sagts, utförda efter Rehns ritning och modell, och det synes troligt, att jämväl tre ovala nummertavlor och timglaset förfärdigats enligt hans förslag. Att kyrkans inredning sålunda förbättrats och kompletterats, kunde kyrkorådet med tillfredsställelse konstatera vid sitt sammanträde den 23 mars 1791. I det ovan citerade protokollet säges vidare, att medan kyrkorådet i början såg en avgrund av brister, dessa numera vore botade och prydnader anskaffade, varvid församlingen likväl blott hade några hundrade riksdalers skuld; att endast målningen återstode och "at därefter kyrkorådet kunde till hela församlingens glädje framställa en kyrka, som ärade religionen, prydde tidehvarfvet och hedrade församlingen". I fråga om målningen beslöts vid samma tillfälle att uppdraga åt en målare Lundberg från Kungälv att verkställa denna för 100 riksdaler specie. Målningen synes ha utförts under sommaren 1791 i enlighet med de av J. E. Rehn uppgjorda eller gillade förslag, vilka landshövding Lilliehorn för kyrkorådet framlagt redan den 15/4 1788 och vilka upprepats vid sammanträdet den 23 mars 1791. Om, som man har all anledning att tro, förslaget följdes, gjordes målningen med oljefärg; taket, bottnen under läktarna och listerna under läktarbrösten målades med vit färg, bänkarna med ljusgul färg (paille), kolonnerna fingo skaften målade i grått, baser och kapitäl något mörkare; orgeln målades i möbelfärg (brun eller mahogny), dörrarna svarta. Man torde möjligen kunna antaga, att läktarbröstets nuvarande dekoration är ett minne av den av Rehn planerade målningen. De omväxlande rektangulära och runda fyllningarna utgöra nämligen ett mönster, som är utmärkande för Rehns inredningskonst.

Emellertid fattades ännu det torn, som enligt den ursprungliga planen skulle höra till kyrkan. Frågan om dess uppförande hade upptagits av borgmästaren Lindqvist vid sockenstämma den 18 maj 1787; i dennes då inlämnade promemoria heter det enligt protokollet § 6: "På det behörig Ritning ej må saknas när medel tillåta Tornbyggnadens upförande, synes det vara nödigt, at göra underdånig ansökning om Ritning så vida sjelfva structuren icke finnes på Ritningen till kyrkan teknad ... Till Project för Tornbyggnaden kunde den ritning nyttjas, som af murmästaren Gustaf Westman blifvit på min anmodan uprättad ..." Frågan väcktes ånyo i kyrkorådet den 25 jan. 1795; enligt protokollet § 6 fann man det lämpligt "at genom Subscription göra insamlingar, hvilken Subscription skulle börjas inom kyrkorådet". Vid sockenstämma den 5 juni 1796 yttrade borgmästare Lindqvist enligt § 6 i protokollet följande: "Det vore icke allenast enligt med kyrkobyggnadsdesseinen at Tornmuren uppfördes, det blefve äfven nu en nödvändighet, i anseende därtill at den gamla klockstapeln vore skadad och så förfallen at den snart behöfvde upbyggas å nyo ifall Tornmuren dessförinnan (icke) blifver så färdig, at klockorna dit kunna flyttas." Beslut fattades om att inrätta en bok för frivilliga gåvor, i vilken borgmästaren först tecknade 33 riksdaler specie. Vid kyrkorådets sammanträde den 13 april 1797 framhöll kyrkoherden, att klockstapeln vore förfallen, varför tornbyggnaden borde påskyndas; en murmästare Wannberg vistades nu på orten för att bygga ny kyrka åt Vassända och Naglums församlingar. Handelsman Wikström föreslog, att tornmuren nu borde uppföras och att "en del av gråstenen i den nu oansenliga kyrkogårdsmuren" därtill skulle användas; byggmästare Wannberg vore villig att för 250 riksdaler åtaga sig arbetet. Landshövdingen uttalade sig gillande, och kyrkorådet instämde i förslaget. Man diskuterade även sättet för finansieringen. På sockenstämma den 17 april samma år uttalades den meningen, att tornmuren borde uppföras och Wannberg anlitas. Denne blev förekallad vid kyrkorådets sammanträde den 21 okt. samma år, och kontrakt upprättades, vilken åtgärd godkändes på sockenstämma den 5 nov. samma år. Vid kyrkorådets sammanträde den 1 maj 1798 upptogs åter frågan om huru nödiga medel skulle kunna anskaffas för tornbyggnaden, som skulle påbörjas senast vid juni månads början. Minst 2000 riksdaler specie

troddes behövliga; en viss avgift för varje tunnland och tomt föreslogs. I anslutning till detta förslag beslöts av sockenstämman den 13 maj samma år en uttaxering av 8 skilling på tomt och 6 skilling på tunnland för sex år. Denna befanns snart otillräcklig, ty på sockenstämma den 29 juli samma år meddelades, att tornbyggnaden påbörjats, men att det rådde brist på penningar i byggnadskassan, varför man beslöt en ökning av avgifterna till 24 skilling per tomt årligen i fem års tid. Vid samma tillfälle fattades beslut om att upptaga ett lån och om dagsverkens utgörande vid tornbyggnaden. Dessa skulle fullgöras efter matlag; gossar och ynglingar, gubbar och orkeslösa skulle ej få anlitas, arbetsföra kvinnfolk allenast från de matlag, där ingen mansperson funnes. Vad kostnaderna beträffar, meddelas i räkenskaperna för tiden 1/5 1798 — 1/5 1799, att årets tornbyggnadsutgifter uppgingo till 2129 riksdaler 14 skilling, i räkenskaperna för tiden 1/5 1799 — 1/5 1800, att årets byggnadsräkning upptog 1476 riksdaler 16 skill. 6 runst., i räkenskaperna för tiden 1/5 1800 — 1/5 1801, att byggnadsräkningen upptog 952 riksdaler 47 skill. 9 runst.; möjligen tillkom något under det följande året. Då tillräckliga medel tydligen ej på nyss nämnda sätt kunnat uppbringas, erhöll staden genom Kungligt brev av den 7/8 1800 tillstånd att genom stambok insamla medel över hela riket och genom ett brev av samma dag tillstånd att uppbära kollekt över hela riket med undantag av Gotlands stift och i övriga stift de församlingar, vilkas kyrkor stodo under byggnad. I protokollet för allmän sockenstämma den 10 nov. 1799 § 1 säges, att "församlingen nu ägde det nöijet at se Tornbyggnaden om icke aldeles fullkomnad, likväl nära därintil, och Ringklockan derstädes upsatt". I § 2 behandlas frågan om tornets täckning: enligt kyrkorådets mening vore kopparplåt för dyr och kunde i anseende till tornets runda skapnad skifferstenen ej användas. I enlighet med kyrkorådets förslag beslöt man därför, att tornet skulle täckas med ekspån, varför man hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utsyning av ekar. Tornets tak och lanternin bekläddes alltså med spån, medan spiran troligen i sju år var överdragen med säckväv. Men sedan ett lån på 1000 riksdaler banko 1812 upptagits, bekläddes tornet år 1816 med koppar av kopparslagare Barckman i Uddevalla. År 1803 inköptes ett tornur.

Natten till den 5 oktober 1834 hemsöktes Vänersborg av en fruktansvärd brand, som lade nästan hela staden i aska. Denna olycka har skildrats av Cedergren, Ur Vänersborgs stads hävder sid. 28 ff., och av Corin, Vänersborgs historia I sid. 420 f. Bland de få byggnader, som undgingo att bliva lågornas rov, voro kyrkan och residenset. Det var dock ytterst nära, att kyrkan blev antänd. Två gånger fattade taket eld, men en ung snickaregesäll vid namn Johannes Pettersson klättrade längs åskledaren upp på taket och övergöt detta med vatten ur upphissade ämbar. Han fick senare en välförtjänt belöning för att han sålunda räddat stadens kyrka. Under tiden efter branden synes kyrkan småningom ha fått förfalla. På en sockenstämma den 30 mars 1856 fästade pastor, kyrkoherde Carl Adolf Carlsson, "församlingens uppmärksamhet på orgelverkets dåliga skick och på kyrkans stora behof att med görligaste första ej blott grundligen repareras till golf och målning utan äfven förbättras in- och utvändigt i architektoniskt hänseende, på det den må i prydlighet någorlunda motsvara tidens kraf, och i rymlighet uppfylla sitt ändamål". Ett kostnadsförslag borde uppgöras, orgelverket vore enligt experters utsago odugligt att reparera, ett nytt skulle troligen kosta omkring 8000 riksdaler banco. Beslut fattades om att verkställa besiktning och låta upprätta ritningar till restauration och kostnadsförslag till en sådan, och en kommitté tillsattes för ändamålet. Denna kommitté framlade följande år ett av byggmästare Nyberg uppgjort förslag, som gick ut på en grundlig reparation av kyrkans inre, utvidgning av koret genom en halvrund tillbyggnad på östra gaveln med plats för sakristian, anskaffande av ny orgel och renovering av kyrkans exteriör. Detta förslag godkändes vid en sammankomst inför magistraten den 10 september 1857. Samtidigt tillkännagav handlanden Johan Adolf Andersohn, att han i sitt testamente donerat 22000 riksdaler till kyrkan för inköp av ett nytt orgelverk och att detta belopp när som helst kunde utfås under förutsättning att han under sin återstående livstid finge uppbära 5 % ränta å detsamma samt att 1 % skulle avsättas till stiftandet av en söndagsskola. Den gamla orgeln, som visserligen 1824 renoverats av orgelbyggeridirektören I. Eberhardh,[3] men som likväl nu ansågs ha tjä-

3 Jfr "Enligt Kongl. förordning af den 17/4 1828 angående Forntids Minnesmärkens fredande och förvarande... förteckning och beskrifning förrättad i dessa afseenden vid kyrkorne uti Venersborgs Pastorat" 18/11 1829. (I Inventariebok m.m. 1786—1836 sid.546.)

nat ut, kunde sålunda ersättas med en ny. Denna beställdes hos firman Marcussen & Sön i Aabenraa (Apenrade) i Slesvig, den blev färdig och i kyrkan insatt på hösten 1860. Däremot blev det dröjsmål med en mera omfattande restauration av kyrkan. Mot det av magistraten antagna förslaget och ritningarna till förändring och utvidgning av kyrkan gjorde Kungl. Överintendentsämbetet anmärkningar och framkastade tanken på att bygga om kyrkan till korskyrka, men på sockenstämma den 10 jan. 1858 antogs ett av bokhandlare Zettergren uppgjort förslag till svar jämte anhållan, att Överintendentsämbetet måtte godtaga det föreliggande förslaget. Men i skrivelse av den 23 febr. samma år vidhöll och utvecklade ämbetet den meningen, att kyrkan borde ombyggas till korskyrka för en beräknad kostnad av 45000 eller högst 50000 riksdaler riksmynt. Detta förslag gillades i allo av kyrkobyggnadskommittén, som numera var benägen för en större ombyggnad för vinnande av större utrymme i kyrkan och en rymligare sakristia. På sockenstämma den 21 mars förenade sig dock hela församlingen med undantag av byggnadskommittén med rådman Landström uti att förkasta Överintendentsämbetets förslag. Man skulle alltså låta det bero vid det 1857 inför magistraten fattade beslutet om en grundlig reparation av kyrkan. Häremot reserverade sig häradshövding Westman, hökaren Lundqvist och pastor. Beslutet överklagades, och Konungens Befallningshavande resolverade, att beslutet att ej antaga Överintendentsämbetets förslag stode fast, men att det inför magistraten fattade beslutet om reparation måste formligen fattas av sockenstämma. Dessförinnan hade Överintendentsämbetet i skrivelse av den 28 dec. 1858 meddelat, att intet hinder förelåge för reparations- och underhållsarbeten enligt fattade beslut. Emellertid hade kyrkobyggnadskommittén vändt sig till den framstående arkitekten Adolf Wilhelm Edelswärd (1824—1919) och av honom begärt ett utlåtande i frågan. I detta, som är daterat den 12 jan. 1859, gör han kyrkan till föremål för en nedgörande kritik: Kyrkan vore något nedsjunken, fukt funnes i grundmuren, luftväxlingen under golvet vore otillräcklig, vilket vållade kyla, fönstren sutte för lågt, träkolonnerna borttoge mycket utrymme, hindrade utsikt och ljud. Kyrkan företedde uti arkitektoniskt hänseende en ytterst bedrövlig anblick. De stora träkolonnerna hade ej samma medellinjer som fönsterpelarne. Den

tunga takkonstruktionen med klumpiga kolonner vore onödig. Altarväggen vore vidunderlig. Stil eller sammanhang uti det hela spårades förgäves. Kolonner, listverk och takvalv, illa använda trämassor, vore ämnade att föreställa sten. Fullkomligt dräpande är följande omdöme: "Intrycket af det hela förkrossar skönhetssinnet och hänger som en kollosal (sic) osanning öfver åhörarnes hufvuden." Exteriören förklaras vara föga bättre: "Tornet är en fyrkantig kista med en högst smaklös betäckning. Att tala om råhet i detaljer lönar ej mödan der detaljer nästan icke finnas till." På en sockenstämma den 10 april 1859 framlades av Edelswärd utarbetade ritningar till en helt ny kyrka i nygotisk stil till en beräknad kostnad av 137000 riksdaler riksmynt. Kommittén, som menade, att kostnaden skulle kunna nedbringas till omkring 100000 riksdaler, tillstyrkte livligt detta förslag, men rådman Landström och postinspektör Gasslander talade däremot, och församlingen beslöt att icke företaga nybyggnad utan i enlighet med tidigare beslut inskränka sig till en grundlig reparation av kyrkan, vilken borde kunna utföras samma år. Så skedde ock, ty i protokoll fört vid gällstämma den 8 juli 1860 § 15 meddelas, att kyrkan nyligen blivit utvändigt omrappad till skepp och torn och ävenledes föregående år "invändigt erhållit nytt golf af plankor, med fast bestruket underrede, mellanskär och tillbehör, nya fönster, nya bänkar af nytt och gammalt virke, åtskillige nya dörrar", att orgelläktaren utvidgats, altarringen förbättrats och taket nymålats. Däremot blev det ytterligare dröjsmål med frågan om korets utvidgning och sakristians placering. På sockenstämma den 26 juli 1860 föreslogs, att sakristia skulle uppföras vid kyrkans norra vägg och altaret, sedan den där bakom befintliga sakristian avlägsnats, flyttas fram till östra gaveln. Man beslöt att taga förslaget i övervägande, och vid sockenstämma den 5 febr. 1861 framlades ritning och kostnadsförslag, som antogos på ny sockenstämma den 12 febr. Men besvär över detta beslut anfördes hos Konungens Befallningshavande, som sedermera förklarade det förfallet. Frågan diskuterades vid flera följande sockenstämmor, men först den 28 okt. 1862 fattades det beslutet, att enligt av konduktören A. R. Pettersson uppgjord ritning den befintliga sakristian skulle borttagas och altaret flyttas fram till östra gavelväggen; ny sakristia skulle anordnas inom en plankavbalkning i kyrkans nordvästra hörn under or-

gelläktaren och innesluta det sista av norra långsidans fönster (vilket beslut om sakristians placering innebar en avvikelse från Petterssons förslag). Definitiva ritningar till kor och sakristia erhöllos från Överintendentsämbetet och fastställdes av Kungl. Maj:t år 1863. Arbetena påbörjades följande år och fullbordades år 1865. Läktaren över altaret borttogs, och östra väggen genombröts bakom det dit flyttade altaret med tre fönster, ett högre i mitten, två lägre på sidorna. Den aldrig fullbordade altartavlan flyttades ut i vapenhuset, och på altaret uppsattes i dess ställe ett förgyllt kors med en likaledes förgylld törnekrona (men utan mantel). Ny altarring utfördes enligt ritning av fabrikör Landqvist med hela pilastrar och kläddes med rött schagg. Kyrkans inre ommålades med vit färg. År 1867 ombyggdes tornets övre del, tornkammare för väktarna anordnades i lanterninen, taket bekläddes med kopparplåt, spiran kröntes med ett förgyllt kors på en kula. Tidigare hade på spiran suttit en väderflöjel, men man avstod nu från ett redan erhållet tillstånd att få anbringa en sådan, eftersom den icke gärna kunde placeras ovanpå det redan uppsatta korset.

Under en storm den 28 dec. 1885 blåste tornspiran ned. På kyrkostämma den 28 april 1886 beslöts, att spiran skulle återställas i sitt forna skick och jämte kupolen och hela lanterninen beklädas med ny koppar. Sedan ett tidigare anbud förkastats, antogs på kyrkostämma den 10 maj 1887 ett av byggmästaren Sven Olsson i Vänersborg avgivet entreprenadanbud å kyrkotornets restaurering enligt av dennes son, ingeniören Hjalmar Olsson Nordfeldt, uppgjord ritning. Arbetet blev sålunda utfört. Ett nytt tornur anskaffades 1892 från urfabrikören Linderoth i Stockholm för ett pris av 2700 kronor. År 1893 företogos reparationer i kyrkans inre och inköptes två gaskronor. År 1896 befanns den stora år 1780 gjutna kyrkklockan ha spruckit, varför hon enligt beslut av kyrkostämman den 9 mars 1896 blev omgjuten av firman J. A. Beckman & Co i Stockholm. På samma kyrkostämma väcktes fråga om att skaffa en ny ringklocka i samklang med den, som skulle omgjutas, och om att försälja "den lilla, snart sagdt obrukbara ringklockan". Beslut om att skaffa en ny mindre klocka (s.k. angångsklocka) fattades av kyrkostämman den 19 juni 1896, och även denna klocka levererades samma år av firman J. A. Beckman & Co. För dess inköpande begagnades enligt med-

givande medel, som av styrelsen för spirituosaaktiebolaget i Vänersborg egentligen donerats för anskaffande av målade korfönster, varjämte ett lån upptogs. Någon försäljning av "den lilla, snart sagdt obrukbara ringklockan" blev däremot icke av.[4] År 1899 reparerades kyrkan utvändigt och lades en cementsockel kring kyrkan och tornet. Tre ventilationsöppningar gjordes i kyrkans tak. År 1902 uppsattes tre målade korfönster, vilka skänkts av lasarettsläkaren Leonard Grundberg och hans fru till minne av deras silverbröllopsdag och vilka tillverkats av Stockholms glasmålningsbolag (Vogel & Neumann). Sedan tornspiran under julen 1902 blivit bräckt av storm, blev den nedtagen, men återuppsattes följande år i samma skick som förut, d.v.s. "i full öfverensstämmelse med den af Kongl. Maj:t i nåder 1887 fastställda ritningen", dock med viss förbättring av konstruktionen. År 1905 beslöts att inköpa en dopfunt, vilken tillverkades av snickaren Karl Svensson i Vänersborg och blev färdig 1908.

Vid kyrkorådets sammanträde den 6 oktober 1911 framlades ett förslag av organisten Ullman om elektrisk drift av orgelbälgarna.

4 Denna klocka hänger fortfarande i kyrkans torn. Hon är av ålderdomlig typ, saknar egentlig inskrift, men är på flera ställen märkt med ett A, antagligen ett klockgjutarmärke. Hon antages av Bertel Hallberg (Vänersborgs kyrkas historia till 1777, VSGÅ 1933 sid.26), sannolikt med rätta, ha funnits redan på 1600-talet och ha blivit räddad undan Gyldenlöwe 1676. Troligen är det denna klocka, som åsyftas i kyrkans äldsta inventarieförteckning från tiden 1690—1723, vilken ingår i församlingens äldsta kyrkobok, som under beteckningen C:1 förvaras i Göteborgs landsarkiv. Där läses: "Den lilla klåckan är gammal, och länge brukad wid den förra träkyrckian, som stod der som klåckestaplen nu byggder är: wäger wid pass 3½ Skeppund." Det är dock svårt att förklara, hur klockan kunde bli räddad undan branden 1777, då enligt uppgift tre klockor skulle ha smält. Möjligen har hon såsom gammal och sliten ej varit i bruk och med de övriga upphängd utan på annat ställe förvarats. Efter branden göts, som ovan sid. 4 f. sagts, en stor klocka av malm från de smälta. I en 1786 reviderad inventarieförteckning (i boken L I:1) omtalas blott "Stor Klåcka i stapeln"; likaså i inventariebok 1786—1836 sid.5: "En Ringklocka tagen af öfverlefvorna efter de, genom 1777 års staden öfvergångna brand, förderfvade klockor, och gjuten i Skara af Rådman Billsten 1781". Men på sockenstämma den 5 juni 1796 talades enligt protokollet § 5 om angelägenheten av att få tornet uppbyggt, så att klockorna dit kunna flyttas; då bör alltså en klocka ha funnits utöver den nya. Men vid sockenstämma den 10 nov. 1799 meddelades enligt protokollet § 1, att tornbyggnaden vore nästan färdig "och Ringklockan derstädes upsatt". I minnesskrift rörande Wenersborgs församling, upprättad för Biskopsvisitation den 5te, 6te och 7de Maj 1877 (Visitationsbok N:o 1 1839—1909) säges: "Kyrkoklockan är i godt skick." Men 1896 betygas alltså existensen av en liten, nästan obrukbar ringklocka. Hon omtalas åter i kyrkorådets protokoll för den 2 maj 1927 § 7 såsom icke använd, men upptages först 1929 åter i inventarieförteckning; enligt protokoll vid inventariegranskning hade hon förut ej varit inventarieförd. Vid stadens 300-årsjubileum 1944 ringdes med denna klocka.

ringens rundning. En nyförvärvad av Georg von Rosen målad altartavla, föreställande den törnekrönte Frälsaren, uppsattes med utnyttjande av det vackra ramverket kring den äldre aldrig fullbordade altartavlan.[5] En fristående sakristia byggdes på kyrkans norra sida. Denna fick kvadratisk form, och på takkrönet sattes ett förgyllt kors. Innertaket försågs med målningar av artisten Gösta Sundvall, som även dekorerade fönstersmygar och dörröppningar. Takmålningarna, som sannolikt blevo färdiga först år 1929 och som alltjämt finnas kvar, föreställa tolv bibliska gestalter. För sju av dessa har konstnären lånat dragen av personer, som på skilda sätt hade med restaurationen att göra.[6] Över den från sakristian till kyrkan ledande dörren utfördes målning av ornament och inskription av dåvarande komministern i Vänersborg, sedermera biskopen i Skara Yngve Rudberg. Till sakristian flyttades från koret de bägge målade sidofönstren, medan den övre runda delen av mittfönstret, föreställande Jesus med lamm och herdestav, placerades på kyrkans norra vägg ovanför dörren till sakristian. Kyrkans hela interiör ommålades, och diverse dekorationsarbeten utfördes av Gösta Sundvall. Två sjuarmade målade och förgyllda kandelabrar av trä tillverkades enligt Tengboms ritning av bröderna Svensson och uppställdes i koret å ömse sidor om altaret. År 1926 förfärdigades av samma bröder Svensson en snidad ros för hörnfältet å predikstolens baksida och kompletterades snickerierna över dörren till sakristian. Elektrisk belysning och uppvärmning, som börjat införas 1922, genomfördes i större omfattning. Tornet ansågs av Tengbom vara så tilltalande, att han lämnade det orört. Dess putsning blev däremot förnyad vid

5 Vid kyrkorådets sammanträde den 18 februari 1924 meddelade ordföranden, kyrkoherde Helander, att han genom direktör Thorsten Laurin och fru Kerstin Laurin, f. Husberg, i Stockholm fått anvisning på Georg von Rosens målning av den törnekrönte Kristus, vilken målning efter konstnärens år 1923 inträffade död var deponerad å Nationalmuseum. Kyrkorådet beslöt att hos sterbhusets representant, advokat Karl Nordström, ingiva ett anbud å 8000 kronor under förutsättning av kyrkostämmans gillande. Ehuru tavlan ansågs vara värd 20.000 kronor, godtogs anbudet å 8000, varefter kyrkostämman den 20 mars 1924 på kyrkorådets förslag beslöt att inköpa tavlan. Den bekostades med medel, som donerats av apotekaren C.G. Bergquist, som var svåger till Ivar Tengbom, vilken ledde kyrkans restauration år 1925. Tavlan är icke signerad, men konstnärens vän friherre Gustaf Cederström har skriftligen intygat dess äkthet. Georg von Rosen arbetade på tavlan i trettio år, han var sysselsatt med den under sin sista, svåra sjukdom men hann icke helt fullborda den.

6 Dessa målningar ha utförligt behandlats av Sture Johansson i Elfsborgs läns annonsblad för den 27 dec. 1973.

den omfattande renovering av kyrkans yttre, som företogs åren 1963 och 1964. Då kyrkans yttervägger småningom blivit illa skadade av uppstigande fuktighet, måste vid detta tillfälle framför allt en torrläggning av grunden företagas, varefter själva kyrkans exteriör helt ommålades. Skiffertaket blev samtidigt översett och förbättrat.

Under en storm den 7 september 1966 bräcktes tornspiran och syntes när som helst kunna störta ned. En orädd person klättrade upp och fäste den med tåg. Spiran blev sedan nedtagen och på ett förtjänstfullt sätt renoverad enligt ritningar av arkitekten Per Molnit.

Kyrkans orgel, som trots upprepade reparationer (1907, 1917, 1920, 1947) blivit alltmera bristfällig, ersattes 1970 av ett väsentligen nytt orgelverk, som byggdes av orgelbyggaren Tore Lindegren i Göteborg och högtidligen invigdes av prosten Bengt Swarén den 13 september sagda år. Den gamla orgeln var byggd efter det pneumatiska systemet, den nya är byggd med mekanisk traktur och elektrisk registratur. Den har inalles 39 stämmor, av vilka en del äro kvar från Marcussens orgel, och antalet pipor är 2466. I samförstånd med Riksantikvarieämbetet bibehöll man den gamla förnämliga orgelfasaden. Kostnaden för det nya orgelverket uppgick till Kronor 370523:29.

Emellertid blev det alltmer uppenbart, att kyrkan krävde en mera omfattande restauration av interiören, som blivit sliten och smutsig. Därjämte hade en stor del av det uppspända, av väv förfärdigade innertaket på Kristi Himmelsfärds dag 1970 lossnat och fallit ned (dock icke under pågående gudstjänst). Det befanns lämpligt att samtidigt med renoveringen genomföra en del förändringar för att tillgodose vissa praktiska behov. Uppdraget att planera restaurationen anförtroddes åt arkitekten Per Molnit i Vänersborg, vilken vid sin sida fick en av kyrkorådet tillsatt byggnadskommitté, bestående av kyrkoherde Sven Söderlind (ordförande), kyrkorådets ordförande Arvid Andersson, kyrkofullmäktiges ordförande Sven Blomgren och kyrkokamrer Gustaf Johansson, vilken sedermera ersattes av vik. kyrkokamreraren Thorvald Lundbäck. Under år 1971 framlades ett förslag till restauration, vilket antogs av kyrkofullmäktige, som efter att för ändamålet hava tills vidare anvisat inalles 700000 kronor bemyndigade kyrkorådet att ombesörja arbetets utförande. Under hösten 1971 utbjödos de olika arbetsuppgifterna på

entreprenad; själva byggnadsarbetet anförtroddes åt Trollhättans Bygg & Industritjänst A.B., målningsarbetet åt Rydings Måleri A.B. i Vänersborg, de elektriska arbetena åt Axel Anderssons Elektriska A.B. i Vänersborg, vatten- och sanitetsanläggningar åt Rörledningsfirman B. Erlandsson A.B. i Vänersborg, förfärdigandet av nya bänkar m.m. åt Upphärads Snickerifabrik A.B. Sedan gudstjänsterna flyttats till församlingshemmet, påbörjades restaurationsarbetet i början av januari 1972 och blev i allt väsentligt fullbordat till den 10 september, femtonde söndagen efter Trefaldighet 1972, då kyrkan vid högtidlig högmässa av biskop Helge Brattgård förklarades åter öppnad. De viktigaste ändringarna vid denna senaste restauration voro följande: De breda, fundamentliknande uppbyggnaderna mellan pelare och vägg i koret avlägsnades och ersattes med en lätt barriär. Till höger om altaret utformades ett sidokapell för mindre förrättningar.[7] Kyrkans väggar målades med en blå färg, mot vilken de med ljus färg målade kolonnerna på ett ypperligt sätt framträda. Nya bänkar insattes utan dörrar och med klädda sitsar, ny golvbeläggning inlades i bänkkvarteren. Ny vägg uppsattes framför trapporna till läktaren, södra trappan togs bort för att lämna utrymme för stolförråd m.m. På läktaren borttogos gradängerna och inrättades diverse förvarings- och förrådsutrymmen. Hela läktaren är numera i regel reserverad för kören. Den elektriska uppvärmningen förnyades, varvid element med lågtemperaturstrålning kommo till användning. Belysningen förbättrades i hög grad: de båda gamla ljuskronorna renoverades, och tio mindre sådana tillverkades av gelbgjutare Jonsson i Skara; de senare upphängdes mellan kolonnerna och i sidoskeppen invid koret. I vapenhuset inrättades ett toaletturum, vartill utrymme vanns genom uthuggning i norra väggen. Av de i vapenhuset uppresta gravhällarna bibehöllos blott två, vilka inmurades i södra väggen, medan de övriga upprestes mot utsidan av kyrkans östra vägg.[8] Vapenhuset ommålades och fick bättre upp-

7 Då detta sedermera visat sig mindre ändamålsenligt, har ändring gjorts år 1974.

8 Beträffande dessa gravstenar hänvisas till författarens skrift "Vänersborgs kyrka", Vänersborg 1973, sid.15ff. I kyrkostämmans protokoll för den 9 april 1923 § 3 läses: "I samband härmed (d.v.s. frågan om kyrkans restauration) uttalade stämman önskvärdheten af att ... å kyrkans yttervägg uppsattes en del gamla grafstenar nämligen dels de fyra, som legat som brunnskar öfver den nyligen igenfyllda brunnen å gångkorsningen öster om kyrkan — bl.a. öfver Landshöfding Liljehorn — och som nu låge å kyrkogården I, dels de grafstenar, som eventuellt komme att hittas under kyrkans golf vid kommande reparation af

värmning och belysning; de där upphängda lamporna ha förfärdigats efter ritning av arkitekten Molnit. I ett förut outnyttjat rum i tornet inreddes för körernas övningar ett musikrum, till vilket en kort trappa leder från orgelläktaren. Ovanför detta rum inreddes en antikkammare för förvaring av äldre inventarier, som ej längre äro i bruk. Sakristian tillbyggdes mot väster, varigenom bl.a. tillkom ett väntrum för allmänheten vid dop och vigslar. I detta väntrum insattes nedre delen av det mellersta målade korfönstret, vilket sedan 1925 outnyttjat legat i förvar. I själva sakristian anordnades nya skåp för mässkläder m.m. I fråga om exteriören anlades vid södra ingången en dubbelsidig ramp med balustrad, närmast avsedd att bereda möjlighet att i rullstol komma in i kyrkan, där det numera är möjligt att, sittande i rullstol, på en ramp bakom predikstolen komma ända fram till altaret och deltaga i nattvardsgång. De slutliga kostnaderna för denna genomgripande restauration blevo betydande, cirka 1.400.000 kronor. Dock synes den allmänna meningen vara, att resultatet av arbetena väl svarar mot de nedlagda kostnaderna. Med tacksamhet och glädje se vänersborgarna sin gamla kyrka framstå i förskönat och värdigt skick.

detsamma, dels ock den sten från Brätte kyrkogård, som nu vore uppsatt i Vassända-Naglums kyrkas vapenhus, angående hvilken stens öfverflyttning till Vänersborg undertecknad (ordföranden, kyrkoherde Helander) fiok i uppdrag att föra underhandlingar med nämnda landsförsamlings kyrkliga myndigheter." Som man lätt förstår, var man i Vassända-Naglum ingalunda hågad att överlåta stenen från Brätte. I Vassända-Naglums kyrkoråds protokoll för den 6 maj 1925 § 1 säges: "Vänersborgs kyrkostämmas begäran om överlåtelse av en av de i kyrkans vapenhus uppsatta gravstenarna avstyrktes. I samband härmed föreslogs utredning, huruvida Vänersborg, såsom det uppgivits, förut tagit några gravstenar från Vassända eller Naglums gamla kyrkogårdar." Samma dag beslöt kyrkostämman i Vassända-Naglum att avslå Vänersborgs kyrkostämmas begäran. Från de forna kyrkogårdarna i Vassända och Naglum ha veterligen icke några stenar förts till Vänersborg förutom det att Hans Belfrages 1920 och 1921 återfunna gravsten, som ursprungligen funnits i Naglums forna kyrka, på ättlingarnas anhållan placerats i Vänersborgs kyrkas vapenhus. Den andra där uppsatta hällen är hämtad från Brätte gamla kyrkogård.

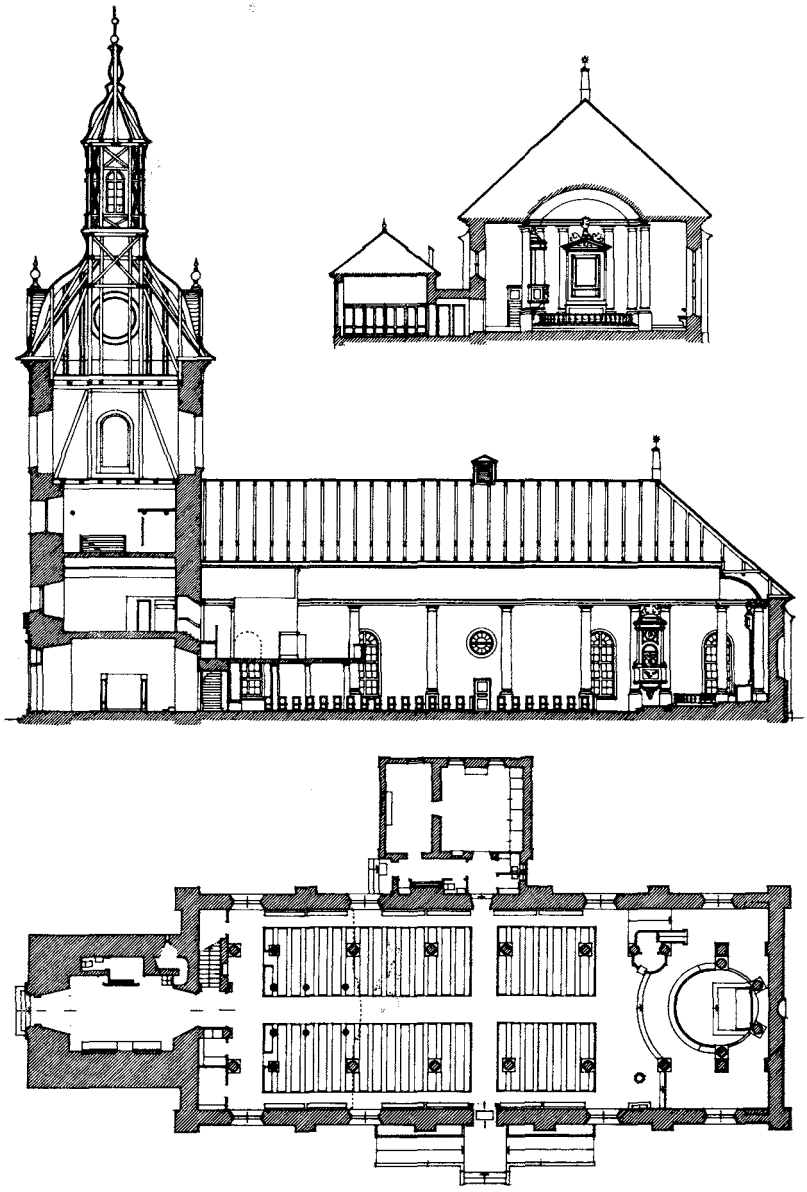

Vänersborgs kyrka efter restaurationen 1972. Skala 1:500.

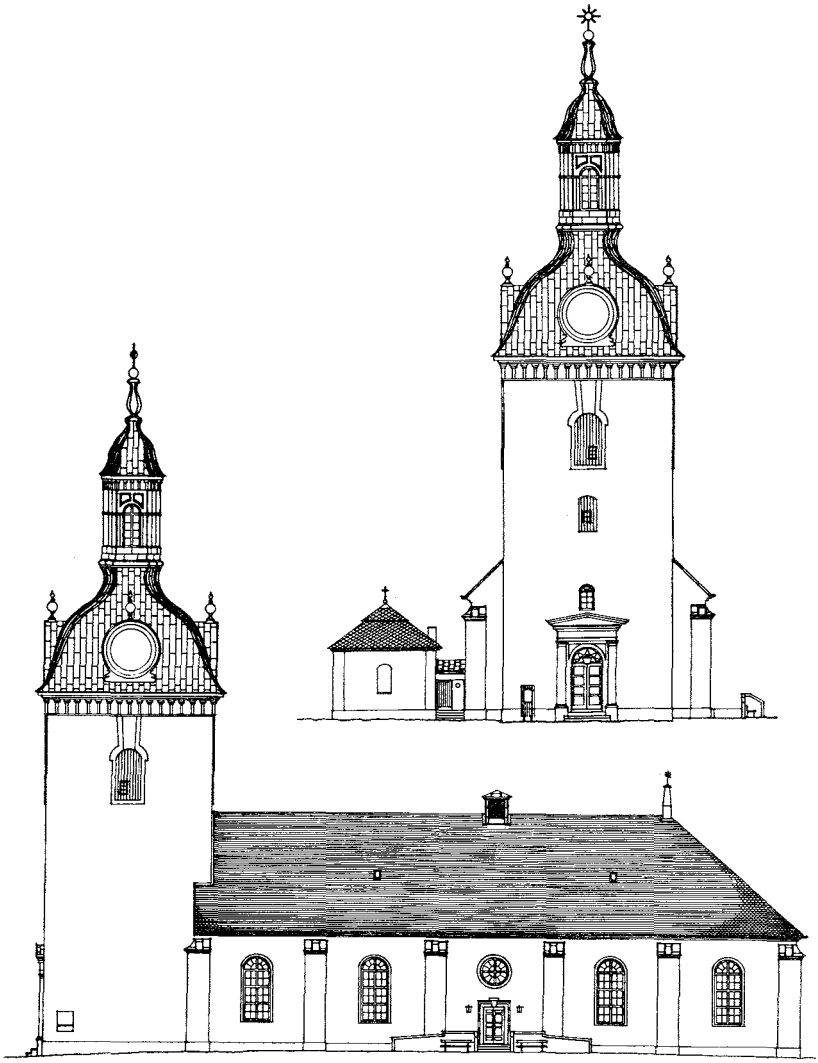

Vänersborgs kyrka från väster och söder. Skala 1:500.

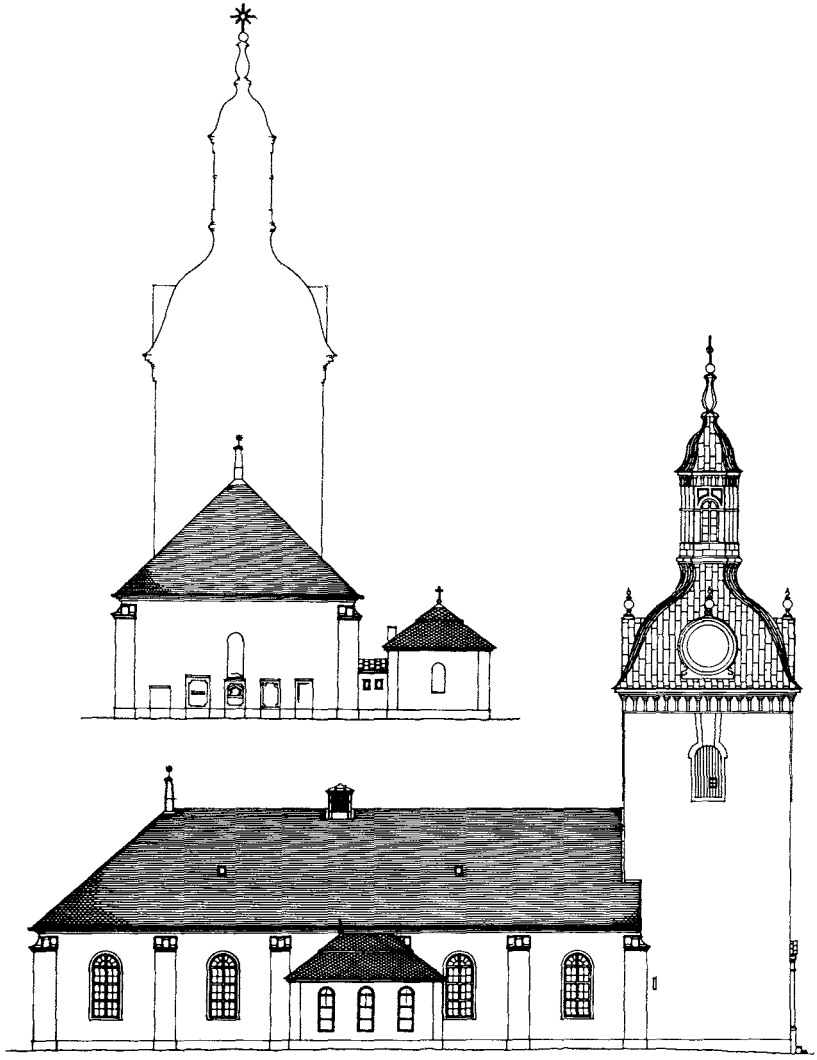

Vänersborgs kyrka från öster och norr. Skala 1:500.

KÄLLOR:

Protokoll för kyrkorådet, byggnadskommittéer, socken- och kyrkostämmor samt kyrkofullmäktige i Vänersborg, räkenskapsböcker, visitationsberättelser, inventarieförteckningar för Vänersborgs kyrka, förvarade i Göteborgs landsarkiv och i kyrkoarkivet i Vänersborg.

Blomgren, Sven, Vänersborgs kyrka. Vänersborg 1973.

Cedergren, K.G., Ur Vänersborgs stads hävder. Vänersborg 1926.

Corin, Carl-Fredrik, Vänersborgs historia I Tiden t.o.m. 1834. Göteborg 1944.

Gustafsson, Karl G., Det kyrkliga musiklivet. I verket Skara stift i ord och bild, sid.267—280. Stockholm 1949.

Hallberg, Bertel, Bidrag till Vänersborgs kyrkas historia till år 1777. I Vänersborgs söners gilles årsskrift 1933, sid.12—47.

Hasselberg, Gösta, Vänersborgs historia II Tiden 1834—1944. Göteborg 1944.

Hernmarck, C., Jean Eric Rehn och det svenska konsthantverket. I "Fem stora gustavianer", red. av S. Strömbom. Stockholm 1944.

Johansson, Sture, Vänersborgare blev profeter, som avbildades i kyrkans sakristia. I Elfsborgs läns annonsblad 27/12 1973.

Lindedal, Hj. A., Vänersborgs historia och Vänersborgshistorier. Vänersborg 1927.

Ljungström, Claes Johan, Wäne härad samt staden Wenersborg. Stockholm 1884.

Swarén, Bengt, Vänersborgs kyrka. En kort beskrivning besökaren till hjälp. Vänersborg 1964.

Upmark, G., Jean Eric Rehns egenhändiga förteckningar över av honom utförda arbeten. Ur arkivet på Bellinga meddelade av G. U. I Samfundet S:t Eriks årsbok 1925.

Bilden före texten efter foto av Roland Larsson, övriga illustrationer efter ritningar av arkitekten Per Molnit.

Författaren av denna uppsats är fil. doktor, var 1933—1943 docent i latinska språket och litteraturen vid Uppsala universitet och 1943—1973 lektor i latin och grekiska vid Vänersborgs gymnasium, är f.n. kyrkovärd i Vänersborg och kyrkofullmäktiges ordförande.

Tidiga barndomsminnen.

Av Gösta Fröberg.

— Skriv ner dina minnen från den tid, då du växte upp, så får vi med dem i vår årsskrift —. Enär det var en vädjan till mig från Carl-Viking Wahlin och då jag har en del som anses värt att bevara till eftervärlden och jag dessutom tillhör en årgång, som med alltmer glesnande led snart går ur tiden, har jag villfarit hans önskan.

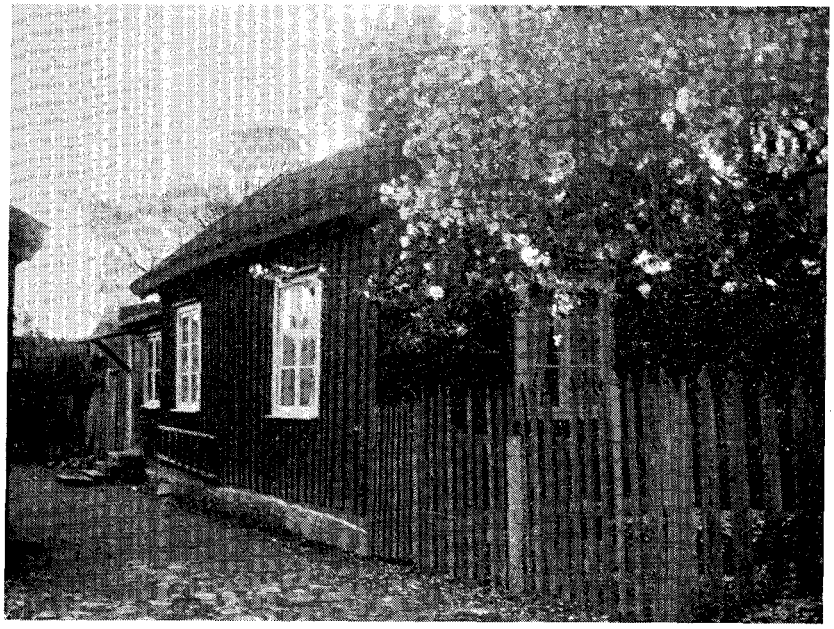

Gårdshuset innanför Kronogatan 20—22.

Många gånger tänker jag på den visa min mor sjöng och som börjar så här:

"En liten stump jag sjunga vill och till ämne vill jag taga livet och dess gamla saga, ty den kan jag utantill. I min barndoms paradis . . . o. s. v.

Först några personliga data. Jag kom till världen år 1896. Familjen bestod av mor och far, tre systrar och — så mormor förstås.

Det var i hennes hus vi under en övergångstid bodde. Huset var litet, två rum, kök, förstuga och med ett äppleträd vid södra gaveln.

Det låg inne i kvarteret, innanför de små husen med sina gavlar åt Kronogatan 20—22, ett stenkast från Birger Sjöbergs födelsehem. Mormor var född 1814 och hette Anna Stina Brobeck, gift Berndt. Hennes far var Sven Brobeck i Vänersborg och hennes bror Sven August Brobeck var farfar till "Karl Ludvig" i "Kvartetten som sprängdes" (även till Carl Brobeck och Anna Brobeck — lärarinnan).

Min Mormor berättade för mig om stadens brand år 1834. Hon var 20 år då. Hon och hennes anhöriga fick ligga i tält utanför staden. När de kom tillbaka till hemmet "stod potatisen på spisen precis som vi lämnat den". Det var cirka 18 hus som undgick branden. Mormor dog år 1910 nära 96 år gammal, jag var 82 år yngre än hon på 2 dar när.

Hon mindes bl a general Sandels, besjungen i "Fänrik Ståls sägner" och förläggningen av trupper vid Viksängen.

Gångna tiders manér måtte ha imponerat på henne. Jag hörde henne ofta säga: "Förr fanns det fint folk". Jag minns efter henne också den sång väktarna i kyrktornet sjöng:

"Klockan är tio slagen. Guds milda barmhärtiga hand bevara vår stad för eld och för brand". Melodin till denna strof låter så ålderdomlig och stämningsfull och borde åter få tona ut över staden från kyrkans torn vid något högtidligt tillfälle.

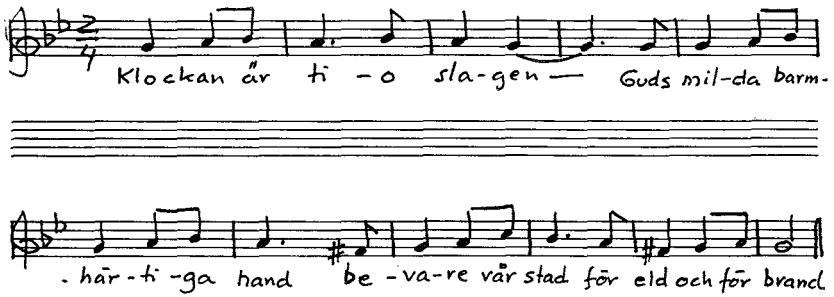

De forna nattväktarnas sång från kyrkans torn i Vänersborg.

När jag var 2 år såldes det lilla huset och vi kunde flytta in i en större byggnad av trä, som min far låtit uppföra i hörnet av Torpagatan (A. F. Carlssons gata) och Änggatan. Huset finns ännu kvar. Det har varit i släktens ägo till härom året, då det blev sålt till landstinget. Huset skall rivas liksom de övriga byggnaderna i

Hörnhuset Torpagatan—Änggatan.

kvarteret för att snart ge plats åt en jättestor förvaltningsanläggning. Hyresgästerna i huset, som stod färdigt, nytt och fint, år 1898, kom från olika yrken. Det var lokförare, brevbärare, skofabriksarbetare, garvare, en pensionerad fanjunkare, alla med familjer. Och minsann "Rådmans" brors efterlämnade maka (Fru S. Carlsson) med två döttrar fanns också med bland dessa. En trappa upp över oss bodde de. Jag "lånades" upp till dem ibland, något som tillhör mina tidigaste minnen. Den ena dottern Elsa Carlsson blev författare i Stockholm och har bl a utgivit "Ett dagsverke" och "Barnen på Lunde". Hon uppsökte mig en gång på 30-talet — något som jag givetvis uppskattade.

Familjerna var i allmänhet mycket barnrika. Ett gott förhållande rådde. Dörrarna var sällan stängda på dagarna. Lekplatsen var den stora skyddade gårdsplanen omgärdad av huset, vedbolängan med sina 10 dörrar (den säkert längsta i sta'n med undantag för Sandmarkska Stiftelsens) — samt brygghuset i norr och staketet i söder. Vedbodarna var ett tjänligt tillhåll för varjehanda sysslor, och en lekstuga för oss barn. Där trummade vi på tomma bleckburkar, övade oss i trapets och romerska ringar. Brödstången, som hängde med kakorna i taket i köket blev mitt första redskap i stavhopp och jag var mycket stolt, då jag lyckades komma över 1.80. Vi försökte oss även på stavhopp i längd och tog avstamp från vedbotröskeln. Vi kom ganska långt.

Så fort ett barn visade sig med en hård brödbit med sirap på, dröjde det inte länge förrän flera barn också bett sina mammor om att få samma goda tillskott i matväg. Sirap var gott och billigt men ack så farligt för tänderna. Folk hade också ofta tandvärk. Min mor varnade tidigt för snaskätande såsom upphov till tandröta. I tolvårsåldern fick jag min första tandplombering av en kvinnlig tandläkare Tyra Bagge-Sahlén, som fick borret att rotera genom att trampa på en pedal — det gick bra det också. Hon hade praktik på Edsgatesidan av "Birger Sjöbergshuset".

Det var vanligt att de gamla bodde hos barnen. Hos oss var det som sagt mormor. Min morfar har jag inte sett, ej heller mina farföräldrar, de var alla döda då jag föddes, men deras fotografier liksom en gruppbild från 1873 av min far och hans fem bröder har jag i kärt förvar.

Att en fin anda rådde i min fars föräldrahem det vet jag. Inte en tillstymmelse av svordomar var godtagbar, vilket föranledde min far att visa ett visst missnöje: "Andra pojkar får säja tusan, men jag får inte säja sjutton en gång". Min farfar kom till Vänersborg i slutet på 1840-talet och etablerade sig som målarmästare här. Firman fanns kvar i släkten långt in på 1900-talet.

Jordbävning.

Inne på gården mellan de två stora trapphusens dörrar stod *bänken* på sina två bockar. Den var mycket användbar, ibland som gungbräde, men framför allt, som samlingsplats för oss barn och för

de äldre på kvällarna. Då var den ofta fullsatt och allt möjligt avhandlades, många gånger intima saker, som vi barn i all tysthet avlyssnade.

Där kunde t ex maskinist Albin Andersson eller elektrikern Dahmé överraska med något för oss alldeles främmande, de hade elektriska batterier. Vi fick stå i ring och hålla varandra i händerna och fick elektriska stötar. Det var första gången husets folk upplevde sådana verkningar av elkraften. Elektriskt ljus infördes senare. Det började mera allmänt komma i bruk i hemmen omkring 1910. Dessförinnan hade vi våra fotogenlampor. Gaslågorna flämtade ännu stämningsfullt i kyrkan liksom i läroverkets aula. Elektriska ficklampor blev omtyckta julklappar.

Albin Andersson var också känd som ledare för en stadens sångkör. Han improviserade ibland små sångstunder med oss och med försök i olika stämmor. Det kunde vara "Lugn vilar sjön" eller "Härlig är jorden". Omgivna av våra föräldrar och goda vänner i gården kände vi barn en sådan samhörighetskänsla, vi var trygga och lyckliga i denna harmoniska tillvaro och njöto av den stilla sommarkvällens tjusning.

Jag minns särskilt en förmiddag — det var söndag. Jag hade kommit ut på gården. Det var mulet. Klockan var över elva. Min far och mor var i kyrkan. Inga kamrater syntes till och jag gick in i vedboden och tittade mig omkring. Så hörde jag ett kraftigt buller. Det lät som om ljudet kom från en stor tom vagn i full fart över en kullerstensgata. Jag tyckte att det kom från andra sidan stora huset. Jag tittade ut men förvånad såg jag inte till någon skramlande vagn. På taket började tegelpannorna att hoppa och allt kom liksom i gungning. Och — vad fick jag se? Jo, fru N. komma rusande över gårdsplanen och med kjolarna nödtorftigt i nävarna ropande på sin man Gustaf! Gustaf! Det var fara å färde, tydligen, och jag sprang in till mormor, som just lagade söndagsmiddagen. Hon var ju alltid så lugn. Vi rättade till väggklockan och några tavlor, som kommit på sned. Värre hade det varit i kyrkan. Det fick vi höra, då far och mor kom hem. Panik hade börjat bryta ut, folk sprang mot dörrarna, några hoppade över bänkarna. Kyrkoherde Hellgren hade manat till lugn och besinning och hade lyckats, berättade mina föräldrar. Detta var min erfarenhet av jordbävningen 1904.

Flera årtionden senare befann jag mig en dag i ett sällskap på Halleberg vid Skytteklev och någon sa så här: "Ett sådant ras det en gång måste ha varit här". En för oss okänd man intill, som hört detta tog ett steg fram och sa: "Jag trodde att berget rasade ner med mej en gång. Jag var skogvaktare här — stenfoten efter stugan syns därborta. Jag låg och vilade på soffan i kammarn, då plötsligt det bullrade, dånade och skakade så att hatten som hängde i köket rullade in i rummet och jag trodde att berget rasade med stuga, mej och allt". Det var samma jordbävning, upplevd i annan miljö vid branten av Halleberg.

I vitt.

Vedbodarna kunde också någon gång komma till användning vid dödsfall. Kistan med den döde placerades då i en inhägnad av vita lakan som innerväggar. Birger Sjöberg har på oförglömligt sätt skildrat denna enkelhet och frid i "Bleka dödens minut". Jag minns så väl, när jag som barn stilla och gripen betraktade det sällsamma rummet och den döde.

Jag kände henne så väl, den rara gamla. Hon hade i många år fått vara både farmor och mor till de sex barnen och en stor hjälp för sonen — mannen, som miste sin kära hustru i barnsäng. En skötsam och omtyckt familj, Olle Johanssons.

De gamla höll mycket på, att de skulle ha "en hederlig begravning". I vår ortstidning Elfsborgs Läns Annonsblad började vanligtvis dödsannonserna med: "Att Gud i sitt allvisa råd behagat hädankalla". Ett tecken på att ett dödsfall inträffat var den gröna matta av hackat granris utanför huset och porten. På begravningsdagen, som vanligen var en söndag, slöto vännerna upp, svartklädda och männen i höga hattar. Tillfälle gavs att få se liket i kistan. Nu för tiden är rutinen sådan att många aldrig har sett en död människa. Likvagnen i svart och silver, hög, öppen, med tak, var imponerande, körsvennen i livré, allt drogs av en eller två ståtliga svarta hästar och efter följde ett långt, ibland mycket långt sorgetåg till fots.

En begravning, som gjorde ett djupt intryck på mig ägde rum, då stoftet av musikfanjunkaren och musikläraren Rickard Nordqvist under mäktiga toner av Chopins sorgemarsch exekverad av en regementsmusikkår gravitetiskt fördes genom staden till sitt sista vilo-

rum, vilken musik! Allt så vackert, så sorgtyngt och värdigt. Förr fanns det storslagna begravningar.

Det var bananer.

En eftermiddag något år senare kom brevbäraren i huset, Gottfrid Andersson, hem från sin tjänst, när vi dussinet barn lekte vid bänken på gården. "Nu ska ni få något, som ni aldrig har sett eller smakat" sa han, — det kommer från sydliga länder, långt borta. Ni ska få en liten skiva var". Vi luktade och smakade försiktigt — det var gott. Det var bananer, som kommit till vår stad och så småningom hängde bananstockarna i speceriaffärerna landet runt.

På sommaren hade vi majstång, som vi smyckade med björklöv, prästkragar och blåklint. I en särskild björklövsberså bjöds hyresgästerna på kaffe. Där satt vi också på dagarna och rensade kamomill, som jag många gånger barfota gick in och sålde på apoteket. Sånger, som sjöngs vid rensningen av kamomillen var "Kors på Idas grav", vidare: "På grevens gods Lars-Peder i trasor synes gå, de grevliga svinen han vaktade uppå,
av vem Lars-Peder föddes och när och var och allt,
han själv det inte visste, blott att han frös och svalt".

Det var flera verser med dramatiskt innehåll och lyckligt slut. Det var en visa också om den lilla flickan som gått vilse:

"Tre dagar gick jag i viller skog,
min mat var bär och min dryck var vatten,
vid tallens rötter mitt hem jag tog
och sov på mossan den långa natten,
jag drömde om änglar och underting
— men vargen smög i skogen kring".

Också den med lyckligt slut. Den tidens schlager: "En kvanting träder i salen in" och "Känner du herr Karlsson, han som lägger ner rör", senare kom "Konvaljens avsked" och "Spiskroksvalsen". Varje år hade sedan sin komposition somm "slog". Fosterländska sånger stod högt i kurs, "Du gamla, Du fria", "Hell dig du höga Nord", Bellmans sånger, liksom gluntarna. Kvartettsången blomstrade i olika körer och två musikkårer Göta och Linnéa tävlade om att göra sitt bästa.

Krocketspel var ett gouterat nöje på gården och ibland blev det så sent att det inte gick att se bågarna. Då kunde det hända att man kom överens om att fortsätta tidigt nästa morgon. En hyresgäst, som sett dem spela sent på kvällen frågade då han passerade dem tidigt nästa dag: "Har ni spelat hela natten?"

Att rulla trinsa är något man inte nu ser. Trinsan var en metallring cirka 70 cm i diameter och 7 mm tjock, och den hölls igång genom förnyade slag med en liten träpinne och så sprang man bredvid — omtyckt nöje av oss pojkar.

Hembakt.

Allt bröd bakades i hemmet och ibland kom stora ugnen i brygghuset till användning. Min mor var skicklig, tyckte jag, när hon med brödspaden tog ut de tjocka kakorna, vände dem i luften och så fort in med dem igen. På ollorna vid sidan svalnade sedan de varma bröden. Vört till julbaket köpte vi i löst mått hos Blüchers Brygeri. Det hade sin ingång från Hamngatan och julgranar köpte vi på torget för 50 öre år 1905, efter några år för 75 öre och sista julen jag var hemma 1914 för 1 kr. Birger Sjöbergs julgranar i Helsingborg var betydligt dyrare men de togs bortifrån Småland.

På torget kunde man så väl höra var de som saluförde sina lantbruksprodukter hörde hemma, i Dalsland eller Västergötland. Vänersborg är en västgötaspråkets utpost i väster.

Ett år målade jag påskbrev. Jag fick hänga dem på ett snöre i affären intill. 1 och 2 öre var priset. De gick fort åt. Jag fick lov att sälja på torget också, vad det var roligt. Redan på gården ville en fru köpa och så många sen! "Där fick du bra handsöl", sa min mor.

Handsöl är ett gammalt ord, som många unga inte känner till. Det finns även i engelskt lexikon. Uttalet där är handsel och betyder handpengar.

Ut i det fria.

Familjerna i gården gjorde ibland gemensamma utfärder till fots, de barn som ej kunde gå fick åka i barnvagnar och små dragkärror. Vår väg gick då först till Mariero, sedan till vänster över den åldriga träbron över Lillån och genom ett skogsparti till en plats norr

om järnvägsbron. Med oss hade vi mat och dryck för en hel dags vistelse i det fria. I skogen fanns mycket blåbär och där såg jag ett så litet rart fågelbo på marken i snåren. Vi barn blev roade på många sätt. Vi fick lära oss att göra visselpipor och vi fick se hur en sten fastsatt i en klyka i ändan på en vidjestör kunde slungas iväg för att med ett plums slå ner långt, långt bort i älvens lugna vatten — ett världsrekord i stenkast.

Vid Torpagatans korsning med järnvägen var en hög träbro, varifrån en mängd barn åkte ner med sina kälkar. Det stod en väldig ek där nere vid sidan om och 100 meter österut fanns ännu en jätteek. Dessa gamla träd var kanske en rest av den skog, som en gång fälldes, då den utgjorde hinder i första hand för tomtutstakningen för det vardande Vänersborg. Vi pojkar klättrade i eken vid Torpabron. En gång hade min mössa råkat fastna i en gren längst ut så att jag ej kunde nå den, ej heller från marken, hur jag än hoppade. Då kom fältläkare Cedergrens mor på promenad. Hon lyfte sitt paraply och överräckte mössan till mig, som förvånad och tacksam tog emot den.

På andra sidan huset och Torpagatan, där landstingshuset nu ligger vid kyrkogården var en äng med vitklöver, där vi barn också lekte och någon gång fick vi ett bistick i foten. Det värkte, man satt stilla en stund, tog saliv på ett blad "läkeblacka" (plantago major) och la' på — Det hela var sedan över på en kvart, åtminstone för mig.

Han var VIF-are!

Gymnastikläraren, kapten Warodell, hade sina gossar där ibland och de kallade ängen "vippamo". Den blev tagen i anspråk för träning en tid av Vänersborgs Idrottssällskap (kortlivad förening) och senare av IFK. Då planen var för liten för tävlingar fick IFK och VIF "samsas" om den större idrottsplatsen vid Skräcklan. IFK sågs komma dit som inkräktare och det var vi ju också men på "nådig befallning". Jag var med i IFK-laget, då vi kom och hade vår första träningsdag där, enligt schema varannan dag. IFK var ursprungligen 1903, läroverkets Idrottsförening. Den hade tre år efter starten tävlingar i allmän idrott på läroverksgården en söndag med bl.a. häcklöpning (förmodligen första gången i Vänersborg). Folke Wikström

deltog med framgång, vilket jag 50 år efteråt erinrade honom om vid ett Vänersborgs Söners Gilles samkväm. På samma sätt var jag i tillfälle att efter ett halvsekel berätta för Bror Fock, vad vi idrottsentusiaster beundrade honom, då han kom hem från de internationella tävlingarna i Budapest, där han vann sitt lopp och guldmedalj med den äran. Vid järnvägsstationen mötte honom en stor folkmassa, som hyllade honom. Han bars i triumf — i "guldstol". Han var VIF-are!

Och så till den tidsbild från 1860-talets Vänersborg. Trumslagare från Västgöta regemente gick sin rond genom staden och efter följde en massa barn i släptåg. Jag vet i detalj hur trumman slogs. Hur kan jag veta det? Jo, min mor var med bland barnen och då de taktfast marscherade skanderade de så här: Olle Bäck, Olle Bäck, Olle Bäckmans trapp, Olle Bäckmans trapp, Olle Bäckmans trapp o.s.v.

Min mor var mycket impulsiv och när hon som flicka råkade sin far på torget och han nämnde att han just köpt en klocka som konfirmationsgåva till henne kysste hon honom spontant på munnen. Då hon som ung ville skaffa sig hatt sa' hennes mor: "Det går aldrig an, Anna, att du kommer med hatt", men hennes far sa': "Visst ska hon ha hatt och mer därtill" och illustrerade tillägget med några fyndiga gester. Jag hörde också att min morfar sagt till min mor: "Kom ihåg, Anna, att kommer det en tiggare och ber om ett mål mat, så skall du ge honom, även om du själv får avstå. Du vet att du får nästa mål, men det vet inte han, om han får."

Min mormor och jag pratade ibland om Lancasterskolan. Hon kunde både läsa, skriva och räkna och hade väl fått sin undervisning där. Hennes far, född på 1700-talet, var väl förfaren i dessa stycken. Han hade varit många behjälplig att upprätta olika skrivelser till myndigheter och andra.

Skolan började.

Mina föräldrar fick vara med när den sjuåriga skolan började i det nya skolhuset som stod färdigt år 1868, och ännu finns kvar, i hörnet av Edsgatan och Nygatan. Min far hade en tid en lärare Modenswärd, som han mindes som brutal. Han hade också en annan lärare, som slagit honom både gul och blå. Överlärare Nyblom

berömde han däremot. Jag har fars frihandsteckningar från den tiden. De är mästerligt gjorda, läraren ifråga fällde omdömet: "Du blir allt en stor man med tiden."

Min mor hade följande att berätta från denna nya skola. Som lärarinna hade hon en av mamsellerna Wallin, som var mycket fordrande. Barnen fick långa läxor utantill. Vid ett tillfälle stakade sig min mor, då hon skulle rabbla upp namnen på Nordamerikas förenta stater (en sådan läxa!) "Varför kan du inte?" "Jag kunde då jag var hemma", "Gå och ställ dej i skamvrån!" Efter en stund: "Nå, kom fram du, som kunde då du var hemma!" När hon vände sig om, skrattade hela klassen. Varför? Hon hade torkat sina tårar med sitt svarta förkläde, som färgat hennes kinder så komiskt i strimmor. Den läxan kom hon alltid ihåg så länge hon levde och hon kunde den utantill också och utan att staka sig.

Så började jag själv i samma skolhus, som jag nyss nämnt. Jag var 6 år, nyss fyllda, min lärarinna var fru Nordén, som vi alla tyckte mycket om. Andra lärarinnor var Lydia Svensson, Fröken Börjesson, Fröken Göransson, Olivia Olsson, Fröken Jenny Hansson och fru Eriksson. Jag hade så goda kamrater, Oskar och Harry. Vi hade alltid sällskap till och från skolan. Vi stadsbarn fick äta för lite frukt och när vi tre gick förbi jägmästare Björklunds trädgård hände det, att nerfallna astrakanäpplen låg i rännsten på Vallgatan. Dem hade vi rättighet att ta. Hade vädret varit blåsigt hade nog några äpplen på nytt fallit ner och då vi på hemväg närmade oss de åtrådda och någon av oss började springa förstod vi vad saken gällde. Det blev kapplöpning för att åtminstone få ett för egen del. I skolan satt vi gossar och flickor mycket stilla, aldrig något bråk i småskolan. Jag minns ett intermezzo. Vi hörde dånet av ett kanonskott. — Om det efter en minut kom ännu ett, då var elden lös någonstans — och det var så! Alla barn fick lämna skolan. Utkomna såg vi åt vilket håll folk sprang och vi följde efter. Denna gång var det en avdelning på tändsticksfabriken som brann och alldeles riktigt, det var kanonerna i plantaget som slagit larm. Det var ju olämpligt med alla dessa barn springande omkring, som mera var till besvär än nytta. Brandkåren hade små resurser. Vatten fördes i tunnor på släder även vid barmark. Beckemans hus, ett lågt och långt hörnhus hade brunnit i samma veva. Jag såg många barn gå och leta bland

de förkolnade resterna efter mera godsaker från affären, som varit där i huset. De hade redan hittat lakritsbåtar och annat gott.

Nedbrunnet.

Inte långt efteråt en dag på väg hem till middagen kl 12 såg jag mycket folk gå in genom porten till de små gavelhusen på Kronogatan 20—22 och vad fick jag se: mitt födelsehus var nerbrunnet. Brandkåren hade gjort ett gott arbete, ty ett hus nära intill hade räddats.

En tragisk händelse inträffade också något år efter sekelskiftet hemma i gården, då två unga män omkom genom kolosförgiftning i brygghuskammaren. Spjället i kakelugnen hade blivit stängt för tidigt — farligt sådant — förrädiskt, så sorgligt.

En storbrand var det när Lyckhems ladugård år 1900? eldhärjades. Jag minns raden av de döda uppsvällda djurkropparna.

På hemväg från skolan kom vi tre små pysar en dag att gå Kyrkogatan. Vi stannade upp framför ett av de höga fönstren till det lilla huset mellan stadskassör Hallbergs hus och Drottninggathörnet. Harry gjorde där vissa gester inåt rutan och vi andra tittade intresserat på. Plötsligt hör vi en röst ryta och en arg gammal man står framför oss. "Vad är det ni gör? Vems pojke är du?" Jag redogjorde så gott jag kunde, men Harry gjorde sin lilla gest igen. Det var en kattunge i fönstret, yster och lekfull, som gärna ville ha någon att leka med. Och den gamle? — Det var den originelle läraren i grekiska och latin, Lektor Tessing, han veknade och allt var bra igen.

En annan gång på väg till skolan — något före kl. 2 — såg vi en stor folksamling utanför entrén till stadshotellet. Vad var åfärde nu då? Vi sprang fort dit. Vad var det? Jo, en automobil! — den första, skulle jag tro, som kommit till Vänersborg. Vilket år var det? Det var nog 1904. Den såg ut som den man ser på gamla filmbilder. Vi fick inte se den starta — kl. 2 skulle vi sitta på skolbänken igen. Våra tider i småbarnsskolan var 9—12 och e.m. 2—4.

Barn gick i allmänhet barfota, så fort vädret tillät. Den som först kom så lättklädd till skolan på våren blev klassens favorit. Hemma tiggde och bad jag att också få gå barfota. "Stentrappan därute är alldeles het", "ja, men hur är det i skuggan," hette det, så blev det att avvakta nästa tillfälle. Vad som gjorde att barfotaseden för-

svann — det var nog fotbollspelet och idrotten, som blev det allmänt stora intresset även bland de yngsta. Skor på fötterna måste man ha för att bli effektiv. Olympiska spelen i Athén 1906 uppammade ungdomens entusiasm för idrottsliga bragder. Bruno Söderström, pristagare där i stavhopp, höll på hösten föredrag med skioplikonbilder i aulan, vilket jag med spänning avlyssnade. Idrotten var en klassutjämnande faktor. Det märkte jag så påtagligt under min uppväxttid.

Ett av de roligaste minnena jag har, kommer från den stund på småskolans gård, där vi barn en vacker solig vårdag, vända mot skolan i korus ropade: Maja, Maja! och får veta att denna vår önskan beviljats. Efter någon timme är vi på marsch, även de äldre barnen i folkskolan, till Kvarndalen. Med oss ha vi tunpannkakor, ägg och smörgåsar. Dåvarande apoteksarrendatorn har med häst och vagn sänt ut lemonad och sockerdricka av egen tillverkning. En del roande lekar ingick i programmet bl.a. säcklöpning och med nya blanka 10-öringar som pris, som gavs generöst, om inte annat så för visad god vilja att göra sitt bästa. När vi på hemväg passerade apoteket, stod apotekarn i fönstret och nickade åt våra bugningar och nigningar — detta sista enligt min äldsta systers beskrivning.

Ännu ett sorgligt minne, när vi i järnvägsbacken såg, en skara fångar, sammankedjade och med händer och fötter i bojor långsamt släpa sig upp under bevakning mot fängelset.

Kungen kom.

Kungajakterna av älg på Halle- och Hunneberg beredde allmänheten utmärkta tillfällen att se våra kungligheter på nära håll. Jag fick tidigt följa med till Lilleskog och bevittna ankomsten av det kungliga extratåget, som med sovvagnar och restaurangvagn blev stationärt för något dygn. Oskar II var den förste svenska konung som anordnade dessa jakter, vari han för övrigt själv deltog och nu kom i egen hög person. Röda mattan var utrullad. En dekoration med välkommen i stora bokstäver var till finnandes, unionsflaggorna vajade från de många tillfälligt resta stängerna — det var festligt. Så följde hälsningsceremonierna, blommor överlämnades av sköna vitklädda damer, tal hölls och hurraropen skallade och trängseln var stor. Ett sådant folkuppbåd på den tiden. Jag minns

att prins Wilhelm var klädd i uniform med sjömanskrage. Vår familj stod sedan och språkade bland allt folket i väntsalen. Min mor sa: "Tänk vad gamle kungen är grann, men vad Kronprinsen är ful." Då, just precis, passerade denne tätt intill oss på väg in till expeditionsrummet, min mor riktigt hajade till. Kronprins Gustaf syntes mig så svart som en zigenare med sitt svarta hår och helskägg — dessutom var han så mager — den gamla kungen var hans kontrast — vithårig och — med vilken hållning och värdighet han framträdde. När han dog år 1907, minns jag, att ELA, när detta kungjordes var försett med bred svart sorgkant, vilket gjorde djupt intryck på mig liksom alla flaggorna på halv stång, men då var det med vår nuvarande svenska flaggas färger. Dessförinnan hade jag bevittnat trupptransporterna mot norska gränsen under unionskrisen. Tågen gjorde uppehåll här. Knektarna, som vi då benämnde dem, bar mörkblå uniform med de gula mässingsknapparna, skärmmössa, ränsel av brunt skinn, gevär förstås med bajonett och patronbälte. De var stilla och allvarliga, där de syntes i godsvagnarna med halmen på golvet. Allvaret präglade också de närvarandes ansikten — värdigt!

Lilleskogs station företedde förr en annan anblick än nu. Sommartid sökte sej massor av människor dit på söndagarna och skulle hem igen på kvällen och då var det ett myller av resande på stationsplatsen. Ibland blev extratåg insatta för att klara trafiken. Det var inte genomgångsvagnar utan biljettkontrollen fick ske via sidodörrar i förväg.

Cykel uthyres.

Cykelåkning hade börjat men slog inte igenom så fort. Folk hade inte råd. En cykel kostade då mer än en genomsnittlig månadslön — det var fattigt i allmänhet och avbetalningsaffärer var inte vanliga. Jag minns när jag fick flyttning till 2:dra klassen i läroverket. För de 70 öre som jag fått i belöning köpte jag först en chokladkaka hos Grawe's och sedan bar det iväg till Anders Johan Larssons cykelverkstad, där jag kunde hyra en cykel en timme för 50 öre. Det var inte frihjul utan jag fick passa på när tramporna kom upp och trycka till. Jag kunde redan åka genom enstaka djärva övningar på en förstående kamrats velociped. I järnvägsbacken till stationen var

velocipedåkning förbjuden enligt ett anslag av magistraten. Det var inte lätt för de något äldre att lära sig åka. Jag såg en man komma långsamt farande. Hans raka hållning på cykeln, hans vaksamt spända försiktighet drog min uppmärksamhet till sig. Nu skulle han runda flickskolans nordvästra hörn i riktning sedan mot Skofabriken. Han tog ut allt större cirkelbåge, nu var han uppe på trottoaren och se där, han körde in i jägmästare Björklunds haggtornshäck.

Vi badade vid Lyckhems länsa, vid Skräcklan, vid Tackjärnsbacken och vid Dalbobergen. Vi badade också i kallbadhuset med sin herr och damavdelning, skilda åt av en plankvägg, som blivit kvistfri med tiden. På dagen kostade ett bad med hytt 25 öre, utan 10 öre, och så mellan 6—9 på kvällen 2 öre och då gick vi pojkar i klungor från Sörstan dit. Där lärde jag mig simma. Då vi var på hemväg en kväll hörde vi en musikkår komma spelande och den svängde in på gården till Strömerska huset. Efter en stund kom "Rådman", för det var han, ut på trappan — det var uppvaktning för honom. Det blev tal och leverop. Han var stilig, där han stod, myndig, mäktig, vithårig och med hög ansiktsfärg. Det är roligt att ha detta minne av honom, som jag av mina föräldrar och andra hört så mycket talas om.

Jag skulle för första gången få tala i telefon och detta med min äldsta syster, som lämnat hemmet för något år sedan. Samtalet var interurbant. Telefonapparaten fanns i Skomagasinet, i hemmen var en sådan tingest en sällsynthet. Fröken Agnes Schmidt, som förestod affären, hjälpte oss att ringa upp och beställa och så blev turen min att gå till väggapparaten. Det var spännande, men ett fruktansvärt oväsen i apparaten, likt de första radiohögtalarnas tidvis förekommande oljud på tjugotalet, omöjliggjorde en konversation. Lokala samtal var nog betydligt bättre, i varje fall, vet jag, då vi själva 1909 fick telefon i hemmet.

Jag var 7 år, då jag första gången fick se teater. Det var "Jorden runt på 80 dagar". (nu gör man tusen varv på mindre tid — fantastiskt). Jag kommer ihåg en mängd detaljer från den spännande föreställningen. Ångbåten som kom in på scenen, vågorna runt den, man sjöng: "Den första bägarn hurra! kamrater skall Finland ha. I Finland där åto vi rovor och gröt", vidare striderna med indianerna i skogen, då intet hopp syntes, men fanns i en ihålig trädstam —

mannen med pistolen och de många skotten, som förändrade situationen i en handvändning.

Någon enstaka gång gavs filmförevisning på Arbetareföreningen. Då visades "levande bilder" från rysk-japanska kriget, ryska tsaren hälsande sina trupper. Så kom 1906. Arbetareföreningens Kinematograf — en sensation — det blev fasta föreställningar fredagar, lördagar och söndagar med fullsatta bänkrader. Ett programblad, som utdelades till alla, upptog 5—6 avsnitt av skild karaktär, drama, fars. Salen genljöd ofta av hejdlösa skratt av bara en så enkel sak som att någon snavade. Folk blev snart mera kräsna — blasé — Jag minns en söndagskväll, då två troligen drängar, av kläder och stövlar att döma, satte sig långt fram. Det var väl första gången de skulle se film. Dessa nyss från plogen tagna hade så roligt att de vred sig av skratt och fortsatte med detta under pausen, då det var ljust. Sådant hade allt kunnat gå för sig några år tidigare men nu går vaktmästaren fram och vill med höjt pekfinger och lämplig tillsägelse få dem att sluta och visst försökte de, men det var inte lätt. Filmen gick ofta sönder. Då tändes ljuset i salongen medan lagningen pågick. Efter 1912 blev bilderna betydligt klarare — det eviga "regnandet" hade försvunnit, musikunderhållning till filmvisningarna kom först efter några år — ett försök med grammofon vann ingen framgång — och så fick vi höra fru Helga Hildebrands förtjusande pianoackompanjemang, som gav biografbesökaren även fin musikalisk behållning.

När monumentet vid Forstena skulle avtäckas år 1903 hjälpte jag min något äldre syster Gulli att plocka vilda blommor, som hon och andra skolbarn skulle ha med sig och lägga ned. Jag gick i småskolan och min klass fick ej följa med. Om jag fått närvara vid denna minnesfest skulle jag säkert kunnat ha mer att berätta härom än att en liten obetydlig blomma kommit även från mig.

I min barndom sa' man ofta moster. Jag hade flera sådana mostrar — men tanttiteln började alltmer vinna insteg och så kom två av familjens umgängesvänner, båda systrar, att kallas — den ena för moster och den andra för tant. Tant var först ett verkligt honnörsord "Kul" hörde jag första gången år 1909. Äldre gentlemän hälsade varandra mången gång med — mjukaste tjänare —.

Så har jag nu skrivit ner en del minnen från mina tidiga barndomsår här i staden och skulle gillsbröderna finna dem intressanta vore det mig e.tt nöje

Vänersborg i mars 1974.

Familjen Carl Fröberg med gamla mormor från 90-årsdagen.

ÅRSKRÖNIKA 1973.

Kära Gillebröder!

Ett år har åter gått tillända —
på denna tid har mycket hunnit hända
av både gott och ont i världen.
Till detta år jag återvänt
och ur mitt minne satt på pränt
de händelser som timat.
Men när min ådra sinat
och pennan gått som i klister
då har jag tydligt känt mina brister.
Så en stilla bön jag hoppas alla hör —
hav misskund med en stackars krönikör.

Som bröderna redan förstått så är det varken Birger Sjöberg eller någon annan etablerad skald som har skrivit detta pekoral, men på något sätt måste man ju börja en krönika, och det ena sättet kan ju vara lika bra — eller lika dåligt som det andra. Huvudsaken är att man kommer igång.

Den som däremot haft svårare att komma igång med att sköta sitt ansvarsfulla ämbete är president Nixon, som nu fått använda sin mesta tid och sina bästa krafter till att försvara sig själv mot angrepp i stället för att gå till anfall i Vietnam, där s.k. fred i år inträtt. Så har han fått Spiro Agnew på halsen också, en vicepresident som nu tvingats avgå och erkänna några av sina synder för att slippa stå till svars för resten. Det är fina män som styr världens öden.

Lättare att komma igång var det tydligen i Mellersta Östern, där ett nytt krig rasar — ett krig som ingen av parterna som vanligt har börjat, men som ändå är i full gång. När nu Le Duc Tho och Henry Kissinger tilldelats fredspriset så torde det för nästa år vara väl bäddat för Golda Meir och Anwar Sadat. Ett fredspris där skulle passa bra att köpa nya kanoner för.

Hela världen är som en västernfilm men laddad med skarpa skott. Se bara på Chile, som fått ett elände utan Allende, för att nu låta Cello komma till tals i krönikan.

Det är inte händelser som man skämtar om — och det är heller inte avsikten. Tvärtom är det skrämmande när maktövertagande i ett land kan få ske med människoliv som insats och med våldet som enda argument. Trots att vi har anledning att klaga över höga skatter och ständiga prisstegringar, över stor arbetslöshet, med allt vad detta innebär av bekymmer för den enskilda människan, så får vi väl ändå vara glada över att vi bor i ett land där Fälldin, Bohman och Helén inte skjuter Palme och Sträng för att sedan sikta på makten och skjuta varandra för att nå sitt mål.

Det har varit ett händelserikt år 1973 och eftersom jag är inne på politiken så kanske jag kan börja med valet. Det blev som vi alla vet spännande som en triller. När alla fel blev tillrättade (det där med mängdräkning är svårt skall Ni veta) så blev det dött lopp mellan borgerligheten och de socialistiska partierna. Men Palme sitter kvar och funderar över om han skall klara balansgången eller om han skall falla åt höger, eller åt vänster. Tack gode Gud för att man inte blivit statsminister!

Vi har känt historiens vingslag över vårt land i år. Den 15 september avled Hans Majestät Konung Gustav IV Adolf och efterträddes av sin sonson Carl XVI Gustaf, som därmed blev världens yngste monark, endast 27 år gammal. Vi önskar vår nye Konung lycka och framgång och hoppas att han skall kunna sköta sitt ansvarsfulla värv på samma utomordentliga sätt som hans företrädare gjort — till gagn för vårt land och vårt folk.

Men vi har även känt kalla vindar från gangstervärlden svepa fram över oss. Jag tänker då närmast på bankrånet i Stockholm, en händelse som i sex dygn höll oss i spänning, men som lyckligt nog upplöstes utan att människoliv gick till spillo.

Efter dessa utblickar så är det måhända dags att nalkas vår stad och försöka berika krönikan med några lokala betraktelser. Från vilket håll man än kommer så bildar numera infarterna till staden en värdig infattning till den pärla som Lilla Paris, åtminstone för mina ögon fortfarande är. Det är en vänlig och trivsam stad att bo

i, vilket ju även framgår av den enkät som Ela nyligen gjort bland stadens innevånare. Ett litet moln på denna himmel är den ökade brottsligheten med misshandel, inbrott och till och med försök till bankrån som drabbat oss den sista tiden, men detta fenomen är vi ju inte ensamma om. Men det är tydligen inte bara vi som trivs i vår stad. Det är glädjande att konstatera att turistströmmen ökar år från år, och det är märkligt att Birger Sjöberg fortfarande tycks vara kroken som håller att hänga upp stadens PR på. Något som turisterna tycks sakna så är det campingstugor. Varför då inte lösa Holmängens omdiskuterade framtid genom att där bygga en stugby utmed stranden. En studieresa till Oknö utanför Mönsterås i Småland skulle löna sig för stadens myndigheter. Där finns mycket att lära och erfarenheter att bygga på i detta avseende. Mitt bidrag till debatten.

Nu håller emellertid nya Vänersborg på att växa fram. Från och med 1974 skall Vänersborg, Västra Tunhem, Frändefors och Brålanda bli en enhet benämnd Vänersborgs kommun, och arbetet med detta fortlöper planenligt.

Vårt nya stadshus tar form. Det blir redan i första etappen en imponerande byggnad men så blir det också en imponerande samling som därifrån skall sköta storkommunens angelägenheter. Den gröna vågen höll efter valet på att spola bort vårt kommunalråd, men tydligen har förnuftet segrat. Hadar sitter kvar på en post som han enligt min mening sköter på ett förträffligt sätt.

Men hör och häpna, mina bröder. Vi lär kunna få en kommunalfullmäktigeordförande från Frändefors. Jag vet inte vem han är, så ingen skugga på person, men jag hoppas verkligen att han känner till staden bättre än att han bara vet var posten och systemet ligger.

Både posten och systemet har tagit sina nya lokaler i besittning. Postverket efter en trivsam invigning där det bjöds på sandwiches och sherry och kaffe med dopp, men systemet behöver minsann inte besvära sig med sådant. Där gäller det bara att regla upp ytterdörren så är kunderna där.

Något som vi verkligen kan vara stolta över så är det vårt nya stadsbibliotek, inrymt i samma fastighet. En högborg för kulturaktiviteter av olika slag. Där kan man inte bara låna böcker. Man

kan i lugn och ro strosa omkring i en stilla och rogivande atmosfär och koppla av från yttervärlden med en tidning eller en bok. Man kan lyssna en stund till god musik eller njuta av en konstutställning. Där finns lekotek för handikappade barn. Där finns sammanträdeslokaler och forskarrum, och sist men inte minst — en kunnig och trevlig personal.

Att biblioteket uppskattas i alla kretsar tyder dels den höga besöksfrekvensen på och dels att den fina skivspelaranläggningen stals redan efter 4 dagar. Hoppas att tjuvarna fick med sig rätt skiva också. — Tjuv och tjuv det skall du heta, en melodi som kanske kan fängsla dem.

Men innan man kommer till biblioteket kan det vara rätt stressande om man färdas med bil. Var skall man parkera? Det är den stora frågan för hela den centrala staden — en fråga som våra stadsplanerare snarast måste lösa.

När jag i min förra årskrönika talade om att världens största kiseljärnverk invigts i Vargön och uttryckte min glädje över att detta skulle bereda många människor en trygg tillvaro, så kunde jag knappast ana att denna glädje skulle bli så kortvarig. Airco Alloys har under hänvisning till de höga miljökrav som ställts på företaget skrinlagt sina planer på ett nytt manganverk, och i samband härmed varslat om friställelse av 150 man. En tråkig början för den nya kommunen, som hittills haft det väl beställt med sysselsättningen. Det har förts en hård och infekterad debatt i miljöfrågan och om detta nu är hela orsaken till företagets ställningstagande kan jag inte bedöma. Jag tror emellertid att de människor som nu drabbas hellre ser röken ur skorstenarna än att inte se röken av avlöningspåsen.

Var går egentligen gränsen för vårt miljötänkande?

På den kulturella fronten är det livligt som vanligt. I skrivande stund pågår s.k. kulturdagar som inleddes med en välbesökt Birger Sjöbergsafton, med föredrag av dr Ingemar Wizelius och med sång av vår egen trubadur Frank Johnsson. Samtidigt pågår en utställning där Gillet bidragit med ett stort antal bilder ur sitt rikhaltiga och unika arkiv.

Nytt år — nya jubiléer.

Föreningens Forna Läroverkselever har firat 20-årsjubileum — en trivsam tillställning där Erik Saedén sjöng och Lars Madsén berättade skolminnen och där 91-årige rektor Lundberg dansade vals så det stod härliga till. Det finns krutgubbar bland gillebröderna.

Kokhuspojkarna — ett Gille i Gillet så att säga har fyllt 40 år. Födelsedagen firades med stor fest och egen årskrönika — allt noggrant refererat i Ela.

En pigg åldring är 70-åriga IFK som också jubilerat och i samband med detta gav oss en återblick som väckte minnen till liv. I bandylaget från 1930 återfanns bland andra gillebröderna Thorsten Gulz, Oscar Lindén och John Ericsson, som på den tiden firade triumfer på isen, påhejade av en trogen publik, som frös om fötterna och värmde sig med åkarbrasor. I dag har vi uppvärmda läktare, konstfrusen is och ett bandylag som siktar på Allsvenskan. Tiderna förändras.

I idrottssammanhang är det annars våra duktiga flickor som gör reklam för staden. Systrarna Kretz har rott hem 2 guld och 1 silver i årets Svenska mästerskap. Birgitta Rådberg håller fortfarande pingisbollen på bordet och motståndarna på mattan, och Anna-Lisa Berglund spänner som vanligt bågen högt. Heder åt sådana flickor.

Slutligen är det bara att konstatera

att stadens första borgmästare Lars Torstensson Bark tillträdde sin befattning år 1652 och att stadens siste borgmästare Jarl Prom i år avgått efter 25 års väl meriterad tjänst. Åter en tradition som brutits,

att stadens fulaste byggnad, läktaren på idrottsplatsen äntligen försvunnit och med AMS-hjälp ersatts av en ny,

att gamla Metodistkyrkan är såld till Odd Fellow som med egna krafter inrett kyrkan till en ändamålsenlig och stilfull ordenslokal,

att stensättningen utanför residenset nu är färdig efter att ha pågått under nästan hela årskrönikan. Resultatet är gott men så lär även fakturan sluta på sexsiffriga tal,

att bröderna förmodligen nu är trötta och hungriga och gärna vill övergå till måltiden, och

att det därför endast återstår att tacka för i år och önska bröderna god hälsa, gott mod och ETT GOTT NYTT GILLEÅR.

Allhelgonadagsafton den 2. nov. 1973.

SVEN LIND.

MINNESRUNOR 1973.

Bort gå de, stumma skrida de,
en efter en, till skuggornas värld.

Gillebröder.

Under det år som gått sedan vi sist träffades till Högtidsstämma ha fjorton bröder fullbordat sin jordevandring och lämnat vår krets. Vi minnas dem alla som goda människor och goda gillebröder.

F. handlanden ERIC LJUNGGREN föddes i Vänersborg den 26 januari 1898 och avled där den 10 februari 1973. Han lärde charkuteriyrket hos slaktarmästaren Otto Dafgård och arbetade några år hos denne men reste i början av 1920-talet till USA, varifrån han återvände till hemstaden 1931. Tillsammans med sin hustru bedrev han därefter till 1965 Husmoderns Frukt- och Grönsaksaffär vid Edsgatan. I ungdomen var Ljunggren en intresserad roddare och bidrog till Vänersborgs Roddklubbs berömmelse som en av Västsveriges förnämsta roddföreningar. — Han inträdde i Gillet 1935.

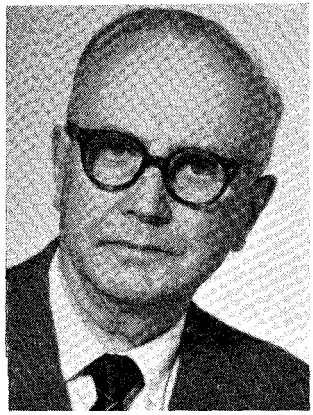

Advokaten FREDRIK von SYDOW föddes i Vänersborg den 26 mars 1896 och avled i Göteborg den 19 februari 1973. Efter studentexamen i Vänersborg 1914 blev han jur. kand. i Uppsala 1918. Sin tingsutbildning fick han vid Kinnefjärdings m.fl. häraders domsaga i Lidköping 1919—1922. Han tjänstgjorde sedan 2 år som vattenrättsamanuens vid Österbygdens vattendomstol i Stockholm och öppnade där advokatpraktik 1924. Ledamot av Sveriges advokatsamfund blev han 1926. Rörelsen överflyttades till Göteborg 1929 och han fortsatte där verksamheten — med undantag för åren 1934—1936, då han var direktör och medlem i styrelsen för Göteborgs Bank — till 1964. Ännu några år bedrev han advokatverksamhet i Lidingö. Han ägnade sig huvudsakligen åt vatten- och bolagsrätt och var bl.a. under många år ombudsman åt A.B. Billingsfors-Långed. Hans hobby var långfärdssegling. Han var en mycket boksynt man och vårdade ett värdefullt familjebibliotek, grundat under 1800-talets förra del av farfadern Chr. von Sydow, på sin tid regementspastor vid Västgöta-Dals regemente och läroverkskollega i Vänersborg. — Fredrik von Sydow inträdde i Gillet 1920 och erhöll dess medalj 1970.

F. köpmannen ALDOR REYNHOLDS föddes i Vänersborg den 9 maj 1888 och avled där den 7 mars 1973. Efter skolgång i stadens läroverk gick han till sjöss och seglade under många år på de sju haven och kom att besöka många länder. Han återvände 1919 till hemstaden och grundade en fruktaffär, som han innehade till 1945, då han drog sig tillbaka från förvärvslivet som pensionär. Sedan han gått i land ägnade han sig under många år åt segelsporten och han gjorde sig känd som en skicklig och djärv tävlingsseglare vid regattorna runt Vänern, där han med framgång försvarade Vänersborgs segelsällskaps färger. Han var även en intresserad medlem i stadens skyttegille. Reynholds ingick i Gillet 1931.

F.d. provinsialläkaren KARL-GUSTAF SCHRÖDER var född i Vänersborg den 24 januari 1897 och avled i Jörlanda den 22 mars 1973. Han avlade studentexamen i hemstaden 1915 och bedrev sedan medicinska studier, avslutade med med. lic.-examen i Stockholm 1922. Efter tjänstgöring vid olika sjukhus och förordnanden som t.f. provinsialläkare på åtskilliga platser utnämndes han 1926 till provinsialläkare i Jörlanda i Bohuslän och förordnades som järnvägsläkare på linjen Nordre älv — Svenshögen. Under åren 1931—1933 var han badläkare vid dåvarande Stenungsöns havsbad. Han fick 1935 transport till Tanums distrikt men återvände 1953 till Jörlanda, där han efter pensioneringen 1962 fortsatte med privatpraktik. Hans läkargärning var hans hela intresse och han ägnade sig åt sina patienter ända till ett par dagar före sin död. Då hade han under 46 år varit läkare i Bohuslän. — Schröder inträdde i Gillet 1928.

F. köpmannen AXEL ERIKSSON föddes i Vänersborg den 20 mars 1889 och avled där den 8 juni 1973. Han började sin förvärvsbana som biträde i G.E. Zetterbergs skoaffär vid Edsgatan och övertog 1938 denna rörelse, som han drev tills den gamla köpmansgården 1962 revs för att lämna plats för Domus varuhus. Eriksson var sedan ungdomen en hängiven nykterhetsman och beklädde under många år ledande befattningar inom I.O.G.T.-logen Trygghet. Utrustad med en god sångröst, ett familjedrag, var han medlem i många av de körer, som under åren verkat i staden. — Eriksson inträdde redan 1921 i Gillet och erhöll dess medalj 1972.

Avdelningsdirektören CURT WESTHALL föddes i Ulricehamn den 6 augusti 1908 och avled i Halmstad den 16 juni 1973. Redan som barn kom han till Vänersborg och tog här studentexamen 1927. Sedan han blivit jur. kand. i Uppsala 1931 gjorde han sin tingstjänstgöring i Nordals, Sundals och Valbo domsaga och inträdde därefter i landsstatens tjänst. Han hade förordnanden som länsnotarie i Älvsborgs och Östergötlands län 1935—1936, övergick sedan till landskontoret i Älvsborgs län som länsbokhållare och fortsatte 1945 sin karriär i Hallands län, där han 1953 blev länsassessor och chef för uppbördssektionen, 1965 förste länsassessor och slutligen 1971 avdelningsdirektör och chef för länsstyrelsens administrativa enhet. Curt Westhall var en mycket försynt och tillbakadragen man, som ej ville synas utåt. Utan stora åthävor fullgjorde han nitiskt sina många ämbetsuppgifter. På hans lott föll bl.a. att planera landskontorets omorganisation vid den senase länsstyrelsereformen. Men hans medarbetare och vänner minnas honom ej blott som den trägne arbetaren; han spred glädje kring sig genom en välgörande, underfundig humor. — Westhall inträdde i Gillet 1936.

Ingenjören GÖSTA HULTGREN var född i Vänersborg den 2 september 1910 och avled i Göteborg den 21 juni 1973. Redan som tolvåring fick han lämna hemstaden för Göteborg och tidigt måste han börja förvärvsarbetet. Han avlade verkmästareexamen med särskild utbildning som ritare och studerade också till ingenjör. Från 1936 till sin bortgång var han anställd vid Eriksbergs Mekaniska Verkstad som ritare och ingenjör på fartygsritkontoret. I yngre dagar var han aktiv idrottsman och nedlade senare ett uppskattat arbete som idrottsledare och funktionär. Hultgren sökte sig gärna till Vänersborg och ingick i Gillet 1958.

F.d. konsuln GÖSTA JANSON föddes i Alingsås den 28 juli 1902 och avled under ett besök i Hallmstad den 4 juli 1973. Hans familj kom 1902 till Vänersborg, här gjorde han sina första skolår men flyttade 1913 till Tumba. Han avslutade sin skolgång vid Södra Latinläroverket i Stockholm och fick vidare utbildning och handelspraktik i Tyskland. Hemkommen därifrån var han kamrer hos en bilfirma i Stockholm. 1929 begav han sig till Panama som representant för det svenska rederiet Elliot-Line. Han förflyttades 1940 till Barranquilla i Colombia för att där öppna ett nytt filialkontor för rederiet. Sex år senare utnämndes han till svensk konsul i Barranquilla. I början av 1950-talet startade han där en egen agenturfirma, Ramit, för svenskt stål och svenska maskiner. Vid mitten av 1960-talet började han avveckla sina intressen i Barranquilla och firman övertogs av en son, som också efterträdde fadern som konsul. Han bosatte sig i Stockholm men hade dock så starka band med Colombia, att han återvände dit varje år. Janson hade, trots att han bott i Vänersborg endast några barndomsår, ett levande intresse för staden och han stannade gärna till här några dagar vid sina besök i hemlandet. Detta intresse motiverade hans inval i Gillet 1949.

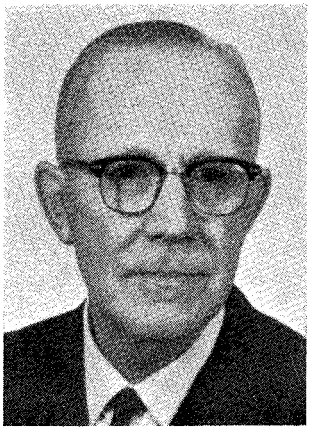

F.d. överdirektören GERHARD von SYDOW föddes i Vänersborg den 7 februari 1899 — broder till Fredrik von Sydow — och avled på sitt sommarställe i Sundsandvik den 7 juli 1973. Han avlade studentexamen vid hemstadens läroverk 1917 och blev jur. kand. i Uppsala 1925. I Vänersborg satt han ting i Nordals, Sundals och Valbo domsaga 1925—1927 och tjänstgjorde sedan som länsnotarie vid länsstyrelsen 1928—1932 men övergick till åklagarebanan, först som vikarie för landsfogden i hemlänet och sedan som t.f. landsfogde i Skaraborgs län 1932—1933. I Göteborgs och Bohus län blev han ordinarie landsfogde 1933. Under det andra världskriget var han en av de ledande krafterna inom det svenska luftskyddet och hade betydelsefulla uppgifter när det gällde skyddet av våra förbindelser västerut och omhändertagandet av flyktingar från våra västra grannländer. 1953 utnämndes han till överdirektör och

chef för Statens kriminaltekniska anstalt i Stockholm och kvarstod i denna befattning till pensioneringen 1964. Då flyttade han tillbaka till Göteborg för att återkomma till Västkusten, där han sedan 1930-talet hade sitt sommarställe vid Hafstensfjorden utanför Uddevalla. En skicklig seglare tillbragte han som pensionär en stor del av året därute, helst i sin båt. — von Sydow inträdde i Gillet 1926.

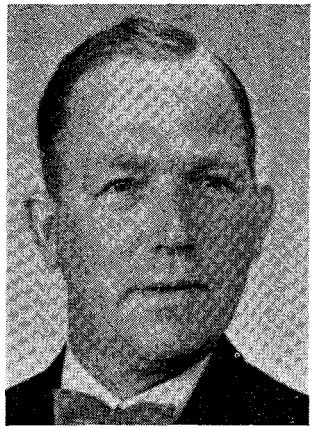

F. åkeriägaren KARL BERG föddes i Vänersborg den 15 maj 1899 och avled där den 8 augusti 1973. Redan som tolvåring fick han börja tjäna sitt bröd vid stadens tändsticksfabrik, där fadern var anställd som kusk, och stannade där tills fabriken 1932 måste nedläggas i samband med Kreügerkraschen. Han anställdes då vid Vänersborgs stadsbudsbyrå och startade 1939 eget åkeriföretag, som han drev till 1967. Många vänersborgare ha anlitat honom vid flyttningar och transporter och känt trygghet att deras ägodelar blivit omhändertagna av hans starka armar och varsamma händer. — Berg inträdde i Gillet 1966.

Arkitekten HARRY ANDREASSON föddes i Vänersborg den 29 juni 1901 och avled där den 21 augusti 1973. Efter studentexamen vid stadens läroverk genomgick han Chalmers Tekniska Högskolas arkitektavdelning, där han utexaminerades 1928. Han arbetade som arkitekt åren 1928—1931 hos byggnadsfirman Karl G. Bengtsson i Göteborg och 1931—1937 hos byggmästaren Ture Andersson i Vänersborg. Sistnämnda år startade han här egen arkitekt- och byggnadsfirma och drev denna till några år före sin bortgång. Hans arkitektverksamhet var huvudsakligen inriktad på bostadsfastigheter och villabyggnader och han har signerat ritningarna till en stor del av bebyggelsen i den södra stadsdelen, särskilt inom de kvarter, som utlades på det forna landeriet Lyckhems mark. Vid stadens jubileumsutställning 1944 var han dess arkitekt. Han var även en ofta anlitad arbetsledare och kontrollant både i Vänersborg och på andra platser. Sedan pojkåren intresserad idrottsman tillhörde han som aktiv I.F.K. På äldre dagar var han verksam bland Kamratveteranerna. — Andreasson ingick i Gillet 1930.

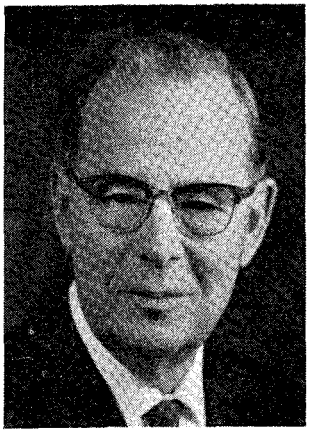

F. avdelningschefen BERTIL HELLMAN var född i Vänersborg den 11 september 1900 och avled i Göteborg den 2 augusti 1973. Han avlade studentexamen i Vänersborg 1920 och utexaminerades från Göteborgs Handelsinstitut 1923. Samma år blev han brukstjänsteman vid Aktiebolaget Billingsfors-Långed i Billingsfors, där han stannade till 1930, då han anställdes vid Uddeholms Aktiebolags huvudkontor i Uddeholm. 1949 blev han avdelningschef vid Uddeholmsbolagets dotterföretag Uddeholmsagenturen i Göteborg, varifrån han pensionerades 1965. — Han inträdde i Gillet 1955.

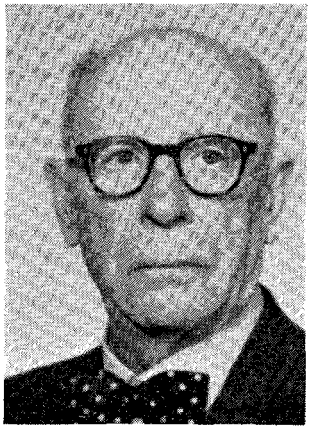

F. bankkamreraren SIGURD LINDEDAL föddes i Vänersborg den 30 september 1882 och avled i Göteborg den 10 september 1973. Efter studentexamen i hemstaden 1901 var Lindedal först skogselev i Dalslands revir, men trädde 1905, sedan han genomgått Göteborgs Handelsinstitut, i Skandinaviska Bankens tjänst i Göteborg, där han i flera decennier var chef för den av honom organiserade notariatavdelningen. Han lämnade banktjänsten 1942. Han var son till en av Gillets stiftare, sparbankskamreraren Hjalmar A. Lindedal, och inträdde i Gillet redan vid dess stiftande 1905. Vid sin död var Sigurd Lindedal den siste kvarlevande av dem, som voro med från Gillets begynnelse. Han erhöll dess medalj 1955. Liksom fadern var han mycket intresserad av den frivilliga skytteröreIsen. Sigurd Lindedal var en fint bildad humanist med särskilt intresse för historia. Med sitt klara intellekt och sina utpräglade minneskunskaper ägnade han sig gärna åt de klassiska författarna och deras verk. Stundom medverkade han i lokalpressen med hågkomster från födelsestaden vid tiden närmast efter sekelskiftet.

F. köpmannen BROR OSKAR LINDSTRÖM föddes i Sollentuna den 1 maj 1900 och avled i Vänersborg den 11 oktober 1973. Som barn kom han till Vänersborg till fosterföräldrar, som hade karamellt illverkning och drevo en gottköpsaffär på övre delen av Edsgatan. Han fick tidigt åtfölja dem på marknadsresor och 1931 övertog han och hans maka rörelsen. Han var som "Gottköparn" en känd person i staden. Efter krigsåren ändrades affärsstrukturen och den rörelseform, som han utövade, hade ej längre någon framtid, varför affären nedlades. De sista verksamma åren var han anställd på Brätteprodukter. Lindström var en stilla och hjälpsam man, en egenskap som vänner, som samlades kring honom, drogo fördel av. — Han inträdde i Gillet 1951.

Vi lysa frid över våra bortgångna gillebröders minne.

EINAR WEISS.

Sida vid sida falla de,
samlas allt fler och fler,
somliga tidigt kallade,
andra då sol gått ner.

Skuggorna breda sig över dem,
vilan är djup och lång.
Nattliga vinden söver dem,
susar sin vaggande sång.

(Anita Halldén)

Vänersborgs Söners Gilles styrelseberättelse för år 1973.

Styrelsen för Vänersborgs Söners Gille får härmed avgiva följande berättelse för verksamhetsåret 1973, Gillets 68:e arbetsår.

Gillet har under året varit samlat till årsstämma i Gillets styrelserum, måndagen den 26 mars 1973 och till Högtidsstämma på Stadshotellet, Allhelgonadags afton, fredagen den 2 november 1973.

1:e Äldermannen avled den 6 mars 1973 varför Högtidsstämman, som samlat 62 gillebröder, leddes av 2:e Äldermannen Olov Janson. Gillets 25-årstecken tilldelades 6 därtill berättigade bröder.

Sedan stadgeenliga ärenden behandlats och 2:e Äldermannen avslutat Högtidsstämman samlades bröderna till gemensam måltid.

Gillets årsskrift har under året utkommit med sin fyrtioandra årgång, som distribuerades under oktober månad.

Vid årets slut hade Gillet 605 medlemmar.

Gillets ekonomiska ställning, fondernas förvaltning och Gillets understödsverksamhet framgår av nedan lämnade redogörelse. Beträffande Gillets fastighet med tillhörande fond hänvisas till ålderdomsstiftelsens särskilda styrelseberättelse.

1. ALLMÄNNA KASSAN:

Behållning från 1972		14.125:68
Medlemsavgifter	8.880:—	
Ränta sparkasseräkning	527:48	
Skatteåterbäring	104:—	9.511:48
	Kronor	23.637:16
Skatter	353:—	
Hyra till Stiftelsen	3.000:—	
Bidrag till Stiftelsen	5.000:—	
Sammanträdeskostnader	328:10	
Gåvor uppvaktningar	1.008:25	
Trycksaker kontorskostnader	501:—	
Porto	133:40	
Andel i årsskriften	5.657:—	
Div. omkostnader	279:80	
25-årsmärken	1.416:80	17.677:35
Behållning till 1974:		
Kassa & postgiro	800:57	
Innestående i bank	5.159:24	5.959:81
	Kronor	23.637:16

2. VÄNERSBORGS SÖNERS GILLES FÖRSKÖNINGFOND:

Behållning från 1972		7.409:53
Ränta		387:44
	Kronor	7.796:97
Skatter		180:—
Behållning till 1974 innestående i bank		7.616:97
	Kronor	7.796:97

3. NAMNKUNNIGA VÄNERSBORGARES MINNESFOND:

Behållning från 1972		1.734:11
Ränta		91:40
	Kronor	1.825:51
Skatter		25:—
Behållning till 1974 innestående i bank		1.800:51
	Kronor	1.825:51

4. KNUT HERNSTRÖMS MINNESFOND:

Behållning från 1972		3.426:95
Ränta		182:80
	Kronor	3.609:75
Behållning till 1974 Innestående i bank		3.609:75

5. HJALMAR A. LINDEDAHLS MINNESFOND:

Behållning från 1972		9.900:03
Ränta		514:70
	Kronor	10.414:73
Behållning till 1974:		
Lån till Stiftelsen	5.000:—	
Innestående i bank	5.414:73	10.414:73

6. MAJOR OSCAR WENNERSTRÖMS UNDERSTÖDSFOND:

Behållning från 1972		4.225:07
Ränta		220:60
	Kronor	4.445:67
Behållning till 1974:		
Lån till Stiftelsen	2.000:—	
Innestående i bank	2.445:67	4.445:67

7. WILHELM & NORA MALMBERGS DONATION:

Behållning från 1972		11.768:80
Ränta		591:50
	Kronor	12.360:30
Skatter	200:—	200:—
Behållning till 1974:		
Lån till Stiftelsen	7.000:—	
Innestående i bank	5.160:30	12.160:30
	Kronor	12.360:30

8. RICHARD DYMLINGS ÅRSSKRIFTSFOND:

Behållning från 1972		3.387:06
Försålda årsskrifter		105:—
Annonser		4.130:—
Ränta		164:63
	Kronor	7.786:69
Skatter	58:—	
Kostnader för årsskriften	4.235:—	4.293:—
Behållning till 1974:		
Innestående i bank		3.493:69
	Kronor	7.786:69

9. LAURA & ESTER DANIELSSONS DONATION:

Behållning från 1972		9.992:61
Ränta		520:10
	Kronor	10.512:71
Behållning till 1974:		
Lån till Stiftelsen	6.480:—	
Innestående i bank	4.032:71	10.512:71

10. NILS CARLSTRÖMS DONATION:

Behållning från 1972		6.637:16
Ränta		342:50
	Kronor	6.979:66
Skatter	108:—	108:—
Behållning till 1974:		
Lån till Stiftelsen	4.000:—	
Innestående i bank	2.871:66	6.871:66
	Kronor	6.979:66

11. VIKTOR & ELLEN HANSSONS DONATION:

Behållning från 1972		5.061:80
Ränta		274:30
	Kronor	5.336:10
Julgåva		200:—
Behållning till 1974:		
Innestående i bank		5.136:10
	Kronor	5.336:10

12. EMIL JOHANSSONS DONATION

Behållning från 1972	2.993:28
Ränta	161:20
Kronor	3.154:48

Behållning till 1974:	
Innestående i bank	3.154:48

Inom sig har styrelsen för året utsett till 2:e Ålderman kamreraren Olov Janson, till gilleskrivare direktören Sven Lind, till kassafogde handelsträdgårdsmästaren Ole Thernquist och till gillevärd köpmannen Evert Lundborg.

Styrelsen har haft sex protokollförda sammanträden varjämte annat samråd ägt rum.

Vänersborg den 19 mars 1974.

OLOV JANSON. *STEN SAHLIN.* *SVEN LIND.*

OLE THERNQUIST. *EVERT LUNDBORG.* *CARL-VIKING WAHLIN.*

Granskningsberättelse.

Undertecknade, utsedda att granska räkenskaperna i Vänersborgs Söners Gille för år 1973, får härmed avgiva följande revisionsberättelse. Vi har granskat samtliga intäkts- och kostnadsverifikationer, inventerat gillets tillgångar samt i övrigt vidtagit de granskningsåtgärder som ansetts erforderliga. Samtliga kostnader är verifierade och bokförda med noggrannhet och revisionen har i övrigt inte givit anledning till anmärkning.

På grund av ovanstående föreslår vi att styrelsen beviljas full och tacksam ansvarsfrihet för den tid revisionen omfattar.

Vänersborg den 19 mars 1974.

BILT DAVIDSSON. *GEORG MELIN.*

Stiftelsen Vänersborgs Söners Gilles Ålderdomshems styrelseberättelse för år 1973.

Styrelsen för Stiftelsen Vänersborgs Söners Gilles Ålderdomshem får härmed avgiva följande berättelse över verksamhetsåret 1973, stiftelsens tjugoandra arbetsår.

Räkenskaperna utvisa följande

VINST & FÖRLUST KONTO:

Intäkter:		
Hyrors konto	18.100:—	
Bidrag från Allmänna kassan	8.000:—	
Räntors konto	150:33	26.250:33
Årets förlust		20.593:42
	Kronor	46.843:75
Kostnader:		
Räntors konto	9.745:—	
Skatters konto	912:—	
Renhållnings & elkrafts konto	2.525:05	
Försäkringars konto	1.604:—	
Reparationers konto	31.557:40	46.343:45
Understöds konto		500:30
	Kronor	46.843:75

IN- & UTGÅENDE BALANS KONTO:

Tillgångar:		1/1	31/12
Fastighetens konto (taxv. 160.000:—)		155.000:—	155.000:—
Inventariers konto		3.100:—	3.100:—
Bank & postgiro konto		5.175:82	3.062:40
	Kronor	163.275:82	161.162:40
Kapital konto			10.067:60
	Kronor	163.275:82	171.230:—
Skulder:			
Låne konto		151.250:—	171.230:—
Förskottsbetald hyra		1.500:—	—:—
Kapital konto		10.525:82	—:—
	Kronor	163.275:82	171.230:—

SYSKONEN INGEBORG & GOTTFRID ELIASONS DONATION:

Behållning från 1972	57.434:03	
Ränta	2.829:10	60.263:13
Behållning till 1974:		
Innestående i bank	5.263:13	
Lån till Stiftelsen	55.000:—	60.263:13

Fastigheten har under året genomgått en omfattande och nödvändig reparation enligt följande.

Reparation av tak. Byte av ruttet trävirke. Utbyte av i det närmaste alla plåtbeslag, nya häng- och stuprännor i planyl. Utbyte och justering av taktegel. Uppsättning av skyddsräcke (obligatoriskt) på taket. Justering av puts i fasaderna. Målning av fasaderna, fönsterkarmar och dörrar. Diverse justeringar av dörrkarmar och putsning inomhus.

Dessa arbeten har dragit en kostnad av kr 28.475:— och finansieringen har skett dels genom lån ur fonderna, dels genom uttag från bank- och postgirokonto enligt följande:

Eliasonska fonden		15.000:—
Lindedalska fonden	1.500:—	
Wennerströmska fonden	1.000:—	
Malmbergska fonden	2.500:—	
Danielsonska fonden	2.980:—	
Carlströmska fonden	1.500:—	9.480:—
Bank- och postgiro		3.995:—
		28.475:—

Dessutom har med anledning av Elverkets spänningsomläggning diverse arbeten måst utföras till ett belopp av kr 1.337:—.

Inom sig har styrelsen för året utsett till v. ordförande kamreraren Olov Janson, till sekreterare direktören Sven Lind, till kassör handelsträdgårdsmästaren Ole Thernquist och till fastighetsförval-

tare handelsträdgårdsmästaren Ole Thernquist och köpmannen Carl Viking Wahlin.

Vänersborg den 19 mars 1973.

OLOV JANSON. *STEN SAHLIN.* *SVEN LIND.*

OLE THERNQUIST. *EVERT LUNDBORG.* *CARL-VIKING WAHLIN.*

Revisionsberättelse.

Undertecknade, utsedda att granska räkenskaperna i stiftelsen Vänersborgs Söners Gilles Ålderdomshem för år 1973, får härmed avgiva följande revisionsberättelse.

För fullgörande av vårt uppdrag har vi granskat samtliga intäkts- och kostnadsverifikationer samt inventerat stiftelsens tillgångar och skulder. I övrigt har vi vidtagit de granskningsåtgärder som ansetts erforderliga.

Räkenskaperna äro förda med god ordning och samtliga intäkter och kostnader äro väl verifierade.

Med hänsyn till ovannämnda granskning tillstyrker vi att styrelsen beviljas full och tacksam ansvarsfrihet för den tid revisionen omfattar.

Vänersborg den 19 mars 1974.

BILT DAVIDSSON. *GEORG MELIN.*

Sammanställning
över Vänersborgs Söners Gilles tillgångar
den 31/12 1973.

Allmänna kassan		5.959:81
Vänersborgs Söners Gilles Försköningsfond		7.616:97
Namnkunniga Vänersborgares Minnesfond		1.800:51
Knut Hernströms Understödsfond		3.609:75
Hjalmar A. Lindedals Minnesfond		10.414:73
Oscar Wennerströms Understödsfond		4.445:67
Wilhelm & Nora Malmbergs Donation		12.160:30
Richard Dymlings Årskriftsfond		3.493:69
Laura & Ester Danielssons Donation		10.512:71
Nils Carlströms Donation		6.871:66
Viktor & Ellen Hanssons Donation		5.136:10
Emil Johanssons Donation		3.154:48
Stiftelsen Vänersborgs Söners Gilles Ålderdomshem		
Ingeborg & Gottfrid Eliasons Donationsfond	60.263:13	
Avgår fastigheten	10.067:60	50.195:53
	Summa kronor	125.371:91

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLES MEDLEMMAR 1973.

MEDLEMMAR.

	Födelse-år	Inträdesår
ALBRECHTSON, ERIC, fd. Tillskärare, Vänersborg	1894	54
ALEXANDERSSON, ZAID, Ledningsingenjör, Vänersborg	1924	55
ALFREDSSON, GÖSTA, Försäljare, Vänersborg	1922	51
AHLIN, GÖRAN, Ingenjör, Vänersborg, *ständig medlem*	1944	58
AHLIN, LENNART, Bilskolechef, Vänersborg	1916	54
AHLM, ALLAN, Järnhandelsbiträde, Vänersborg	1923	58
ALM LARS, Byggnadsingeniör, Vänersborg	1944	73
ALMQVIST, LARS, Jägmästare, Lerum	1903	57
*ALMQVIST, SVEN, Bitr. överläkare, Solna	1931	46
ALMSTRÖM, NILS OLOV, Provinsialläkare, Kungälv	1910	55
ANDERSSON, ALLAN, Sjukvårdare, Vänersborg	1917	60
ANDERSSON, ALLER, Skolvaktmästare, Vänersborg	1909	55
ANDERSSON, ARNE, Kommunalarbetare, Vänersborg	1913	71
*ANDERSSON ARNE, Yrkesvalslärare, Bromma	1917	43
ANDERSSON, BROR, Sågare, Vänersborg	1935	69
ANDERSSON, CARL-AXEL, Göteborg	1928	72
ANDERSSON, EINAR, Lagerchef, Vänersborg	1914	54
ANDERSSON, ERIC, Expeditionsvakt, Vänersborg	1915	51
ANDERSON, FRANK, Elingenjör, Vänersborg	1914	67
*ANDERSSON, FRITIOF, fd. Jordbruksförman, Vänersborg	1897	42
*ANDERSSON, GÖSTA, Sjukhusintendent, Vänersborg	1913	46
ANDERSSON, HUGO, Televerksarbetare, Vänersborg	1917	69
ANDERSSON, IVAR, Köpman, Vänersborg	1918	65
*ANDERSON, JOHN, Grosshandlare, Vänersborg	1910	29
*ANDERSSON, KARL, Göteborg	1896	45
ANDERSSON, KARL-ERIC, Köpman, Vänersborg	1923	58
ANDERSON, CHRISTER, Studerande, Vänersborg	1945	55
ANDERSSON, LARS, Glasmästare, Vänersborg	1930	59
ANDERSSON, MAGNUS, Vänersborg	1968	69
ANDERSSON, NILS, Disponent, Göteborg	1915	53
ANDERSSON, NILS, Köpman, Vänersborg	1922	51
*ANDERSSON, OSCAR, fd. Förman, Vänersborg, *innehavare av gillets medalj (1955)*	1892	42
*ANDERSSON, OSCAR, Elinstallatör, Vänersborg	1897	38
ANDERSSON PER ARNE	1970	70
ANDERSSON, PER-GÖRAN, Köpman, Mellerud	1936	60
*ANDERSSON, RAGNAR, fd. Köpman, Vänersborg	1919	35
ANDERSSON, RAGNAR, Verkmästare, Vänersborg	1921	68

*ANDERSSON, STIG, Socialvårdschef, Vänersborg	1918	45
ANDERSSON, STIG, Mätningsbiträde, Vänersborg	1924	70
ANDERSSON, TORSTEN, Förrådsintendent, Vänersborg	1914	55
ANDERSSON, VIKTOR, Transportarbetare, Vänersborg	1900	61
ANDERSSON, YNGVE, Kommunalarbetare, Vänersborg	1925	72
ANDRÉ, HARALD, Kamrer, Vänersborg	1906	54
*ANDREASSON, HARRY, Arkitekt, Vänersborg †	1901	30
ANDREASSON, KARL, Museivaktmästare, Vänersborg	1907	53
ANDRÉEN, ANDERS, Järnhandlare, Vänersborg	1938	68
ANDRÉEN, BERTHEL, Järnhandlare, Vänersborg	1908	66
ANDRÉN, HELGE, Köpman, Göteborg	1914	66
ARVEBLAD, KARL, Maskinist, Vänersborg	1912	61
*ARVIDSSON, BIRGER, Schaktmästare, Köping	1897	46
ARWIDSSON, UNO, Expeditionsassistent, Vänersborg	1927	60
ASPMAN, ARNE, Elektriker, Vänersborg	1920	59
BACK, EVERT, Expeditionsvakt, Vänersborg	1918	55
BACK, INGVAR, Rörmontör, Vänersborg	1932	73
BACK, JAN, Konditor, Vänersborg	1934	63
*BACKMAN, GUNNAR, fd. Bankkassör, Arvika	1890	45
*BARKSTEDT, SIGURD, fd. Apotekare, Vänersborg †	1885	30
BEHRNS, RAGNAR, Överskötare, Vänersborg	1910	66
*BENGTSON, HJALMAR, fd. Personalföreståndare, Skövde	1905	33
BENGTSON, JAN, Konditor, Skövde	1943	65
BENGTSSON, RAGNAR, fd. Linjemästare, Trollhättan	1903	55
BERG, CHRISTIAN, Vänersborg	1968	68
BERG, GUNNAR, Boktryckare, Vänersborg	1920	53
BERG, HÅKAN, Faktor, Vänersborg	1944	68
BERG, KARL, Vänersborg †	1899	66
BERG, LARS, Vänersborg	1967	68
BERG, SUNE, Åkeriägare, Vänersborg	1939	67
BERGER, GUNNAR, Ingenjör, Vänersborg *ständig medlem*	1943	55
BERGER, HARRY, Disponent, Vänersborg	1904	54
BERGER, ORVAR, Tandläkare, Vänersborg	1937	72
*BERGGREN, ERIC, Intendent, Anacapri, Italien	1911	32
*BERGLUND, GÖSTA, Sjöingenjör, Malmö	1920	43
*BERGSTRÖM, GUNNAR, Odont. d:r, Örebro	1906	23
*BERGSTRÖM, THORSTEN, Tandläkare, Hälsingborg	1912	29
*BERRMAN, GÖSTA, Ämneslärare, Göteborg	1910	43
*BERGMAN, KARL-ERIK, Ingenjör, Nol	1920	48
BIEL, GUNNAR, Sjukgymnast, Upper Darby (U.S.A.)	1901	(24)62
*BIEL, GÖSTA, Direktör, Stocksund	1911	46
BJÖRKMAN, LENNART, Sjukvårdsdirektör, Vänersborg	1923	65
BJÖRNBERG, MAURITZ, Kamrer, Vänersborg	1927	54
BJÖRNBERG, SVEN, Polisman, Vänersborg	1929	54
BJÖRNDAHL, KARL-ERIK, Bokbindaremästare, Vänersborg	1926	60

BLOMGREN, GUNNAR, Stenhuggarmästare, Vänersborg 1912 54
BODÉN, SIGVARD, Ingenjör, Bandhagen, *ständig medlem* 1923 55
BODÉN, STIG, Ingenjör, Johanneshov, *ständig medlem* 1914 55
*BODÉN, SVEN, Ingenjör, Gislaved, *ständig medlem* 1918 47
*BORG, EINAR, Handlande, Vänersborg 1906 48
*BORGLIND, CARL, fd. Häradsskrivare, Stockholm ..... 1888 (09)32
BRIGELIUS, GUNNAR, Direktör, Malmö 1919 54
BROCKNER, TORSTEN, fd. Kamrer, Västerås 1898 61
*BÜGLER, JOHN, fd. Landskanslist, Vänersborg 1904 31
BÄCKSTRÖM, BERTH, Åkeriägare, Vänersborg 1947 67
BÄCKSTRÖM, GUNNAR, Åkeriägare, Vänersborg 1932 67
BÄCKSTRÖM, TORSTEN, Åkeriägare, Vänersborg 1907 54
CARLZÉN, YNGVE, fd. Befallningsman, Vänersborg 1902 70
*CEDERGREN, GÖSTA, fd. Länsläkare, Linköping 1905 30
*CEDERGREN, RAGNAR, Disponent, Båstad 1907 30
*CEDERGREN, STIG, Kanslichef, Gävle 1911 30
CEDERHOLM, ÅKE, Direktör, Uddevalla 1913 55
*CEGRELL, ELOF, Tjänsteman, Vänersborg 1916 49
CORSE, FOLKE, Expeditionsförman, Göteborg 1909 65
DAFGÅRD, BENGT, Arbetsledare, Trollhättan *ständig medlem* .. 1939 50
DAFGÅRD, GUNNAR, Direktör, Källby 1919 67
DAFGÅRD, HENRY, fd. Köpman, Vänersborg 1903 53
DAFGÅRD, SVEN, Köpman, Vara 1898 53
*DAHL, LENNART, Bergsingenjör, Sandviken 1924 48
DAHLGREN, ARNE, Byråass., Vänersborg 1918 55
*DAHLIN, ERIK, Frisörmästare, Vänersborg 1896 30
DAHLLÖF, AXEL, Affärschef, Göteborg 1911 55
DAHLLÖF, MATS, Vänersborg 1965 67
DALGREN, HUGO, Mätningsingenjör, Vänersborg 1911 53
DAVIDSSON, BENGT, Studerande, Vänersborg 1957 71
DAVIDSSON, BILT, Bankkamrer, Vänersborg 1938 64
DIDEROTH, ERNST, fd. Typograf, Vänersborg 1893 52
*DINNETZ, FRITZ, Snickaremästare, Vänersborg, *innehavare av gillets medalj (1972)* 1895 21
*DINNETZ, KNUT, Lagerförman, Stockholm 1891 32
DREVANDER, STIG, Ingeniör, Vänersborg 1928 73
d'ORCHIMONT, CURT, fd. Landsfogde, Vargön 1898 60
EDHOLMER, GUNNAR, Kapten, Vänersborg 1900 62
*EDLUND, BERTIL, Bokhållare, Trollhättan 1899 30
EDLUND, HANS, Ingenjör, Lerum 1934 56
*EDLUND, HARRY, Målaremästare, Vänersborg 1903 46
EDVARDSSON, GUNNAR, Överskötare, Vänersborg 1916 71
*EK, HARALD, Överstelöjtnant, Näsbypark 1919 44

EK, KNUT, Slöjdlärare, Vänersborg 1924 50
EK, SVEN ACKE, Kontorist, Vänersborg † 1935 65
EKBLAD, BERTIL, Köpman, Trollhättan 1916 53
EKHOLM, GÖRAN, Försäljningschef, Vänersborg 1935 73
EKHOLM, PER-OLOV, Ingeniör, Vänersborg 1922 73
EKHOLM, SVEN, Köpman, Vänersborg 1916 60
*ELFMAN, NILS-OLOF, Rektor, Bromma 1919 44
EKSTEDT, THOMAS, Studerande, Eslöv 1951 65
*ELMQVIST, FREDRIK, fd. Lokförare, Vänersborg 1903 42
*ELOW, STIG, Ingenjör, Sundsvall 1912 30
*ELOW, PER, fd. Bankkamrer, Brålanda 1906 30
EMANUELSSON, ERIC, Försäljare, Vänersborg 1916 51
*ENGLUND, GUNNAR, Direktör, Djursholm 1913 42
ENGLUND, CLAES, Ingenjör, Vänersborg 1943 47
ENGLUND, MAGNUS, Studerande, Vänersborg, *ständig medlem* 1949 49
*ENGLUND, NILS, Leg. läkare, Vänersborg 1909 30
ENGLUND, NILS ERIK MAGNUS, Vänersborg, *ständig medlem* 1966 66
ENGLUND, NILS TURE, Leg. läkare, Dyltabruk 1939 47
ERIKSSON, ALLAN, Överpostiljon, Vänersborg 1913 55
ERICSSON, ANDERS, Tandläkare, Vänersborg, *ständig medlem* 1944 54
*ERIKSSON, AXEL, fd. Köpman, Vänersborg, *innehavare av gillets medalj (1972)* † 1889 21
*ERICSSON, BROR, Bagaremästare, Vänersborg 1913 46
ERICSON, ERIC, fd. Stadsträdgårdsmästare, Vänersborg 1901 55
*ERIKSSON, FILIP, Murare, Vänersborg 1912 46
ERICSSON, GUNNAR V., Portvakt, Vänersborg 1918 66
ERICSSON, GÖSTA, Skolvaktmästare, Vänersborg † 1913 55
ERICSON, HENNING, Trädgårdsmästare, Vänersborg 1902 50
ERIKSSON, HENRY, Landstingsassistent, Vänersborg 1909 55
ERICSSON, JOHAN FREDRIK, Vänersborg 1966 66
*ERICSSON, JOHN, Tandläkare, Vänersborg 1908 43
ERICSSON, JOHN-OLOV, Tandläkare, Vänersborg, *ständig medlem* 1939 54
ERICSON, KARL, fd. Kommunalråd, Vänersborg 1896 59
ERIKSSON, OLOV, Steward, Vänersborg † 1911 57
ERIKSSON, PER OLOF, Verkmästare, Karlstad 1932 65
*ERICSSON, STIG, Köpman, Vänersborg 1920 46
ERICSON, TAGE, Trädgårdsmästare, Vänersborg 1906 55
ERICSSON, TAGE, Åkeriägare, Vänersborg 1911 55
ERIKSSON, ÅKE, Frisörmästare, Vänersborg 1921 58
ERLANDSSON, KURT, Ingenjör, Vänersborg 1925 70
ERLANSSON, SVEN, Arkitekt SAR, Vänersborg 1925 61
FAGERSTRÖM, ARVID, Lagerarbetare, Vänersborg 1909 67
FALK, HARRY, Åkeriägare, Vänersborg 1906 55

FALK, ÅKE, Transportledare, Vänersborg 1942 66
FILIPSSON, GÖSTA, Snickare, Vänersborg 1914 68
FORSS, ERIC, Tullförvaltare, Malmö 1910 52
FORSS, SVEN, Ingenjör, Mölndal 1916 69
FRANSSON, ÅKE, Skomakaremästare, Vänersborg 1910 67
FREDMAN, SUNE, Verkmästare, Vänersborg 1940 68
FRIBERG, KARL AXEL, Reservdelsman, Uddevalla 1923 69
FRIBERG, SVEN-OLOV, Sjukhusdirektör, Säter 1916 71
FRIBERG, ERIK, Tecknare, Trollhättan 1919 69
FRISK, KENT, Postiljon, Vänersborg 1945 67
FRÄNDEGÅRD, BENGT-OLOF, Ingenjör, Vänersborg 1927 67
FRÄNDEGÅRD, PER ARNE, Rektor, Töreboda 1920 67
FRÄNDEGÅRD, SVEN AXEL, Förvaltare, Jönköping 1922 67
*FRÖBERG, GÖSTA, Apotekare, Vänersborg 1896 24
FURBO, SIXTEN, Avsynare, Vänersborg 1917 56
FÄLLING, HARRY, Televerkarbetare, Vänersborg 1939 71
*GADDE, ELOF, Direktör, Vänersborg 1911 30
*GADDE, NILS OLOF, Sporthandlare, Vänersborg 1915 34
GALLE, KJELL, Möbelhandlare, Vänersborg 1911 51
GALLE, NILS, Köpman, Vänersborg 1918 67
*GEMVIK, GÖSTA, Intendent, Vällingby 1911 47
*GEMVIK, OLOF, Direktör, Näsbypark 1917 46
GILLBERG, GÖSTA, Köpman, Trollhättan 1918 66
GILLBERG, ÅKE, Förste expeditionsvakt, Vänersborg 1920 55
*GLASSELL, LENNART, Typograf, Vänersborg 1910 46
GRANQVIST, ÅKE, Försäljare, Borlänge 1939 67
GRANSTRÖM, ROLAND, Rörentreprenör, Vänersborg 1901 54
*GRUNDBERG, HADAR, fd. Godsägare, Uppsala, *innehavare av gillets medalj (1956)* 1884 07
GRÖNBERG, MATTIAS, Civilingenjör, Åkersrunö 1932 60
*GULLBRANTZ, SVEN, Murare, Vänersborg 1913 44
GULZ, LENNART, Fil. mag., Vänersborg 1939 54
*GULZ, THORSTEN, fd. Driftchef, Vänersborg, *gilleskrivare, andre ålderman, innehavare av gillets medalj (1967)* 1905 28
*GUSTAFSSON, EDVARD, Stadsarkitekt, Ängelholm 1932 46
GUSTAFSSON, KENT, Mätningsbiträde, Vänersborg 1944 71
GUSTAFSSON, PAUL, Verkstadsägare, Vänersborg 1935 66
GUSTAFSSON, SUNE, Bagaremästare, Vänersborg 1918 55
GÖTHBERG, INGVAR, Serviceråd givare, Vänersborg 1932 64
GÖTHERED, GOTTFRID, Fastighetsägare, Vänersborg 1909 55
HAGBERG, BENGT, Källarmästare, Ed 1919 65
HAGBERG, JAN, Kalkylator, Kalmar 1922 53
*HAGBORG, ARNE, Köpman, Vänersborg 1908 30
HAGBORG, GÖRAN, Revisor, Vänersborg, *ständig medlem* 1941 53
HAGBORG, TORSTEN, Tjänsteman, Trollhättan, *ständig medlem* 1931 52

HAGLIND, STURE, Gymnastikdirektör, Vänersborg	1946	68
HAGSÉR, HÅKAN, Försäljare, Vänersborg	1947	72
HALL, KARL-ERIK, Verkstadsarbetare, Vänersborg	1912	52
HALLBERG, NILS, Ingenjör, Göteborg	1912	55
HALLINGBERG, OLOF, Tandläkare, Vänersborg	1915	66
*HALLONQVIST, UNO, Köpman, Vänersborg	1925	45
HALLQVIST, ARNE, Adjunkt, Vänersborg	1917	67
*HALLQVIST, TAGE, Med. lic., Vänersborg	1926	45
*HAMMARSTRÖM, UNO, Kapten, Umeå, *ständig medlem*	1899	28
HANSSON, BRYNOLF, Avsynare, Vänersborg	1924	52
HANSSON, CHRISTER, Hovmästare, Örebro, *ständig medlem*	1942	57
*HANSSON, KNUT, Vänersborg	1889	38
HARLITZ, ALVAR, Ingenjör, Vänersborg	1908	66
HARLITZ, GUNNAR, Sjöingenjör, Ed	1940	64
HARLITZ, LENNART, Ingeniör, Brålanda	1943	64
HARRING, RAGNAR, Rektor, Vänersborg	1905	59
*HASSELBERG, GÖSTA, Professor, Uppsala	1909	42
*HEDÉN, ALLAN, Drätselassistent, Vänersborg	1907	34
HEDÉN, LASSE, Ingenjör, Borås	1934	57
HEDSTRÖM, ARVID, Elektriker, Vänersborg	1904	63
HEDSTRÖM, ERNST, f. rektor, Vänersborg	1902	72
HELLMAN, ANDERS, Vänersborg	1955	73
HELLMAN, BERTIL, Avdelningschef, Göteborg †	1900	55
*HELLMAN, EINAR, Glasmästare, Vänersborg	1906	29
*HELLMAN, ERIK, Glasmästare, Vänersborg	1898	30
HELLMAN, EVALD, Assistent, Uppsala	1902	55
HELLSTRÖM, ARNE, Köpman, Vänersborg	1930	64
*HELLSTRÖM, RAGNAR, Köpman, Vänersborg	1905	43
HJELM, BERTIL, Maskinist, Vänersborg	1910	65
HJELM, HELGE, Teckningslärare, Vänersborg	1908	60
HOLM, ALLAN, Tjänsteman, Vänersborg	1907	53
HOLM, HERBERT, Förrådsman, Vänersborg	1903	50
HULTGREN, GÖSTA, Ingenjör, Göteborg †	1910	58
HURTIG, BENGT MAGNUS, Studerande, Vänersborg	1953	66
HURTIG, ERNST-MAGNUS, Elektriker, Vänersborg	1923	53
HÖGBERG, PER, Disponent, Uddevalla	1922	64
HÖGBERG, THURE, Kyrkovaktmästare, Vänersborg	1907	71
HÖGZELL, LENNART, Företagsekonom, Nynäshamn	1934	61
IDEBERG, GUNNAR, Aukt. revisor, Karlstad	1932	53
IDEBERG, TORE, Tandläkare, Vänersborg	1901	65
JACOBSSON, ARNE, Personalkonsulent, Trollhättan	1920	70
JACOBSON, GERT, Mätningsförman, Vänersborg	1939	70
JACOBSON, NILS, Verkmästare, Vänersborg	1908	57
JACOBSON, ROLF, Kamrer, Vänersborg	1936	59
JANSON, BENGT, Gruppchef, Göteborg	1920	50

JANSON, GÖSTA, Konsul, Barranquilla (Colombia) † 1902 49
JANSSON, KARL, fd. Faktor, Vänersborg 1900 55
JANSON, LARS, Gymnastikdirektör, Falkenberg 1938 66
*JANSON, OLOV, Kamrer, Vänersborg, *Andre ålderman* ..... 1909 (30)49
JANSSON, SVEN, Vaktmästare, Vänersborg 1926 58
JARHED, KARL, Byggnadsarbetare, Vänersborg 1895 54
JARHED, SUNE, Tjänsteman, Trollhättan 1920 55
*JENNISCHE, BENGT, Överläkare, Vänersborg 1913 30
JENNISCHE, MATS, Agronom, Falun, *ständig medlem* 1941 64
JENNISCHE, PER, Fil. lic., Uppsala, *ständig medlem* 1943 64
JENNISCHE, ÅKE, Studerande, Vänersborg, *ständig medlem* .. 1947 64
*JERNQVIST, SVEN, Bankrevisor, Norrköping 1898 26
JOHANSSON, ALLAN, Bagaremästare, Vargön 1914 68
JOHANSSON, ARNE, Förrådsarbetare, Vänersborg 1907 59
JOHANSSON, BERTIL, Direktör, Vänersborg 1912 55
JOHANSSON, EVERT, Transportledare, Vänersborg 1920 60
JOHANSSON, GOTTHARD, fd. Slussmästare, Trollhättan 1899 50
JOHANSSON, GUNNAR, Konditor, Vänersborg 1933 66
JOHANSSON, GUNNAR, Typograf, Vänersborg 1946 66
JOHANSSON, GUSTAV, Boktryckare, Vänersborg 1905 53
JOHANSSON, HARRY, Modellör, Kumla 1910 54
JOHANSSON, HARRY, Modellör, Vänersborg 1907 60
JOHANSSON, HENRY, Bagare, Vänersborg 1921 73
*JOHANSSON, HILMER, fd. Bryggeriarbetare, Vänersborg 1891 42
*JOHANSSON, HUGO, Inspektör, Bromma 1908 44
JOHANSSON, INGEMAR, Konditor, Vänersborg 1928 65
JOHANSSON, INGVAR, Byggnadssnickare, Vänersborg 1918 55
JOHANSSON, JOHN, Åkeriägare, Vänersborg 1910 55
JOHANSSON, JOHN ERIK, Kommunalarbetare, Vänersborg .. 1923 66
JOHANSSON, KARL, Skofabriksarbetare, Vänersborg 1908 66
JOHANSSON, KARL-ERIK, Representant, Göteborg 1914 69
JOHANSSON, KARL-ERIK, Typograf, Vänersborg 1927 53
*JOHANSSON, KJELL, Sjukvårdare, Vänersborg 1910 42
JOHANSSON, OLOF, Instrumenttekniker, Vänersborg 1935 59
*JOHANSSON, OSCAR G., fd. Övermaskinist, Mölndal 1885 44
JOHANSSON, ROLAND, Byggnadssnickare, Vänersborg 1905 53
JOHANSSON, ROLF, Försäljningschef, Vänersborg 1930 65
JOHANSSON, STEN, fd. Motorförman, Vänersborg 1902 55
JOHANSON, STURE, Redaktör, Farsta 1923 57
JOHANSSON, SVEN, Telearbetare, Vänersborg 1937 59
JOHANSSON, TAGE INGVAR, Ingenjör, Älvsered 1932 67
JONSSON, BENGT R., Docent, Solna 1930 54
*JONSSON, ERIK, Vänersborg 1920 46
*JONSSON, HELGE, Expeditionsvakt, Vänersborg 1912 45

JONSSON, HENRY, Förste poliskonstapel, Vänersborg 1914 66
JONSSON, LARS, Vänersborg 1960 63
*JONSSON, OLOF, Köpman, Vänersborg 1923 45
JONSSON, SVEN, Vänersborg 1956 63
JOSEFSSON, GUNNAR, Tjänsteman, Vänersborg 1931 65
JOSEFSSON, HELGE, Vänersborg 1909 59
JOSEFSSON, SVEN, Kamrer, Eslöv 1933 65
KARLSSON, BERTIL, Elinstallatör, Hägersten 1910 58
CARLSSON, BERTIL, Lagerchef, Vänersborg 1914 54
CARLSSON, BERTIL Annonskonsulent, Vänersborg, *ständig medlem* 1944 47
*CARLSSON, ELOF, fd. Direktör, Ljungskile, *ständig medlem* 1904 30
KARLSSON, HADAR, Kommunalråd, Vänersborg 1913 67
KARLSSON, HILDING, Vänersborg 1911 51
CARLSSON, INGEMAR, Ingenjör, Vänersborg 1928 60
CARLSON, INGVAR, 1:e Skötare, Vänersborg 1924 69
*CARLSSON, CARL ANDERS, fd. Disponent, Vänersborg, *ständig medlem* 1897 32
*CARLSSON, CARL-GUSTAF, Fabrikör, Vänersborg 1909 30
CARLSSON, CARL-OTTO, Instruktör, Vänersborg 1917 66
CARLSSON, CARL-OTTO, Speditör, Göteborg, *ständig medlem* .. 1939 47
CARLSSON, KENTH, Ingeniör, Vänersborg 1952 60
KARLSSON, CLAES, Köpman, Vänersborg 1908 55
KARLSSON, KNUT, Målare, Vänersborg 1896 57
CARLSSON, LENNART, Studerande, Göteborg, *ständig medlem* 1946 47
CARLSSON, NILS-ERIK, Sjöingenjör, Vänersborg 1919 54
CARLSSON, UNO, Åkeriägare, Vänersborg 1926 67
CARLSSON, ÅKE, Vaktmästare, Vänersborg 1914 59
KARLSSON, ÅKE, Snickare, Vänersborg 1915 58
CARLSTRÖM, ERIK, Representant, Karlstad 1913 63
KARNÉUS, RAGNAR, Disponent, Vänersborg 1900 70
*KIHLSTRÖM, LARS, Fastighetsförvaltare, Vänersborg 1907 49
KIHLSTRÖM, LARS GÖRAN, Banktjänsteman, Vänersborg 1936 65
CLAESSON, CARL-ERIC, Köpman, Vänersborg 1916 55
KLING, CARL-OTTO, Byggnadsingenjör, Vänersborg 1913 55
KLING, LARS, Teknolog, Vänersborg 1945 68
*KNUTSSON, GUNNAR, Verkmästare, Vänersborg 1905 49
KNUTSSON, LEIF, Personaltjänsteman, Arvika 1934 64
KORÉN, GÖSTA, Kamrer, Trollhättan 1908 53
CORNELIUSSON, HJALMAR, Ingenjör, Bengtsfors 1898 60
KRAFFT, GUNNAR, Verkstadsägare, Vänersborg 1914 52
*CHRISTENSSON, CARL-OTTO, Inköpschef, Göteborg 1912 33
LANDBERG, BERTIL, Advokat, Vänersborg 1895 69
LANEVALL, OLOF, Försäljningschef, Spånga 1921 63
LARSSON, ANDERS, Vänersborg, *ständig medlem* 1963 63

*LARSON, AXEL, fd. Köpman, Vänersborg, *innehavare av gillets medalj (1969)*	1890	19
*LARSSON, BO, Verkmästare, Borås	1922	46
LARSSON, ERIK, Linjeförman, Dals-Rostock	1908	62
LARSSON, FRANK, Sjukvårdare, Vänersborg	1910	64
LARSSON, GOTTFRID, fd. Hemmansägare, Vänersborg	1896	69
LARSSON, GÖSTA, Civilingenjör, Lyckeby, *ständig medlem*	1936	55
LARSSON, GÖTE, Stuveriarbetare, Göteborg	1944	66
LARSSON, HARRY, Bilmekaniker, Vänersborg	1912	54
LARSSON, HERBERT, Riksdagsman, Vänersborg	1909	66
LARSSON, JOHAN, Vänersborg, *ständig medlem*	1966	66
LARSSON, LARS, Kamrer, Hisingsbacka	1943	68
LARSSON, OSCAR, Inspektör, Farsta	1908	55
LARSSON, RAGNAR, Kommunalarbetare, Vänersborg	1908	55
LARSSON, ROLF, Underinspektor, Skärholmen	1924	56
LARSSON, STIG, Direktör, Vänersborg, *ersättare i styrelsen*	1935	57
LARSSON, SVEN, Butiksbiträde, Vänersborg	1929	70
LARSSON, TORSTEN, Brukstjänsteman, Vänersborg	1911	54
*LAURELL, JOHNNY, Vänersborg	1908	46
LINDH, ERIK, Köpman, Vänersborg	1906	55
LIND, HÅKAN, Jur. stud. Vänersborg	1948	54
LIND, LARS, Civilingenjör, Floda	1944	50
LINDH, LENNART, Posttjänsteman, Vänersborg	1930	57
*LIND, OLOV, Civilingenjör, Fjälkinge	1920	45
*LIND, SVEN, Direktör, Vänersborg, *Gilleskrivare*	1913	40
LIND, ÅKE, Affärsbiträde, Vänersborg	1914	55
LINDBERG, ANDERS, Adjunkt, Vänersborg	1938	66
*LINDBERG, AXEL, Köpman, Vänersborg	1912	42
LINDBERG, BENGT ARNE, Verkstadsarbetare, Vänersborg	1949	56
LINDBERG, BERTIL, Verkstadsarbetare, Vänersborg	1918	62
*LINDBERG, GEORG, fd. Organisationschef, Malmö	1899	47
LINDBERG, INGE, Expeditionsförman, Vänersborg	1921	60
LINDBERG, CARL-AXEL, Ingenjör, Onsala	1944	65
*LINDEDAL, SIGURD, fd. Bankkamrerare, Göteborg, *innehavare av gillets medalj (1955)* †	1882	05
LINDÉN, OSKAR, Köpman, Vänersborg	1902	54
LINDÉN, ROLF, Ingenjör, Skärholmen, *ständig medlem*	1927	62
LINDGREN, FOLKE, Fabrikör, Vänersborg	1914	54
LINDGREN, GÖSTA, fd. Byggnadssnickare, Örebro	1903	55
LINDGREN, KARL ENAR, Försäljningschef, Vänersborg	1921	65
*LINDQVIST, HÅKAN, Kyrkoherde, Göteborg	1914	37
*LINDQVIST, ROLF, Landskamrerare, Mariestad	1911	35
LINDSKOG, STURE, Köpman, Trollhättan	1895	69
*LINDSTRÖM, ALLAN, Rektor, Lerum,	1908	30
LINDSTRÖM, BROR OSKAR, fd. Köpman, Vänersborg †	1900	51

LINDSTRÖM, LENNART, Rektor, Sandviken	1918	63
LINNARSSON, NILS, Posttjänsteman, Hisingsbacka	1912	55
LISS, PER ARNE, Vänersborg	1940	67
*LJUNGGREN, ERIK, fd. Köpman, Vänersborg †	1898	35
LUDWIGSSON, EVERT, Verkst.-föreståndare, Vänersborg	1913	55
LUNDBERG, ERNST, fd. Rektor, Vänersborg *innehavare av gillets medalj (1963)*	1882	51
*LUNDBLAD, OLOF, Jaktvårdskonsulent, Lilleskog, Vargön	1907	28
LUNDBLAD, SÖREN, Verkmästare, Vänersborg	1923	66
LUNDBORG, BO, Operasångare, Handen	1932	66
LUNDBORG, ERIC, Studerande, Vänersborg, *ständig medlem*	1957	66
*LUNDBORG, EVERT, Köpman, Vänersborg, *bisittare i styrelsen*	1921	42
LUNDBORG, HÅKAN, Vänersborg	1956	73
LUNDBORG, JAN, Vänersborg	1952	73
*LUNDBORG, STEN, Köpman, Vänersborg	1925	42
LUNDBÄCK, BENGT, Lagerchef, Vänersborg	1941	67
*LUNDGREN, ARVID, Sektionschef, Enskede	1912	49
LUNDGREN, SUNE, Rektor, Vänersborg	1913	53
LUNDIN, GUNNAR, Direktör, Vänersborg	1907	69
LUNDIN, GUNNAR, Köpman, Vänersborg	1921	52
LUNDIN, IVAR, Avsynare, Vänersborg	1919	52
*LUNDIN, IVAR, fd. Frisörmästare, Vänersborg	1894	30
LUNDIN, JAN, Vänersborg	1936	69
*LUNDIN, OTTO, Frisörmästare, Åmål	1901	39
LUNDIN, PER, Affärsbiträde, Vänersborg	1953	55
LUNDVIK MAGNUSSON, ULF, Tandläkare, Lidköping	1926	64
LÖFQVIST, INGEMAR, Leg. läkare, Göteborg	1918	68
MADSÉN, LARS, Fil. mag., Tisselskog	1904	55
*MAGNUSSON, ARNE, Socialdirektör, Göteborg	1913	49
MAGNUSSON, DICK, Vänersborg	1943	72
MAGNUSSON, GUNNAR, Ingenjör, Täby	1914	58
MAGNUSSON, CARL-AXEL, Aktuarie, Lidingö	1937	65
*MAGNUSSON, CARL EDGAR, fd. Direktör, Vänersborg	1892	44
*MAGNUSSON, MAGNUS, fd. Kapten, Näsbypark	1892	42
MAGNUSSON, NILS, Folkskollärare, Uddevalla	1940	65
MAGNUSSON, OTTO, Kapten, Enskede	1910	60
MAGNUSSON, ÅKE, Typograf, Vänersborg	1919	51
MELIN, GEORG, Försäljningschef, Vänersborg	1922	70
MILLING, TAGE, Försäljningschef, Linköping	1931	58
MILLING, THORE, Flygtekniker, Tun	1924	52
MJÖRNESTÅL, GÖTE, Vaktkonstapel, Vänersborg	1914	68
MOBERG, ERIK, Köpman, Vänersborg	1919	55
MOLLBERG, RUNE, Annonskonsulent, Vänersborg	1925	54
MOSSBERG, VIKTOR, fd. Kommunalarbetare, Vänersborg	1899	55
MÅNGBERG, CARL-ERIK, Underinspektor, Hallsberg	1923	66

NAGLUM, GUNNAR, Förste kammarskrivare, Stockholm 1912 60
NAREMARK, YNGVE, Direktör, Vänersborg 1922 53
NIKLASSON, MATS, Kriminalass., Vänersborg 1925 56
NILSSON, GUSTAV, Lantbrukare, Vänersborg 1924 50
NILSSON, CARL-ERIC, Droskägare, Vänersborg 1920 66
NILSSON, PER GUNNAR, fd. Linjemästare, Värnamo 1904 66
*NILSSON, RAGNAR, Köpman, Vänersborg 1908 41
NILSSON, SUNE, Brunnsborrare, Vänersborg 1923 58
NISSEN, HARALD, Lektor, Vänersborg 1910 66
NORDFELDT, JAN ERIK, Studerande, Falun 1949 50
*NORDFELDT, JOHN, Ingenjör, Falun 1921 43
*NORDFELDT, PER-OLOV, Disponent, Partille 1925 43
NORDGREN, ALLER, Typograf, Vänersborg 1909 53
NYLÉN, ALGOT, Civilingenjör, Vänersborg 1901 66
NYSTRÖM, KARL FREDRIK, Ingenjör, Vänersborg 1928 58
OLLÉN, BERTIL, Bryggeriingenjör, Falkenberg 1914 52
OLSSON, ALLER, Sjukvårdare, Vänersborg 1909 67
OLSSON, BERTIL, Vaktmästare, Vänersborg 1921 60
OLSSON, ERNST, Fastighetsskötare, Vänersborg 1901 55
*OLSSON, FOLKE, Tekniker, Vänersborg 1929 48
OLSSON, GUSTAF, Teckningslärare, Vänersborg *ständig medlem* 1918 72
OLSSON, JAN, Stud., Vänersborg 1955 72
OLSSON, KARL-GUSTAF, Järnvägstjänsteman, Vänersborg 1912 60
OLSSON, ROLF, Stud., Vänersborg 1949 72
OLSSON, TORVALD, Major, Uddevalla 1915 55
PALMSTRÖM, HERBERT, Cementgjutare, Vänersborg 1902 53
PALMSTRÖM, NILS, Fabrikör, Vänersborg 1910 52
PATRIKSSON, RUNE, Köpman, Vänersborg 1937 65
PAULSSON, ELMER, Musiklärare, Vänersborg 1909 54
PERSSON, THORE, Inköpschef, Vänersborg 1919 70
PETERSON, ARNE, Reparatör, Vänersborg 1917 57
PETERSON, ARVID, Montör, Vänersborg 1897 57
PETERSON, CHRISTER, Kommunalarbetare, Vänersborg 1943 71
PETTERSSON, KARL, Poliskommissarie, Lidköping 1902 55
PETTERSSON, OSCAR, Ingenjör, Billdal 1914 59
POUNCETTE, ERIC, Kassör, Örebro 1904 52
POUSETTE, CARL ERIC, Godsägare, Vinninga 1914 51
PÅRUD, NILS, Universitetslektor, Umeå, *ständig medlem* 1923 52
PÅRUD, PAUL, fd. Fångvårdstjänsteman, Vänersborg 1896 54
RAHM, HARRY, Överskötare, Vänersborg 1914 55
RAHM, GUNNAR, Apotekare, Askim 1929 66
RAMNEMYR, BJÖRN, Mätningstekniker, Vänersborg 1943 72
RANER, LENNART, Köpman, Uddevalla, *ersättare i styrelsen* .. 1919 53
RANER, STEN ERIK, Med. kand., Göteborg 1947 69
RAPP, HÅKON, Köpman, Vänersborg 1933 60

RAPP, NILS, Frisörmästare, Vänersborg 1913 51
REHMAN, OLOF, Advokat, Umeå 1944 73
REHMAN, TOR, Häradsskrivare, Vänersborg 1905 66
*REYNOLDS, ALDOR, fd. Köpman, Vänersborg † 1888 31
ROBERTSSON, FOLKE, Yrkeslärare, Vänersborg 1908 54
ROSÉN, GUNNAR, Ingenjör, Vänersborg 1923 55
ROSENGREN, KARL-ERIC, Ingenjör, Vänersborg 1938 71
*ROSLIN, HENRY, Köpman, Trollhättan 1906 31
ROSLIND, LARS-GÖRAN, Optiker, Vänersborg, *ständig medlem* 1946 58
ROSLIND, SVEN-GUNNAR, Optiker, Vänersborg, *ständig medlem* 1940 58
*RUTGERSSON, CHARLES, fd. Förman, Vänersborg 1903 43
RYDING, ÅKE, Målaremästare, Vänersborg 1920 53
*SAHLIN, ERIK G., Länspolischef, Vänersborg, *förste ålderman* † 1909 34
SAHLIN, PER-ANDERS, Fil. kand., Sundbyberg 1945 50
*SAHLIN, STEN, Direktör, Vänersborg, *bisittare i styrelsen* 1913 36
*SANDBERG, NILS, Biblioteksråd, Göteborg 1911 34
SANDGREN, EGON, Elektriker, V. Frölunda 1913 55
SANDSTEDT, GUSTAF ADOLF, Kyrkoherde, Sävare 1909 62
*SJÖÖ, ANDERS (SVENSSON), 1:ste Postiljon, Vänersborg 1914 42
SJÖÖ, STIG, Ingenjör, Göteborg 1918 69
SJÖLING, LARS-GÖSTA, Köpman, Vänersborg 1926 52
SJÖSTAD, OLOF, Elektriker, Vänersborg 1933 52
SJÖSTRAND, ERNST, Sjukvårdare, Vänersborg 1917 58
SJÖSTRÖM, BENGT-OLOF, Köpman, Vänersborg 1922 65
*SJÖSTRÖM, GUSTAF, Vänersborg 1900 30
*SKAGSTEDT, MELKER, Byrådirektör, Vällingby 1914 45
SKOOGH, GUNNAR, Byggmästare, Vänersborg 1937 69
SKOOGH, LARS-OLOF, 1:e Järnvägsexpeditör, Vänersborg 1915 58
SKOGLUND, FOLKE, Verkstadsarbetare, Vänersborg 1915 69
*SCHRÖDER, KARL GUSTAF, Provinsialläkare, Jörlanda † 1897 28
*SKÄRBERG, OSCAR, Korrespondent, Trollhättan 1896 24
SKÖLDEBORG, KARL-AXEL, Billackerare, Vänersborg 1927 62
SOHLBERG, ALLAN, Köpman, Vänersborg 1918 50
SPETZ, PER-GÖRAN, Verkmästare, Vänersborg 1925 70
STENBERG, BROR, Kyrkogårdsförman, Vänersborg 1904 59
STENBERG, RAGNAR, Försäljare, Vänersborg 1916 67
STENSTRÖM, BERNT, Direktör, Falkenberg 1908 71
*STENSTRÖM, LARS, 1:ste Länsassistent, Vänersborg 1905 30
*STERNER, NILS, Direktör, Farm. lic., Malmö 1922 41
*STERNER, SVEN-AXEL, Länsassistent, Vänersborg 1923 47
STRÖM, GÖSTA, Konditor, Hedemora 1908 55
STRÖM, LARS, Direktör, Vänersborg 1930 64
STRÖM, SÖREN, Redaktör, Vänersborg 1934 67

*SUNDELIUS, GOTTFRID, fd. Köpman, Vänersborg, *innehavare av gillets medalj (1969)*	1890	19
*SUNDELIUS, KJELL, Fastighetsmäklare, Vänersborg	1908	30
*SUNDELIUS, OSCAR, fd. 1:e Poliskonstapel, Vänersborg	1901	30
SUNNERDAHL, OLOF, Fastighetsskötare, V. Tunhem, Trollhättan	1909	51
SUNNERDAHL, VILGOT, 1:e Mätare, Vänersborg	1908	51
SWAHN, EVERT, Sjukvårdare, Vänersborg	1909	55
SVANBERG, KONRAD, Assistent, Vänersborg	1923	72
SVANBERG, NILS, fd. Förman, Vänersborg	1909	54
SVANBERG, SVEN OLOF, Målare, Vänersborg	1918	55
SWARÉN, BENGT, Kontraktsprost, Vänersborg	1904	73
SWARÉN, STEN, Landstingsdirektör, Vänersborg	1906	70
*SVENSSON, ALF, Kamrer, Vänersborg	1923	48
*SVENSSON, ARNE, Elektriker, Vänersborg	1916	43
SVENSSON, BENGT, Representant, Vänersborg	1932	64
*SVENSSON, GÖSTA, Överingenjör, Båstad	1912	42
*SVENSSON, KNUT, fd. Stadsförman, Vänersborg	1896	36
*SVENSSON, LARS, Dövlärare, Vänersborg	1910	36
SVENSSON, PER, Studerande, Vänersborg	1953	63
SVENSSON, PETER, Vänersborg, *ständig medlem*	1972	72
*SVÄRD, GUSTAF, fd. Verkmästare, Stockholm	1895	37
*SVÄRD, TAGE, Disponent, Råå	1910	35
*SVÄRD, YNGVE, Eldare, Vänersborg	1916	42
*von SYDOW, DANIEL, Överstelöjtnant, Roslags-Näsby	1909	30
*von SYDOW, FREDRIK, Advokat, Lidingö, *innehavare av gillets medalj (1970)* †	1896	20
*von SYDOW, GERHARD, Överdirektör, Göteborg †	1899	26
*von SYDOW, CHRISTIAN, Disponent, Kungsängen	1899	45
*SYLWAN, GUNNAR, Civilingenjör, Hälsingborg	1902	49
*SÄFSTRÖM, PER-OLOF, Överingenjör, Gävle	1924	42
SÖDERSTRÖM, BERTIL, Fastighetsförvaltare, Vänersborg	1902	49
SÖDERSTRÖM, PER ARNE, Kamrer, Vänersborg	1933	66
*TAUBE, EDVARD, Greve, Org.chef, Ljungskile	1916	46
*TAUBE, FREDRIK, Greve, Kommendör, Lidingö	1909	35
TENG, AXEL, Sjukvårdare, Vänersborg	1912	61
TENGBERG, GUNNAR, Vänersborg	1944	69
THEODORSSON, MELKER, Ingenjör, Karlstad	1909	(30)54
THERNQUIST, KJELL, Revisor, Vänersborg	1939	50
*THERNQUIST, OLE, fd. Handelsträdgårdsmästare, Vänersborg kassafogde	1911	30
TIBBLIN, ARNE, Posttjänsteman, Vänersborg	1925	51
TIBBLIN, BERT, Reklamtecknare, Bohus	1930	61
TIBBLIN, LENNART, Kontrollant, Gråbo	1935	61
TIDSTRAND, Erik, Murare, Vänersborg	1907	53
TIDSTRAND, HARRY, Bankkamrer, Vänersborg	1909	69

TILLBJÖRN, HARRY, Disponent, Vänersborg 1915 59
THIMGREN, HALDOR, Direktör, Hägersten 1904 54
*TRÄDEGÅRD, ERIC, Handelsträdgårdsmästare, Vänersborg 1899 43
TRÄDEGÅRD, JAN-ERIC, Blomsterdekoratör, Frändefors 1937 52
*TULLBERG, INGE, Avdelningschef, Stockholm, *ständig medlem* 1905 18
THUNBERG, GUNNAR, Föreståndare, Vänersborg 1922 55
THUNBERG, HILMER, Televerksarbetare, Vänersborg 1910 70
*THUNBERG, HJALMAR, Vänersborg 1906 42
THUNBLAD, ARNE, Vaktmästare, Vänersborg 1915 55
*TUNQVIST, TORSTEN, Lektor, Bromma 1907 29
THUNSTRÖM, SVEN, fd. Överläkare, Vänersborg 1898 60
UGGLA, ERIK T:SON, Kammarherre, Vänersborg 1906 70
ULVEGÄRDE, DAG, Pol. mag., Göteborg 1941 69
ULVEGÄRDE, SVEN-OLOF, Fil. stud., Vänersborg 1945 69
WADMAN, INGWAR, Landskanslist, Vänersborg 1920 69
WAHLIN, CARL JACOB, Vänersborg 1960 71
WAHLIN, CARL-VIKING, Disponent, Vänersborg 1932 51
*WAHLQVIST, ÅKE, fd. Polisassistent, Vänersborg 1904 41
WASSÉNIUS, GUSTAF, Verkmästare, Vänersborg 1907 54
WEDELFORS, GUNNAR, Civilingenjör, Göteborg 1904 53
*WEINSTOCK, ERLING, Direktör, Husum 1916 42
*WEINSTOCK, WILLIAM, Redaktör, Leksand 1908 42
WEISS, ANDERS, Byråsekreterare, Kvissleby 1940 66
WEISS, EINAR, fd. Vattenrättsdomare, Vänersborg 1901 65
*WELANDER, GUSTAF, fd. Banktjänsteman, Vänersborg 1891 26
WELANDER, GÖSTA, Kansliråd, Järfälla 1935 61
WELANDER, STEN, Kronofogdesekreterare, Trollhättan 1939 61
WELÉN, LARS, Studerande, Vänersborg 1965 73
WELÉN, PER, Studerande, Vänersborg 1960 73
WENNBERG, JOHN, Stensättare, Vänersborg 1907 55
*WENNBERG, LARS, Bokhandlare, Vänersborg 1931 46
WERNER, ARNE, Lasarettsvaktmästare, Vänersborg 1912 58
WERNER, BENGT, Ingenjör, Vänersborg 1925 60
WERNER, BO, Vårdare, Vänersborg 1936 72
WERNER, TAGE, Maskinist, Trollhättan 1915 71
WERNER, TORSTEN, Uppsyningsman, Vänersborg 1908 54
VESSBY, SIGVARD, Linjearbetare, Vänersborg 1917 52
*WEST, JOHN, fd. Läroverksadjunkt, Göteborg 1892 30
*WESTERLUND, EINAR, 1:e Kronoassistent, Vänersborg 1913 46
*WESTERLUND, KARL-ERIK, 1:e Stabsredaktör, Stockholm .. 1910 40
*WESTERLUND, SVEN, Häradsskrivare, Södertälje 1912 38
*WESTHALL, BO, Rådman, Vänersborg 1905 34
*WESTHALL, CURT, 1:ste Länsassessor, Halmstad † 1908 36
*WETTERLUNDH, SUNE, Verkst. direktör, Malmö 1904 28

*WIBOM, TOR, fd. Major, Stockholm, *innehavare av gillets medalj (1955)*	1885	06
WIDQVIST, LARS-OLOF, Kontr:ant, Vänersborg	1919	58
WIKNER, ALFRED, New York	1899	66
WIKNER, KARL-WILHELM, Prakt. läkare, Kumla	1903	59
WILHELMSSON, BERTIL, Radiomontör, Vällingby	1924	51
WULF, ANDERS, Fil. kand., Vänersborg	1943	63
WULF, CURT, Direktör, Vänersborg	1903	63
WULF, ERIK, Civilekonom, Vänersborg	1950	63
WÄRNE, ORVAR, Kontorist, Trollhättan	1928	53
ZETTERBERG, KARL GUSTAV, Servicemontör, Vänersborg	1917	64
ZETTERBERG, SVEN OLOF, Vänersborg	1950	64
ZETTERBERG, THORSTEN, Chaufför, Vänersborg	1913	58
ÅBERG, BERTIL, fd. Brukstjänsteman, Vargön	1900	55
ÅBERG, FOLKE, Lagerchef, Vänersborg	1920	55
ÅBERG, SVEN OLOF, Tjänsteman, Vänersborg	1923	61
ÅGREN, TORSTEN, Brukstjänsteman, Vänersborg	1903	69
*ÅKESSON, NILS-ERIK, Major, Härnösand	1922	46
*ÅSTRÖM, HELGE, fd. Poliskommissarie, Vänersborg	1902	42
ÖSTERHOLM, LAGE, Mätningstekniker, Vänersborg	1933	72

* tilldelad 25-årstecknet.

Antal medlemmar under året: 605.

KJELLSSON, DAN, Verkmästare, Vänersborg	1941	74
KJELLSSON, UNO, Direktör, Vänersborg	1944	74
LARSSON, LARS, Elektriker, Trollhättan	1914	74
OLZON, AXEL, Överläkare, Vänersborg	1919	74
BÜGLER, ROLAND, Kamrer, Skövde	1928	74
HAGBERG, CARL-GÖRAN, Konstnär, Ed	1922	(66)74
OLSSON, EINAR, Kassör, Vänersborg	1900	(42)74
ÅBERG, GERT-OLOF, Studerande, Vänersborg	1958	74
STENSTRÖM, GÖRAN, Pol. mag., Göteborg	1939	74
WESTHALL, HÅKAN, Bitr. kronofogde, Vänersborg	1938	74
ÅSTRÖM, WALDEMAR, Stadsombudsman, Vänersborg	1912	74
SILJEVALL, VALDO, Ingeniör, Trollhättan	1924	74
NILSSON, LARS, Studerande, Vänersborg	1957	74
IDEBERG, BERTIL, Platschef, Vänersborg	1941	74
KORSE, YNGVE, Ingeniör, Västerås	1913	74
FAST, SIXTEN, Fotograf, Vänersborg	1926	74

Styrelsen är tacksam för uppgift å personer, som böra kallas till medlemmar i Gillet.

För att underlätta kassafogdens arbete med medlemsförteckningen ombedes gillebröderna att till Gillet anmäla ev. ändring av adress, titel, m. m. under adress

Vänersborgs Söners Gille
Thernquist
Sundsgatan 12
462 00 Vänersborg

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLE 1974.

Styrelse.

JANSON, OLOV, Kamrer, *Förste ålderman*, 1964.
SAHLIN, STEN, Direktör, *Andre ålderman* 1962.
LARSSON, STIG, Direktör, *Gilleskrivare* 1974.
THERNQUIT, OLE, f.d. Handelsträdgårdsmästare, *Kassör* 1964.
LIND, SVEN, Direktör, *Krönikör* 1966.
LUNDBORG, EVERT, Köpman, *Ledamot* 1968.
WAHLIN, CARL-VIKING, Köpman, *Ledamot* 1972.

RANER, LENNART, Köpman, *Ersättare* 1968.
THERNQUIST, KJELL, Revisor, *Ersättare* 1974.

Beredningsnämnd.

LARSSON, STIG, Direktör.
LUNDBORG, EVERT, Köpman, *Gillevärd.*
MELIN, GEORG, Försäljningschef.
ERICSSON, JOHN-OLOV, Tandläkare
HAGBORG, GÖRAN, Revisor.
SKOOGH, GUNNAR, Byggmästare.

Årsskriftsnämnd.

SANDBERG, NILS, Biblioteksråd.
JOHANSSON, STURE, Redaktör.
TAUBE, EDVARD, Organisationschef.
WAHLIN, CARL-VIKING, Köpman.
THERNQUIST, OLE, fd. Handelsträdgårdsmästare

Räkenskapsgranskare.

DAVIDSSON, BILT, Bankkamrer.
MELIN, GEORG, Försäljningschef.

JACOBSON, ROLF, Kamrer.

STIFTELSEN VÄNERSBORGS SÖNERS GILLES ÅLDERDOMSHEM 1974.

Styrelse.

JANSON, OLOV, Kamrer, *Ordförande* 1964.
SAHLIN, STEN, *Direktör, Vice ordförande* 1962.
LARSSON, STIG, Direktör, *Sekreterare* 1974.
THERNQUIST, OLE, f.d. Handelsträdgårdsmästare, *Kassafogde* 1964.
LIND, SVEN, Direktör, *Ledamot* 1966.
LUNDBORG, EVERT, Köpman, *Bisittare* 1968.
WAHLIN, CARL-VIKING, Köpman, *Bisittare* 1972.

RANER, LENNART, Köpman, *Suppleant* 1968.
THERNQUIST, KJELL, Revisor, *Suppleant* 1974.

Revisorer.

DAVIDSSON, BILT, Bankkamrer.
MELIN, GEORG, Försäljningschef.

JACOBSON, ROLF, Kamrer, *Suppleant.*

VÄNERSBORGS DÖTTRARS GILLE 1973.

Styrelse.

SELNERT, MAUD, Fru, *Första åldermor.*
NILSSON, GERD, Fru, *Andra åldermor.*
SVÄRD, AGNES, Fru, *Första gilleskrivare.*
HELLMAN, KARIN, Fru, *Andra gilleskrivare.*
FORSELL, GUNHILD, Fru, *Kassafogde.*
ENGQVIST, ELSA, Fru, *Gillevärdinna.*
TENG, KAISA, Fru, *Gillevärdinna.*
NORDGREN, ASTRID, Fru, *Gillevärdinna.*
ALVA ÖBERG, Fru, *Gillevärdinna*

ROSLIND, BIRGIT, Fru, *Ersättare.*
ROSLIN, GUNHILD, Fru, *Ersättare.*

Beredningsnämnd.

ÖBERG, ALVA, Fru
ROSLIN, GUNHILD, Fru.
NILSSON, GERD, Fru.
ARVIDSSON, KARIN, Fru.
CARLSSON, BRITA, Fru.

OSTERMAN, ANNA LISA, Fru, *Ersättare*
SVANBERG, ANITA, Fru, *Ersättare.*

Arkivarie.

ÖBERG, ALVA, Fru.

Siffergranskare.

ANDERSSON, MARGIT, Fru.
WESTERLUND, SIGRID, Fru.

SKOOGH, BIRGIT, Fru, *Ersättare.*
FALK, OLGA, Fru, *Ersättare.*

---

276 medlemmar, varav 4 ständiga.

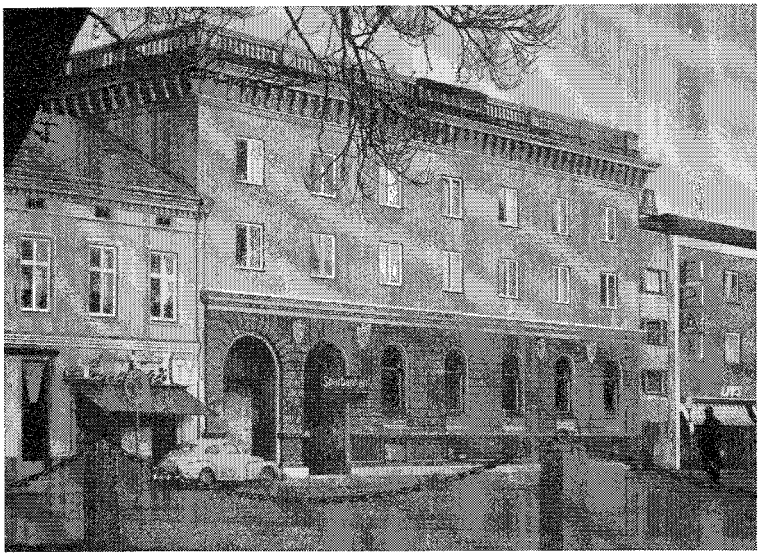

NÄR NI KAN SPARA
NÄR NI BEHÖVER LÅNA
GÅ TILL HEMORTENS
OCH BYGDENS BANK

SPARBANKEN
VÄNERSBORG

Vänersborg — Brålanda — Frändefors — Vargön

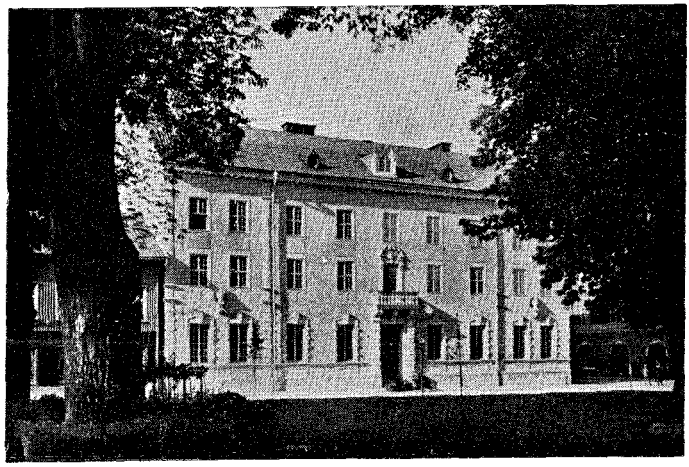

Välkommen till

SVENSKA HANDELSBANKEN

BANKEN FÖR HELA FOLKET

PKbanken ligger bra till.

PKBANKEN

KUNGSGATAN 9 — VÄNERSBORG

Tel. 0521-158 90, 103 94, 101 72

Ingen rök utan eld

Ingen eld utan försäkring

i

LÄNSFÖRSÄKRINGAR
ÄLVSBORG

Box 107 462 01 Vänersborg 1 Tel. 0521/160 40

Vi kan sån't

ARVSKIFTEN
BOLAGSBILDNINGAR
BOUPPTECKNINGAR
EXPORTFRÅGOR
FACTORING
FONDAFFÄRER
FÖRMÖGENHETS-
FÖRVALTNING
JURIDISKA UPPDRAG
LEASING
REMBURSER
SKATTEÄRENDEN M.M.

SKARABORGSBANKEN

– LAGOM STOR FÖR ALLA –

Boktryck
Offset
Repro
Fotosättning

Ring eller besök oss !

C. W. Carlssons Eftr. Boktryckeri AB

KYROGATAN 21 BOX 134 462 01 VÄNERSBORG 1 TEL. 0521 / 102 51

Önskebilar!

Peugeot har stora och halvstora bilar, halvsmå och små. Den finns som personbil, kombi och i cupéversioner. Med eller utan soltak. Framhjulsdriven eller bakhjulsdriven. Manuell eller automatisk växellåda. Normalvass eller extravass motor, eller dieselmotor.

Den finns med många metallic- och normalfärger. Olika klädseltyper och klädselfärger. Och specialutrustning om du önskar.

Vi törs nästan lova att vi har just den bil du behöver. Ändå har vi inte nämnt transportversionerna.

Välkommen!

Valmöjligheten...
- en typisk Peugeot-egenskap.

Tenggrenstorpsvägen 10
Tfn 0521-13840 Vänersborg

Repr. i Mellerud: Bil & Motor, Magasinsgatan 7,
tel. 0530/115 85, 119 85

SIMCA HAR EN BIL FÖR DEN SPARSAMME. EN FÖR DEN SPORTIGE. OCH EN FÖR DEN SOM BEHÖVER ÅKA OMKRING MED ETT HELT FLYTTLASS.

Simcas 1100-serie är som skapt för dom som vill ha mycket bil utan att behöva köra omkring med en massa onödig plåt.

"Slitvargen"

"Sportbilen"

"Ekonomibilen"

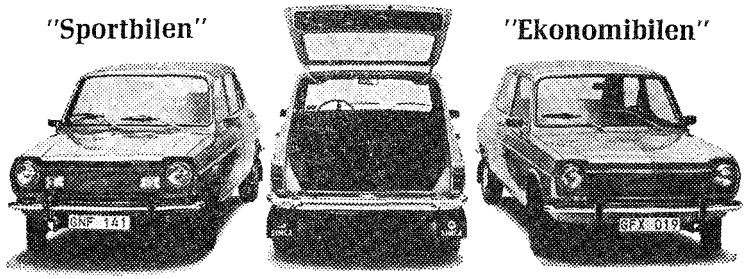

SIMCA 1100

BILHUSET

PHILIPSONS

Vänersborg	Trollhättan	Åmål
Östra vägen 8	Drottninggatan 75	Södra Ågatan 5
Tel. 0521/120 60	Tel. 0520/180 50	Tel. 0532/132 10

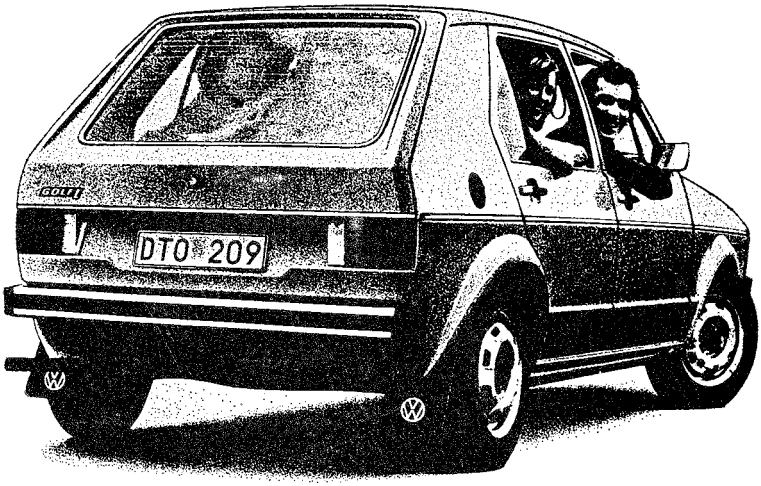

Kom och provkör nya kompakta Golf. Du kommer att bli förvånad över hur rymlig och välutrustad den är.

Framhjulsdriven. Vätskekyld. Två motoralternativ: 50 eller 70 hk DIN. 0,80 respektive 0,85 liter normalbensin per mil (DIN-norm 70030). 2 eller 4 dörrar. Plats för 3 i baksätet. Stor baklucka. Kombilösning med 350 liters bagagerum som kan ökas till 1 050 liter. Utrustad med bla bromsservo, eluppvärmd bakruta, ombonad inredning, snygg instrumentering och fasta nackskydd fram.

Välkommen att provköra Golf!

SUNDIN

SCANIA VOLKSWAGEN BILAR

Gör som vi -

abonnera på ELA och Ni får väl bevakade ortsnyheter, kulturartiklar, husmors- och familjesidor, förströelseläsning, idrott och mycket annat — allt utmärkt redigerat. Ni kommer o c k s å att trivas med Elfsborgs Läns Annonsblad.

Gåvor av värde

finner Ni hos oss.

Vår utsökta sortering i

Guld- och Silverarbeten samt Matsilver

ger Er tillfälle välja en värdefull
och uppskattad gåva.

GULDSMEDERNAS SKYDDSPATRON
S:T ELIGIUS

Vänersborgs Guld AB

Edsgatan 18 VÄNERSBORG Tel. 102 26

NORDFELDTS KONDITORI

Edsgatan 12 B — Tel. 101 10

FÖRSTKLASSIGA
OCH
VÄLSMAKANDE
KONDITORIVAROR

Kläder för små MÄN

Kläder för unga MÄN

Kläder för stora MÄN

Kläder för äldre MÄN

Kläder för alla MÄN

BEKLÄDNADS AFFÄREN AB

ETT HUS MED KLÄDER

VÄNERSBORG

Bensinstation Vallgatan tel. 102 52

Bensinstation Edsvägen tel. 112 31

Vid behov av ELDNINGSOLJOR ring

Bertil Johansson, 0521/102 52

Bertil Johanssons Oljor AB

Vänersborg

VOLVO

Wejrots

Vänersborg	Trollhättan	Mellerud
0521/121 00	0520/182 00	0530/114 10

Nu rullar en ny Volvo-generation ut på våra vägar.

Stadshotellet

Vänersborg

Rekommenderas!

AB SOLSKYDDS-

PRODUKTER

N. POSSECKER

Kontor - Utställning - Fabrik
Nygatan 102 462 01 Vänersborg

Tel. 0521-131 10
Tel. 0521-612 39

TILLVERKNING OCH FÖRSÄLJNING AV:

	Manövrering med:
Fasadpersienner	**vev, motor**
Markiser	**band, motor**
Terasstak	**vev, motor**
Mörkläggningsanordningar	**vev, kulkedja, motor**
Mellanglaspersienner	**lina, kulkedja**
Frihängande persienner	**vev, motor**

BEGÄR BROSCHYR

Västkustens Fiskhall AB

Sundsgatan 7 **Telefon 105 60**

Filialer:

Marierovägen 18	**Tel. 165 58**
Kök	**Tel. 112 12**
Bostad H. Fock	**Tel. 202 10**
„ E. Fock	**Tel. 103 14**

Dagligen färsk fisk

SKALDJUR – KONSERVER – DELIKATESSER

GRANITFIRMAN

Hallman & Blomgren

VÄNERSBORG

GRAVVÅRDAR

Stenhuggeriet tel. 113 45

Vatten-problem ?

Med våra nya metoder och 30-åriga erfarenhet kan vattenfrågan lösas snabbt i berg- och jordlager.
Pumpanläggningar utföres.
Gratis konsultationer.

Svensk Maskinborrning AB

TROLLHÄTTAN 0520/748 92, 910 52, 911 10
VÄNERSBORG 0521/113 11

- **LÖPANDE BOKFÖRING**
- **BOKSLUT och DEKLARATIONER**
- **BOLAGS- och SKATTEFRÅGOR**
- **REVISION**
- **ALLMÄN EKONOMISK RÅDGIVNING**

– Vi ger Er en personlig service –

Redovisningsbyrån

GÖRAN HAGBORG
Tel. 0521/603 90
VÄNERSBORG

KJELL THERNQUIST
Tel. 0521/608 55
– RESIDENSGATAN 10

Allt i **TEGEL**

AB TENGGRENSTORPS

TEGEL

Tel. 110 11 — 165 50.

462 01 Vänersborg

GIAB har allt under ett tak

VSS • RÖR • PLÅT • EL

Ring oss vid behov av rör- och oljemontörer, plåtslagare och elektriker.

Fackmässig service till VETTIGA PRISER!
Försäljning av rör och elartiklar från välsorterat lager.

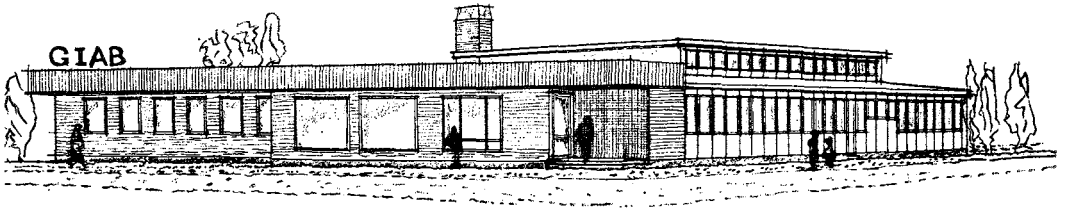

GRANSTRÖMS INSTALLATIONS AB

HOLMÄNGENS INDUSTRIOMRÅDE — REGEMENTSGATAN 41
462 01 VÄNERSBORG
Tel. växel 180 90

Ivars Korv

TORGET VÄNERSBORG

KVALITETSVAROR

från

Malmö Wienerkorvfabriks AB

Ordna Edra

Turistresor, Föreningsresor,
Affärs- och Konferensresor,
och dyl.

genom

Vänersborgs Linjetrafik

tel. **149 85** kontor – **125 93** bostad
D. Kjellson – U. Kjellson
tel. **186 51** tel. **195 79**

BEKVÄMA TURISTBUSSAR
FÖR UPP TILL 49 PERSONER

KB Vänersborgs Grävmaskiner

Olsson & Co

Nygatan 84, VÄNERSBORG

Tel. 109 98

Utför Grävnings- och Schaktningsarbeten

Uthyr Grävmaskiner

BYGGNADSFIRMAN

OLLE WAHLSTRÖM EFTR. AB

Vänersborg

- BOSTADS- OCH INDUSTRIBYGGNADER
- VÄRDERINGAR OCH PROJEKTERINGAR

Tel. 117 12 – 130 56

SÄTT

FÄRG

PÅ TILLVARON MED

TAPETER o. FÄRGER

FRÅN

JANSSONS TAPET &
FÄRGHANDEL

EDSGATAN 21 VÄNERSBORG TEL. 11102

FERGUSON

HiFi-kombination 3485,

2×25 watt med 4-kanal ambiofoni.

Förstärkaren har uttag för två högtalarpar och du kan välja mellan att lyssna till ett par i taget, båda paren samtidigt eller återge stereoskivor 4-kanaligt, ambiofoni. FM-radio för snabbval mellan 4 program, loudness, tape monitor och dubbla hörtelefonuttag. Skivspelaren är Garrard SP 25 MK III med Shure pickup. Teak, palisander, valnöt och vitlack. Plexiglaslock med friktionsgångjärn. Kom in och se den i vår butik och ta ett ex av Ferguson-katalogen.

Lundins Radio & TV
Edsgatan 7 Vänersborg Tel. 105 43

LÅT OSS HJÄLPA EDER MED BYGGPROBLEMEN

SUNDELIUS PROJEKTERING & BYGGNADS AB

Kasenallén 11 - Vänersborg

Tel. 0521/601 00

Vi utför: Projektering, Nybyggnad,
Ombyggnad, Reparationer
samt Markarbeten

SE BÄTTRE
med våra glasögon

SPECIALOPTIKERNAS RIKSFÖRBUND

Kvalitetsvaror och god service får Ni alltid hos

ROSLINDS OPTIK

Av Socialstyrelsen
legitimerad glasögonoptiker

Tel. 142 84
Pg. 3 48 11

EDSGATAN 16
VÄNERSBORG

Andersson, Larsson & Co

VÄNERSBORG — Telefon 106 69, 112 69

TRÄVAROR

Byggnadsmaterial

Papp, Spik, Masonite m. m.

HYVLERI

Snickerifabrik

för byggnadsändamål

Eldningsoljor

GRAND HOTELL

Hamngatan 7

Modernt

Komfortabelt

Tel. 138 50 — 138 51 växel

Handelsaktiebolaget

WUCO

VÄNERSBORG

Importör

Fordonsartikl. - Husvagnsartikl.

Fritids- och Hobbymaskiner

Vänersborgs

Bokhandels AB

Etablerad 1832

Böcker, papper, leksaker, skrivmaskiner – även för uthyrning.

Specialité:

Vänersborgs- och Sjöbergslitteratur, varav ett flertal restupplagor.

BOKHANDELN VID TORGET

När Ni behover
Reseffekter och Handskar
Väskor och Portföljer
kom till oss

Vänersborgs Läderaffär

VÄNERSBORGS ELEKTRISKA
Olle Sjöstad

ALLT I EL
KÖKSINREDNINGAR

Drottninggatan 20
Tel. 0521/120 00

Sjöstads
BELYSNING

Edsgatan 31
Tel. 0521/120 00

Belysningsarmaturer

Stor sortering

Kvalitetstrycksaker

Bergs Tryckeri

VÄNERSBORGS BOKTRYCKERI AB

Telefon 100 02, 133 02

HOTELL GILLET

inrymt i

Vänersborgs Söners Gilles hus

Edsgatan 53

LUGNT, TRIVSAMT MED GODA BÄDDAR

Humana priser

Tel. 105 89

Tornbergs Pappershandel

Tel. 101 31, 107 27 – Vänersborg – Edsgatan 27

VÄLSORTERAD PAPPERSHANDEL — FOTOARTIKLAR

OLIVETTI

Skriv- & Räknemaskiner

KOPIOR av betyg o. handlingar utföres medan Ni väntar

---

unoX *i bilen*
- billigaste milen

På alla UNO-X-stationer:

CASTROL med "flytande wolfram"

HANDELSBOLAGET S. E. HANSSON

Ö. Vägen Vänersborg Tel.0521/**179 70**

VÄNERSBORGS MÅLERIAFFÄR

Verkstaden Sundsgatan 37 Tel. 126 47 — 112 25

Vi utför under ansvar alla slag av
MÅLNINGSARBETEN

Nybyggnader Reparationer

● ● ●

Försäljer:
FÄRGER, LACKER, PLASTFÄRGER
m. m.

Rörledningsfirman

B ERLANDSSON AB

R. medlem

Tel. 110 85 - - - 158 50

Vänersborgs Glasmästeri

(Hellman & C:o)

Verkstad och Lager:

Industrigatan 2, L. Vassbotten

Tel. 101 28

Fönsterglas, Ornament- och Råglas, Spegelglas
BUTIKSRUTOR
BILGLAS
GLASMÄSTERI: Glasning av nybyggnader m.m.
GLASSLIPERI
INRAMNINGAR

Thernquists

Blomsterhandel Eftr.

interflora

Säg det med Blommor!

EDSGATAN 21 *TELEFON 136 73 — 100 63*

AB VÄNERSBORGS JÄRNHANDEL

En välsorterad järnhandel

Tel. 100 82 — 102 87

GILLEBRODERN EKIPERAR SIG BÄST HOS

Lundborgs

EDSGATAN 14 TEL. 104 14

GILLBERGS TOBAKSHANDEL EFTR.

Det mesta
av det bästa
i branschen

Kommissionär för:
Penninglotteriet o.
Tipstjänst.

SPORTPRISER

Största sortering till låga priser

Pokaler – Plaketter – Medaljer – Förtjänsttecken

Föreningsmärken – Priser i glas och keramik – Klubbstandar – Dräktmärken m. m.
Egen gravyranstalt – Snabba leveranser
Vi ordnar även idrottsmässor, lotterier och tombolor.
Lotterikiosker utlånas till kunder.
Rekvirera vår katalog.

FÖRENINGSTJÄNST I VÄNERSBORG AB

462 03 Box 3045 - Tel. 0521-134 61 - 174 61

I centrum av "LILLA PARIS" finner Ni de
välklädda damernas affär,
Specialaffären för

Damkonfektion
Tyger o. Sybehör

RAGNAR NILSSON

Tel. 104 94 Vänersborg Edsgatan 21

Säj bara

YNGVES

det räcker
om radio eller TV krånglar —

Yngves
RADIO·TV AB

Edsgatan 20 Tel. 103 11
462 01 Vänersborg

Drottningtorget Tel. 134 00
461 00 Trollhättan

Vänersborgs Bokförings- och Revisionsbyrå

Tel. 105 99 Kronogatan 20 Vänersborg

Deklarationer Bokföringsuppdrag

Bouppteckningar, Boutredningar, Arvskiften

Våra Möbler

– ETT MÖBELHUS

för alla som skall sätta bo eller komplettera.

VÄNERSBORG Tel. 0521/105 73

GÄLLER DET FOTO?

— DÅ LÖNAR DET SIG ATT BESÖKA

POLYFOTO

Edsgatan 31 — Tel 112 32

PORTRÄTTSERIER – FRAMKALLNING

KOPIERING – ALBUM – RAMAR

MALMSTRÖMS

ur guld ● vänersborg

THURE Carlsson
CYKEL & SPORT

Edsgatan 37 Tel. 117 24

MOPEDER: PUCH – ZÜNDAPP

Cyklar: CRESCENT – DBS –

SPORTARTIKLAR – FISKREDSKAP

FULLSTÄNDIG SERVICE

SAHLINS
BOKBINDERI AB

(etablerat 1860)

Parti- och privatbokbinderi

Hamngatan 5 Tel. 108 21

VÄNERSBORG

Vänersborgs
Vulkaniseringsverkstad

Tel. 108 52 Ö. Vägen 20

Utför:
VULKANISERING AV DÄCK och SLANGAR
HJULBALANSERING
Försäljer:
DÄCK och SLANGAR AV LEDANDE FABRIKAT

Vittvätt – Stärkning – Strykning

Special-Tvätten AB

Strömstad Tel. 119 70 | Fabrik o. kontor Tel Vänersborg 127 55 | Lysekil Tel. 126 55

PRISMA

PRESENTAFFÄREN i CENTRUM

Tel. 184 85

Allt i sportartiklar

Malmbergs

Tel. 10906

Cykel- & Sportaffär

VÄNERSBORG

ZETTERBERGS SKOAFFÄR

Edsgatan 29 *Vänersborg* *Tel. 101 76*

REKOMMENDERAS

GALLE VÄNERSBORGS Möbelaffär A.B.

HAMNGATAN 13 - TELEFON 0521-10431

Möbler Mattor Gardiner Sängkläder

ANDERSONS Elektriska

Frank Anderson Tel. 104 32

Skyttegatan 1 Vänersborg 194 32

ELEKTRISKA INSTALLATIONER – REPARATIONER

Junior

Affären för UNGDOM

Residensgatan 10
VÄNERSBORG

Tel. 130 45

NÄR DET GÄLLER BÖCKER GÅ TILL

Mattssons Bokhandel AB

Residensgatan 7 **Vänersborg** **Tel. 154 50**

Allt i Broderi

GERDA PETTERSSONS EFTR.

Inneh. INGRID TROPP
Sundsgatan 7
Vänersborg

Vänersborgs Cementgjuteri

VÄNERSBORG

rekommenderar

sina välkända betongvaror

Tel. 106 80

Allt som fordras i en välsorterad
SPECERIAFFÄR finner Ni hos

Sundelius Specerier

Sundsgatan 23 Tel. 102 98

Berthel Andréen

JÄRN- & MASKINAFFÄR

Sundsgatan 23 Tel. 100 84

Björndahls Bokbinderi

Nygatan 14 a

TEL. 137 29

Rekommenderas

Gaddes Sport & Vapen

HUSQVARNA och SAUER & SOHN jaktgevär

Fullständig service

Zoologisk avdelning

Kungsgatan 5 **Tel 116 12**